

tv-15 naš TOVARIS

Št. 11
19. marca 1987
Leto XXV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Upor je pel

Ob predstavitvi prve izmed štirih knjig Slovenskega pesništva upora

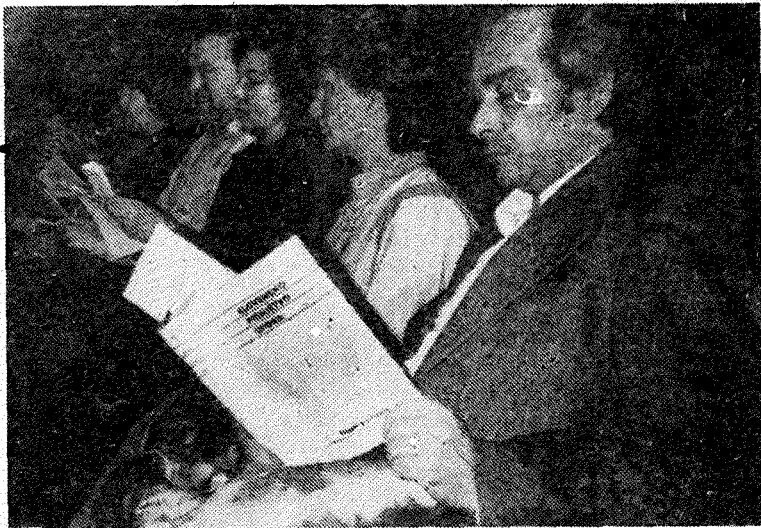
Partizanska in mladinska knjiga sta družno izdelali in v takšni vse pozornosti vredni združitvi sil tudi predstavili izid prve izmed štirih načrtovanih knjig, ki bodo domovini in tujini razkrile neponovljivo bogastvo slovenskega pesništva upora 1941–1945. Gre za enega velikih kulturnih, predvsem literarnozgodovinskih pa tudi sociološko-dokumentarističnih projektov, ki so terjali dolgoletno izredno zahtevno raziskovalno, zbirateljsko in urejevalno delo, zato so sadovi tega uresničenega hotenja še tolikanj bolj dragoceni.

Delo je skupaj s strokovnima sodelavkama Marijo Stanonik in Ireno Novak-Popov ter ob pomoči triinpetdesetih študentov zastavil literarni zgodovinar in profesor slavistike dr. Boris Paternu, ki mu gre največ zaslug, da je ta velika oddolžitvena in znanstvena naloga pod streho. Ne še sicer docela, kajti iziti morajo še preostale tri knjige, ki pa so pripravljene in morajo le še počakati na natis. Druga knjiga bo na polihah še letos, tretja v prihodnjem in četrta, slednja nemara prav tako že tudi v prihodnjem letu; če le ne bodo težave, s kakršnimi se morajo ubadati založniki v teh zamotanih kriznih časih, prehude, pa bo treba dokončanje tega knjižnega projekta odložiti v leto 1989.

Paternujev team je zbral prek deset tisoč pesniških izpovedi, ki so jih v najrazličnejših, a praviloma težkih in bolečih življenjskih preizkušnjah vojskega časa tako ali drugače zapisali slovenski partizani, taboriščniki, aktivisti, izseljenci, bojovníki in trpini, ljudje vseh starosti, vseh poklicev in najrazličnejše socialne pripadnosti.

Vsa ta obsežna in pretresljiva pa hkrati silovita »pesniška zbirka«, je zdaj urejena, katalogizirana in varno shranjena v literarnozgodovinskem arhivu. V knjigah, čeprav so primerno zajetne, saj obsega prva, že izdana, kar 566 strani velikega antologijskega formata, seveda še zdaleč ne bo mogoče objaviti vsega, kvečjemu eno šestino zbranega »opusa«.

Dr. Paternu je to veliko in reprezentativno antologijo zasnoval tako, da bosta prvi dve knjigi predstavili »partizanske pesmi«, tretja knjiga poezijo, ki je nastajala v »zaledju upora«, in četrta poezijo, v kateri so svoje trpljenje izpovedovali slovenski ljudje, pregnani za zaporniške rešetke in taboriščne žice, mnogi med njimi v poslednjih urah življenja. V vsem širnem svetu tej in takšni »zbirki« zanesljivo ni enake. Z enako mero zanesljivosti lahko zatrdimo, da bo Slovensko pesništvo upora 1941–1945 odmevalo kot obudovanja vreden spomenik naše-

mu boju za svobodo daleč prek meja naše ožje domovine.

Slovenski človek je v najtežjih časih svoje elementarno počutje prelil v pesniško besedo s tolikšno mero literarne obsedenosti, da pred njenim obličjem začuden obstane celo literarni znanstvenik. Paternujev strokovni team, ki nam z izdajo te pesniške panorame predaja svoja dognanja v trajen kulturni spomin, si je seveda prizadeval h kar najbolj znanstveno utemeljeni razporeditvi in opredelitvi vsega, kar so njegovi sodelavci zbrali v dolgih dvanajstih letih, ko jim je bilo prečesati vse mnoge arhive, muzejske in zasebne zbirke ter se dokopati do resnice o kulturnozgodovinskem bistvu tega elementarnega in vseskož sponta-

nega pesniško izpovednega dogajanja. Odločilnega pomena zanje je bilo, kot se je pokazalo, tudi to, da so natanko popisali kraj in čas in okoliščine nastanka posameznih pesniških »krikov«.

Nobenega dvoma ni, da je bil – in ostaja – razmislek o vsem tem, o vseh socioloških, antropoloških, kulturnozgodovinskih, psiholoških, estetskih in drugih vzvodih porajanja teh poetičnih dokumentov velikega in odločilnega časa vreden truda.

Besedovati o tem, da je ta izjemna antologija pravzaprav nepogrešljiva, je odveč... tudi o tem ne more biti nobenega dvoma.

V. K.

Neustrašeno naprej!

*Če padem, izkopljite mi grob sred' gozdov,
sred' zlatega polja, poznanih domov,
počivam naj tam, kjer sem, vnet se boril,
le tam naj sladkosti bi spanja užil.*

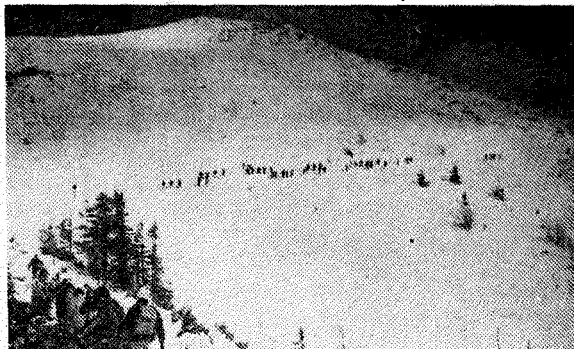
*Ko vojni vihar bo potihnil nekoč,
iz hoste se boste vrnili pojoč.
Na delo, možje, ki prestali ste boj,
na delo žene in ves narod ti moj.*

*Tedaj iz krvi in trpljenja nam vstal
nov dan bo, še lepši in še bolj svetel,
dom sanj naših dobrih očetov,
dom dela in delavcev, kmetov.*

*Tovariši, pojdite v borbo naprej,
neustrašeno do zadnjih zastavljenih mej,
ki bodo nas brate združile
od Drine do Soče in Zile.*

*Če prost in svoboden slovenski bo svet
in pogled široko se bode kdaj spet
vam širil s Triglava do morja in step,
počitek bo moj res prijeten in lep.*

(To pesem je napisal Stjenka, borec Tomšičeve brigade, padel spomladi 1943. S črnilom zapisani rokopis besedila hrani arhiv IZDG, 282 b. Varianta besedila z naslovom Oporoka je objavljena v Taboriščni citanki, Gravina, 1944. Ciklostirano besedilo citanke hrani Slovenski šolski muzej, fasc. 155. Ko 23, var. LS 66)

Pri spominskem obeležju padlih v snežniškem gorju na Sviščakih je zbranim spregovoril Jože Žnidaršič, borec Istrskega odreda.

Mnogi pohodniki na Snežnik si bodo kot zvesti ljubitelji gora znova segli v dlani konec tega tedna, ko se bodo udeležili 12. spominskega pohoda na Porezen.

Jože Čurin

Letošnja štafeta mladosti na slovenskih tleh

Izpoved duha, ne prazna manifestativnost

Veliko in vse preveč razburljivih besed je bilo izgovorjenih in zapisanih pred štartom letošnje Štafete. Provokaciji s plakatom so ljubitelji senzacij pripisali pomen, ki ga v okviru vsega, kar sodi k tej manifestaciji in v družbeni angažman mladega rodu sploh, zagotovo nima. Razvnele so se mnoge nepotrebne in neupravičene strasti, naperjene proti slovenski mladini, ki je že na svojem kongresu v Krškem in tudi sicer razglasila, da na prazno manifestativnost Štafete mladosti ne pristaja več, zato se bo potrudila ter poiskala pravo vsebino in pravo podobo te akcije, ki bodi pristni izraz misli, čustev, hotenj, duha ter ustvarjalnih sposobnosti mladega rodu v zdajšnjih časih. Ta napoved je bila, hočeš nočeš, tudi kritika vseh tistih mladinskih in drugih sestavov po Jugoslaviji, ki take preнове in vzponov k drugačnemu ravnanju v svoji okostenelosti niso zmožni, zato so se pobudam iz Slovenije postavili po robu; nedodelanost nove zasnove, ki v času snovanja štafetne akcije v letu sedemdesetem se ni dozorela, predvsem plakadni eksces in še nekatere druge namišljenosti pa so jim prišli v tem spopadu še kako prav. Zgodilo se je, da so na vodstvo slovenske mladinske organizacije in hkrati z njim na vso slovensko mladino sesuli besedni grom in žveplo, češ: vi rušite, kar je nedotakljivo, spodbopavate temelje, demonstrirate uničevalno slo, izzivate...

Vodstvo Zveze socialistične mladine Slovenije se zaveda tega, da se je v tem križnem ognju znašla pod vprašanjem celokupna naravnost tukajšnje mlade generacije. Ob tem se tembolj zaveda, da je prav izpeljava sedmih štafetnih dni na slovenskih tleh, od koder letos jugoslovanski simbol začenja svojo pot, odločilnega pomena za pozitivno dokazovanje teh drugačnih družbeno angažiranih hotenj. Štafeta ni sama sebi namen. Uporabiti jo kaže kot priložnost za predstavitev in uveljavitev inovativnih in kreativnih sposobnosti mladih, za izkazovanje znanja in angažiranosti in še posebej za sproščanje ustvarjalne družbene kritike, ki zmora reševati družbena protislovja in probleme... kot so zapisali v uvodnem odstavku koncepta letošnje Štafete mladosti v Sloveniji.

Sedem dni s Štafeto naj bi ne poteklo v znamenju mimobežnega praznovanja, temveč v obliki in na način tvornega sedemdnevnega mladinskega festivala, ki naj predstavi vse, kar nosi v sebi, kar hoče in kar želi izraziti fronta mlade generacije osemdesetih let.

Ne bodo torej plesali, se držali za roke, mehali z zastavicami in peli, pač pa se bodo skušali kar najresneje pogovarjati o perečih vprašanjih naše sedanjosti in prihodnosti: o izobraževanju, o kadrovski politiki, o znanju in inovativnosti v združenem delu, o posodobitvi gospodarstva, o energetske potencialnih, o ekoloških perspektivah, o turizmu kot eni prioriteten gospodarskih panog, o kmetijski politiki na Slovenskem, o drobnem gospodarstvu in o formiranju malih produkcijskih enot in še o vsem drugem, kar je že na dnevnem redu naših razmišljanj in dejanj, ali pa bi nanj moralo slejkoprej priti.

Nam vsem je veliko do tega, da bodo mladi ljudje dejansko povedali, kaj mislijo o vseh teh vprašanjih, kajti predvsem od njih samih, od njihovih odgovorov in pogledov, od njihove volje, od njihovega znanja in ravnanja je odvisno, kakšna bodočnost čaka to deželo. Želimo si, da bodo na napovedanih pogovorih, zborovanjih in prireditvah odgovorno, dostojno in vsebinsko bogato, kot je bila misel formulirana ob sklepu nedavne razprave o letošnjih štafetnih namenih v predsedstvu SZDL Slovenije, konkretno izpričali odgovornost mladih za razvoj in napredek družbe. Seveda ob tvornem sodelovanju z vsemi drugimi, ki nam je do tega, da imamo svojo usodo v svojih rokah.

Vsa Slovenija, predvsem pa njena regionalna središča, naj bi bila v dneh od 21. do 27. marca veliko zborna mesto, v katerem bomo skupaj z mladimi karseda sežeto pisali sporočila o vsem, kar nas tišči in hoče na dan kot poživljena ustvarjalna energija. Ta »knjiga« s celovitim sporočilom slovenske mladine naj bi bila po sedmih dneh izpisana in v Titovem Velenju, kjer se bo štafetni festival '87 na slovenskih tleh končal, izročena predstavnikom hrvaške mladine.

Mlade generacije drugih jugoslovanskih narodov naj bi v nadaljevanju štafetne poti napisale svoja poglavja. Če bodo vsi izpolnili svoj dolg, se nam ob letošnjem dnevu mladosti obetajo pravi, avtentični prispevki k jugoslovanskemu družbenemu in razvojnemu programu.

V tem je ves smisel preнове štafetne misli.

Ji bo slovenska mladina kos?

Dobrim namenom želimo srečno pot!

Viktor Konjar

Na Snežniku v belem

Zimski vzpon na Snežnik, najvišji vrh slovenskega Krasa, je posvečen spominu na boje Istrskega odreda pod to častljivo goro. Stalna pokrovitelja tega pohoda sta odbor borcev Istrskega odreda ter uredništvo Primorskih novic, kot organizatorji pa vsakokrat sodelujejo marljivi člani bistriškega planinskega društva Snežnik, ki slavi letos svojo osemdesetletnico.

Letošnji pohod je bil že trinajsti po vrsti. V dveh dneh, v soboto in nedeljo, se ga je udeležilo prek štiri tisoč pohodnikov, med njimi lepo število osnovnošolcev. V dolgi koloni, ki se je vila proti vrhu 1796 metrov visoke gore, so bili tudi nekdanji borci, številni pripadniki naše armade in teritorialne obrambe ter drugi ljubitelji gora, mnogi tudi iz sosednje republike in iz zamejstva. Domače planinsko društvo je poskrbelo za varen vzpon in spust.

Pohodniki so morali predvsem v nedeljo kljubovati ostri burji in mrazu na Malem Snežniku. Toda nihče ni odnehal. Kljub naporom je bil dan lep in prijeten.

Dragi naročniki!

Dovolite, da se zahvalimo vsem, ki ste po prejetju naših položnic za letošnje leto poravnali naročnine in nam tako pomagale, da lahko vsakotredensko pripravimo in natisnemo »Vašega tovariša« TV-15. Vaši prispevki v obliki naročnine seveda niso edini denar, ki ga moramo zbrati in prejeti, če želimo poravnati vse nemajhne tiskarske in druge stroške, ki bremenijo izhajanje časopisa: z dotacijami nam pomagata tudi slovenski izvršni svet iz republiškega proračuna ter Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

V tej zvezi prosimo vse, ki se po prejetju naše položnice še niste odzvali z vplačilom letnega zneska naročnine, da izpolnite svoje obveznosti ne odlagate na kasnejše mesece, saj nam boste s takojšnjim nakazilom omogočili premostitev denarnih skrbi, ki uspešnemu časopisnemu delu pač ne morejo biti v prid.

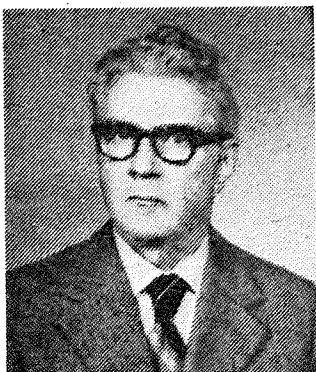
TV-15 je in želi ostati Vaš tovariš.

Hvala za razumevanje!

Uredništvo

Dr. Mario Zdravljč – sedemdesetletnik

Konec februarja letos je svoj sedemdeseti rojstni dan praznoval dr. Mario Zdravljč iz Šempetra pri Gorici. Rodil se je 27. februarja 1917 leta v vasi Klodič-Cedad v Slovenski Benečiji. V družini je bilo kar 15 otrok, od katerih jih je umrlo pet še mladoletnih. Oče je bil trgovec, mati gospodinja. Doma so imeli trgovino, gostilno in pekarijo. Njegova mladost je bila zelo pestra. Poleg osnovnošolske izobrazbe, gimnazije in liceja se je veliko ukvarjal z nogometom, nekaj časa celo poklicno. Kaj je tega človeka privedlo, da je vstopil v partizanske vrste, bi težko odgovorili. Doma je imel vsega, kar mu lahko življenje nudi. Bil je narodnjak, čutil je veliko zapostavljanje Slovencev v Beneški Sloveniji. Želel si je pravičnejši družbeni red, spoštovanje nacionalne manjšine in vse to mu je narekovalo, da je že v letu 1943 navezal stike z organizatorji upora. Dr. Mario Zdravljč ni bil rojen za puške, vendar je usoda nanesla, da jo je nosil kar precej časa. Še pred razpadom Italije je že bil seznanjen z NOG in okrog je sebe začel zbirati privržence. Tako je nastala četa petintridesetih mož, ki se je imenovala Briško — beneška četa. Oborožili so se z

orožjem, ki so ga prostovoljno oddajali italijanski vojaki, ki so se vračali po kapitulaciji Italije na svoje domove. Mario je bil v četi določen za komisarja, poleg tega pa je opravljal še vlogo bolničarja, saj je za sabo imel že precej znanja iz medicine. Briško — beneška četa se je zadrževala na območju občine Grmek ter vzdrževala stike z enotami, ki so bile tedaj v znani Kobarški republiki. Četa pa je v tistem času veliko delovala po vaseh. Vodila je organizacije za vstop v NOV, zbirala hrano, prepričevala ljudstvo o pomembnosti NOB in prav ti borci so bili med prvimi organizatorji upora v Slovenski Furlaniji.

Mario in njegova četa so doživeli ognjeni bojni krst v začetku oktobra 1943, ko so se pri vasi Mersi pri Azli (Št.

Peter) spopadli z Nemci. V neenakem boju je padel eden izmed borcev čete, drugi pa je bil težje ranjen. Pritisk Nemcev je bil vse močnejši in čutiti je bilo, da se pripravlja večja nemška ofenziva. Četa se je umaknila na kobarške Ravne. Žal je iz tega kraja precej borcev dezertiralo in odšlo v svoj rojstni kraj. Mario in še nekateri borci so se priključili Soški brigadi. V znani Nemški ofenzivi 17. in 18. novembra 1943 si je Mario le za las rešil življenje. Bili so povsem obkoljeni. Po nekaj tednih zatija je bil organiziran Briško — beneški odred, kjer je bil Mario določen za sanitetnega referenta. V poletju 1944 je bila ponovno ustanovljena Briško — beneška četa, v kateri je bil ponovno določen za komisarja. Tedaj je bil sprejet v KPJ. Konec novembra 1944 je bil imenovan za komisarja operativnega štaba za zapadno Primorsko, v katerem je bil vse do konca vojne. Njegova enota je v maju 1945 prva vkorakala v Cedad in navezala stike z Anglo-Američani.

Po vojni se Mariu ni nič dobrega godilo. Nekaj mesecev se je svobodno v partizanski uniformi gibal po Čedadu in drugih krajih Furlanije. Vse bolj pa so njega in partizanske borce gledali po strani Anglo-Američani, fašisti in tudi tisti, ki so bili med NOB proti NOG. Že v avgustu 1945 so ga aretirali in zaprli za cele štiri mesece. Ob-

dolžili so ga, da je deloval proti italijanski državi, ker je bil partizan, organizator in aktivist. V novembru 1945 so ga iz zapora izpustili in predali komandi odreda JLA v Opatjem selu. Kot takemu mu zares ni preostalo drugega, kot da zapusti dom, svojce, prijatelje in znanke, četudi mu doma ne bi ničesar manjkalo.

Odšel je v Ljubljano, v činu kapetana slekel vojaško uniformo in se v celoti posvetil študiju medicine. S tem pa mu v Italiji še niso dali miru. V znanem procesu proti Beneški četi je bil obsojen na 24 let zapora. Svojih domačih in prijateljev ni mogel obiskovati vse do leta 1970. Nato pa je le bil rehabilitiran. Leta 1950 je končal študij in se specializiral za otroškega zdravnika in 1957 leta postal predstojnik otroškega oddelka Splošne bolnice v Šempetru pri Gorici. Le nekaj let kasneje je bil imenovan za primarija bolnišnice Fr. dr. Derganca v Šempetru, kjer je bil vse do svoje upokojitve leta 1984. Poleg svojega dela v bolnišnici je vrsto let opravljal še dolžnost sekretarja osnovne organizacije ZK. V pokoju Mario Zdravljč ne miruje. Prizadet opazuje dogajanja v naši družbi, z marsičem ni zadovoljen.

Ob njegovi sedemdesetletnici mi želimo še veliko zdravih let.

Leopold Kotar

Kako smo se razkropili!

V slovo Stanetu Zupančiču

Med televizijskimi novicami mi je pritegnilo pozornost obvestilo... v (katerem že?) letu starosti (vsi smo v letih starosti, če pristejemo našim takratnim letom še dvainštirideset ali več let)... je umrl Stane Zupančič, nosilec spomenice 1941... In fotografija, ni več dvoma: »moj« komisar Stane iz Zumberka, takole od novembra 1944 do februarja 1945.

Stane je umrl... Nič ne vem, kako. Samo upam, da ni bolelo. To je edino, kar si med pripadniki naše generacije lahko še želimo drug

pred dvainštiridesetimi leti vedel o življenjski poti komisarja Staneta. Kar je ne navadno: Čeprav sva se zmeraj dobro razumela, ne da bi bil on kakorkoli izkoriščal za zvezdo višjo stopnjo v vojski (kar je v vojski, zlasti pa še v vojni, zelo pomembno) in ne da bi bil jaz moral kakorkoli uveljavljati svoj položaj upravnika SHVPB in SS VII. korpusa, takrat največje partizanske bolnišnice v Sloveniji. Skratka, srečala sva se in pozdravila tako kot partizan s partizanom pred skupno nalogo. Pa spet grebem po spominu: ali se

V upravi SHVPB (partizanskih bolnic) in SS (sanitetne šole) 7. korpusa v Bučičih (Zumberak) pozimi 1944/45: komisar Stane Zupančič (na levi), komandir Rafl (na desni)

Dočakal je šestinosemdeseto

Janko še sam ne more verjeti, kdaj so mu leta tako hitro minila. Njegovi medvojni in današnji sodelavci skupaj s krajevno borčevsko organizacijo Zg. Duplek pri Mariboru so mu pripravili prisen sprejem.

Janko Černič je bil že v rani mladosti najraje tam, kjer se je kaj dogajalo. Zanj je tudi značilno, da si je poleg svojih naprednih, če že ne revolucionarnih nagnenj, vedno zavzemal za nekaj boljšega in bil vedno pri-

pravljen pomagati pri napredku svojega rojstnega kraja.

Izhaja iz delavske družine. Osnovno šolo je obiskoval v svojem kraju; gimnazijo pa v Mariboru. Nemško okupacijo je doživel v Sarajevu. Uspelo mu je priti domov. Med drugim je bil v agitacijsko propagandnem odseku Kozjaškega odreda. Zaradi njegove požrtvovalnosti in predanosti so ga v letu 1944 sprejeli v KP. Bil je tudi član Okrožnega odbora OF.

Po vojni se je zaposlil na Okrajnem ljudskem odboru Maribor. Opravljal je več različnih funkcij. Pri občini Maribor-Tezno, kjer se je tudi upokojil, je bil načelnik socialnega skrbstva. Poleg tega, da je družbenopolitično še kako dejaven, je bil v svojem kraju prvi predsednik Prosvednega društva »Emil Adamič«. Kot predsednik je tudi vodil odbor za elektrifikacijo v Zg. Dupleku.

Za svoje delo je prejel več

državnih odlikovanj in precej družbenih priznanj.

Njegovi sodelavci so mu za vse to hvaležni in mu ob prazniku želijo vse najboljše.

Drago Miklavčev

Stoletnik

Pred, za nas davnimi, sto leti (17. marca 1887) je bil rojen Jože Čuden. Njegova življenjska pot je bila pestra. 1912. leta je delal v Nemčiji, kjer je postal član zveze nemških kovinarjev. V prvi svetovni vojni je bil mobiliziran in poslan na rusko fronto. Rusi so ga ujeli in v ujetništvu je bil tri leta in pol. Delal je v tovarni čevljev. Tam je prišel v stik z ruskimi delavci, ki so mu pripovedovali o Leninu, kako je »hodil med delavce in jih učil, kako

da naj se borijo za svoje delavske pravice, da bodejo uničili buržuje in kako so organizacije vodili za dobo Carjev in kako da mislijo sedaj organizacijo voditi«. 1917 je bil sprejet med boljševeke. Po vrnitvi v domovino se je zaposlil na Gorenjskem, v Jesenicah, in bil med ustanovitelji delavske stranke na Javorniku. Med drugo svetovno vojno je bil ves čas v Ljubljani, kjer je po svojih močeh, kot sam piše, pomagal OF.

Lojz Tršan

Železniško gospodarstvo Centralne delavnice Ljubljana o. sol. o.

TOZD ZA VZDRŽEVANJE VOZ DOBOVA o. sol. o.

68257 DOBOVA, Ulica 15. aprila 23, telefon (068) 67-015, 67-042

Umrl prvoborec in major NOV Stane Zupančič-Stane se je rodil 2. septembra 1912 v Spodnjem Kašlju pri Ljubljani. Bil je kmečki sin. Dokončal je obrtno šolo in srednjo politično šolo pri CK ZKS.

Osvobodilni fronti se je pridružil julija 1941. Najprej je delal kot član terenskega odbora OF in član narodne zaščite. V NOV je stopil 11. maja 1942. Sprva se je boril v 2. grupi odredov, decembra 1942 pa je bil dodeljen v brigado Toneta Tomšiča. Od junija 1943 do osvoboditve je opravljal dolžnosti političnega delegata in naposled političnega komisarja v partizanski bolnici Jelendol.

Po osvoboditvi je delal v organih za notranje zadeve in na CK ZKS. Do konca življenja je aktivno deloval v organizaciji ZB NOV in v samoupravnih organih svoje krajevne skupnosti. Prejel je vrsto državnih odlikovanj in družbenih priznanj.

drugemu. Saj vemo, da smo na vrsti, da v naši hosti sekajo, kot se reče. Vendar... Stanetu bi privoščil še nekaj let zdravega in mirnega življenja. Saj sva skupaj preživela nekaj mesecev v dobrem sodelovanju in medsebojnem razumevanju.

Potem pregledujem stare fotografije. In se čudim, kako malo vem danes in kako malo sem — verjetno —

nisva poznala že od prej, iz roških bolnišnic? Tih in skromen, kakršen je bil, bi se Stane lahko v spominu umaknil v ozadje, če nisi imel opravka neposredno z njim. Ta ali oni si je s svojim gromkim nastopom ali govorico zagotovil že po bežnem srečanju trajno mesto v spominu. Stane ni bil te vrste.

Kaj lahko še izbrskam iz spomina? Kakšno skupno pot do bližnje žumberške vasi, sproščen pogovor na upravi SHVPB ali ob zaključku tečaja v sanitetni šoli. Morda še srečanje po vojni na tem ali onem kongresu.

Kako malo ostane v spominu, najbrž še manj, če gre za skromnega, strpnega in odkritega moža — kakršen je bil Stane. Več sledi, na žalost, zapusti v spominu tisti, ki ti je povzročal težave ali grenil življenje.

Ob dogodku, kakršen je smrt tega ali onega bližnjega iz generacije, se z obžalovanjem zaveš, kako smo se razkropili in se zgrešili, celo pozabili drug na drugega. Navzlic vsem zagotovilom, da se bomo dobivali po vojni, celo, kje se bomo dobili in kdaj... Potem se pa zgodi, da se spomnimo na partizanskega tovariša šele takrat, ko izvem za njegovo smrt. Ko je prepozno, da bi mu stisnili roko in se z njim pomenili o starih časih.

Namesto vsega tega, zamujenega, lahko zapišem samo teh nekaj besed Stanetu Zupančiču, dobremu partizanskemu tovarišu v slovo in spomin.

Janez Milčinski-Peter

tv-15 naš
TOVARIŠ

Upokojenci na Slovenskem

Upokojence združiti v Društvo upokojencev Slovenije, povečati pa tudi število naročnikov Vzajemnosti

Po statističnih podatkih smo imeli na dan 31. decembra 1986 v Sloveniji skupno 289.145 upokojencev. Od tega je bilo 147.418 starostnih, 70.830 invalidskih in 70.897 družinskih upokojencev. Od vseh jih je včlanjenih v Društvo upokojencev Slovenije le 65%.

Že več let je glavna tema na sestankih DU Slovenije, da bi bilo potrebno izvesti akcijo za pridobivanje novih članov. Nekatera društva so z veliko voljo in doslednostjo agitirala celo po hišah, da bi pridobili nove člane. Nekje je uspelo, a vendar vse premalo. Nekatera društva na podeželju so s skupnimi silami pridobila 90 do 95 odstotkov vseh upokojencev. Težave pa so v večjih središčih Slovenije, kjer je tudi največja naseljenost upokojencev. Organizacija občinskih zvez in društva upokojencev sta premalo v povezavi, da bi skupno pridobivali nove člane. Člani izvršnega odbora poudarjajo, da je najtežje pridobiti upokojence JLA in tiste, ki imajo visoke pokojnine. Nadaljnji vzrok, da je tako malo včlanjenih upokojencev v DU Slovenije, je tudi v tem, da so v mnogih organizacijah Klubi upokojencev. Včlanjeni upokojenci v teh »Klubih« nimajo interesa, da bi pristopili v DU Slovenije, kjer bi moral biti včlanjen vsakdo, ki prejema pokojnino. Člani v takih »Klubih« imajo boljše pogoje in več življenja. Večkrat se sestajajo, imajo skupne klubske prostore, pogoste izlete, skratka še živijo s svojimi tovariši, s katerimi so leta in leta skupaj delali. Veže jih tudi skupno glasilo delovne organizacije, kamor lahko pišejo. Tako so na tekočem z vsemi dogajanjem. Občinske zveze in mestne zveze DU so z delegati povezane s klubi upokojencev, kjer dobivajo potrebne informacije.

Kakšen je položaj v našem glavnem mestu, pa nam

povedo naslednji podatki. V Ljubljani smo imeli na dan 31. 12. 1986 49.992 upokojencev. Stanje po občinah pa je naslednje:

Občina	starost. upok.	invalid. upokoj.	druž. upok.	skupaj
Bežigrad	5998	1272	1697	8967
Center	5520	871	1467	7858
Moste	5587	1484	1698	8769
Šiška	8939	1935	2399	13273
Vič	7027	1640	2458	11125

V vseh petih ljubljanskih občinah je včlanjenih v DU Slovenije komaj 44%. Največ članov je v moščanski občini 54,1%, najmanj pa v viški 33,4%. Na podeželju je odstotek članov v DU Slovenije bolj zadovoljiv.

Da niso naši upokojenci povezani v eno družino v enotnem matičnem društvu, opazimo tudi pri mesečnem glasilu Pokojninskega in invalidskega zavarovanja in Zveze društev upokojencev Slovenije »Vzajemnost«. Na ta list je naročenih le 40.000 upokojencev ali 13,8%. Vzajemnost prinaša vse novosti, ki utegnejo zanimati mlade in stare upokojence. Tako nas seznanja z vsemi novimi predpisi, s pravnimi nasveti, z življenjem v društvih, s kulturnim dogajanjem, športom in še bi lahko naštevali.

Naklada 40.000 je vsekakor premajhna za tolikšno število upokojencev. Tudi cena glasila je izredno nizka, saj je treba za 12 števk, kolikor jih izide na leto, plačati le 250 din. Razliko do dejanske cene plača SPIZ. Torej velja letna naročnina za Vzajemnost toliko, kolikor je treba v javnem lokalu odšteti za kavico s smetano.

Če bodo pristojni organi storili vse, da bomo upokojenci bolj enovito združeni v Društvo upokojencev Slovenije, se bo prav gotovo povečala tudi naklada Vzajemnosti.

Vinko Bovcon

Moje misli o slovenski besedi

Nemogoče se je sprijazniti z današnjo slovensko govorjeno ali pisano besedo. Od vsepovsod nam bijejo v ušesa tuje besede, ki jih pri nas znamo tako hitro uporabiti in vpletati med stavke. Ne verjetno smo spretni pri tem opravilu. Nekateri se prav posebno potrudijo, da pri svojem izražanju poiščejo čim več tujih in umetelnih besed, da bi sestavek ali poročilo zvenelo bolj imenitno in bolj učeno. Drugi pa so podzavestno že tako močno osvojili neslovensko besedovanje, da se sploh ne zavedajo več, da kratijo svojemu rodu in jeziku najosnovnejšo pravico.

Pa je vendar naša pristna materina govorica tako lepa! Zakaj ji kalimo njen zven in napev, zakaj se ji z vsakim dnem bolj odmaknemo? Kako prijetno je poslušati vaščana, ki prebiva odmaknjeno od naših središč! Njegov govor je čist kot studenčnica in tako blagodejno pomirja mojo morda preveč občutljivo in vedno bolj vznemirjajočo notranjost prav zaradi stalnega izpodirvanja te pristnosti.

Pravilen čut do našega jezika je hkrati tudi merilo naše zavesti do svojega naroda. In čim bolj se oddaljujemo od pristne in lepe domače besede, tem bolj se oddaljujemo od naše zemlje, kjer smo se rodili in odrasli. Na ta način pa svojemu rodu in svoji domovini spodjedamo tla. Kopicimo nepotrebne in zamotane izraze in dolgovemo, a se marsikaj vseeno lahko pove preprosto, slovensko, domače. Namen sporočila je, da ga bo vsakdo razumel, ne pa da se kitimo s tujim perjem, kot da bomo zato posebno vzvišeno stali nad drugimi.

Naši literati so se z vsakim svojim delom posebej približali ljudstvu, zato bodo vedno živeli v naših srcih. Vse tisto, kar pa široke množice ne morejo sprejeti vase, je zgorelo, še posebej če v tem zrcali pomanjkanje poslušanja za naš jezik. Zunanji blišč ni še nikoli osvojil srca. Toda, ta nova moda ne samo da zavaja, ampak je tudi zato nevarna našim osnovnim temeljem slovenstva.

Jožica Zoroja

Politkomisar Sime zbira in komentira

Domači nered hujši od tujih dolgov

Milka Planinc, nekdanja predsednica Zveznega izvršnega sveta o ugotovitvi, da se je prav v času njenega mandata v ZIS začela jugoslovanski javnosti kazati prava podoba o razsežnostih krize pri nas:

»Ne bi sebi za to pripisovala posebnih zaslug, saj se je prava slika o krizi začela razkrivati že med pripravami dolgoročnega stabilizacijskega programa. Če bi bil takrat na mojem mestu kdo drug, bi zagotovo moral napraviti isto, kot sem jaz.

Morda je bila moja posebnost le v tem, da sem neposredno in odkrito stopila pred javnost, ker nisem spekularila, ali je bolje nekaj skrivati ali odkrito povedati. Tudi najhujšo resnico je treba izreči, ker je mogoče le z resnico mobilizirati ljudi.

Vendar se ne smemo slepiti: javno sem govorila tisto, kar sem takrat vedela, ne samo zato, ker je bil ZIS do grla zakopan v ugotavljanje stanja in iskanja rešitev za naše dolgove do tujine, temveč zaradi tudi popolnoma neustreznega sistema spremljanja finančnih tokov v državi.

Dejansko stanje dinarskih obveznosti smo razkrili šele proti koncu našega mandata. In moram reči, da so me poln nered, nedisciplina in nestrokovno vodenje financ v državi bolj presenetili, kot pa naš dolg tujini, saj smo zanj vendarle vedeli.« (podčrtal Sime).

Če me spomin ne vara, nekdanji predsedniki zveznih vlad (z izjemo pokojnega Đemala Bijelića) in njihovi finančni ministri zasedajo danes zelo ugledna mesta v naši družbi.

Zelo zanimivo bi bilo izvedeti, kaj o tej zadevi meni Predsedstvo SFRJ in kaj misli ukreniti...

Neužitna kava

Beograjski veleuvznik Centrocoop je lani sklenil pogodbo za uvoz 500 ton surove kave iz prijateljske in

neuvrščene Kenije. Kenijci pa so beograjskemu uvozniku prodali povsem neuporabno surovo kavo »robusta«. Prvih 79 ton kave, ki je prispelo preko Sežane decembra lani, so sežanski tržni inšpektorji pregledali in ugotovili, da dobavljena kava ne ustreza niti najmanjšim kakovostnim pogojem, ki jih je sprejela neuvrščena Jugoslavija. Kot zahtevajo pravila, so vzorce kave še pregledali v ljubljanskem republiškem zdravstvenem laboratoriju. Skrbna analiza je pokazala, da je kava neužitna.

Očitno se je beograjski veleuvznik zbal, da z uvozom kave ne bo nič, zato je zahteval, naj neužitno kavo pregledajo še zagrebški strokovnjaki. Tudi njihove analize so pokazale, da je kava izredno slaba in neužitna. Na podlagi takšnih ugotovitev je tržni inšpektorat nemudoma prepovedal uvoz kave, njegova prepoved je bila kratkotrajna. »Preizkušeni kadri« v Centrocoopu se niso dali. Pohiteli so do zveznega sekretariata za trg in splošne gospodarske zadeve, kjer so dobili ožigosano odločbo, s katero so lahko uvozili preostalih 400 ton kave, v brk vsem zdravstvenim analizam in prepovedi tržnega inšpektorja v Sežani!

Zaradi previdnosti je Centrocoop preostalo količino kave uvozil preko beograjske carinarnice, ki sploh ni bila »sitna« v primerjavi s sežansko. Sežanska enota zveznega tržnega inšpektorata je bila na podlagi odločbe zveznega organa prisiljena izročiti Centrocoopu 79 ton neužitne kave, kljub zapisniku o oporečnosti kave, s čimer je pravzaprav opravila protizakonito carinsko formalnost.

Spraševati zvezni sekretariat za trg in splošne gospodarske zadeve, kako je mogoče izdati Centrocoopu dovoljenje za uvoz 400 ton kave kljub jasnim ljubljanskim in zagrebškim zdravstvenim analizam je zame – čisti nesmisel!

Iz vse zadeve je moč zaključiti: isti carinski predpisi, ki veljajo za vso Jugoslavijo, se v Sežani uporabljajo drugače kot v Beogradu?

Pri vseh zadevi me edino tolaži, da v Sloveniji, vsaj kolikor mi je znano, ne pijemo Centrocoop kave. To pa tudi nekaj velja.

Agramerpropaganda za »Petzo« in »Bleiburg«

»Hajd'mo u planine« je vabil Večernji list iz Agrama v svojem turističnem smerekazu na odlično smuko za »Petzo« in v simpatično mestec »Bleiburg«. Pri tem pa je pozabil, da je »Petza« – Peca, »Bleiburg« – Pliberk, jaz pa pri tem nisem pozabil, da je Zagreb po nemško – Agram!

Zagrebški turistični propagandist se res ne more pohvaliti s pretirano zavedenostjo, Večernji list pa je storil medvedjo uslugo krčevitemu in zagnanemu boju koroških Slovencev v Avstriji za ohranitev materiščine. Tudi Peca in Pliberka!

Spričo takega pisunstva se je najbrž še kralj Matjaž, ki spi pod »Petzo«, nelagodno prevalil na drugo stran.

Non-stop štancanje zakonov

Po verodostojnih podatkih smo lani imeli 338 zveznih in 2.293 republiških oziroma pokrajinskih zakonov. Poleg teh je bilo v veljavi še 7.178 drugih predpisov in splošnih aktov (uredb, navodil, družbenih dogovorov itd.). V to število pa niso všteti občinski regulativi in akti iz združenega dela.

Posebno »ploden« je bil konec lanskega leta, ko je bila sprejeta dolga vrsta sistemskih zakonov in drugih aktov.

Zakaj tako? Množično »fabriciranje« zakonov najpogosteje razlagajo z dinamiko razvoja naše družbe, vendar v novejšem času pojav vse pogosteje opravičujejo s križem v državi. Administraciji pride pač vse prav.

Mnogi namreč še verjamejo, da so zakoni in drugi

predpisi najbolj učinkovito sredstvo za preprečevanje nezaželenih pojavov, posebej še v gospodarstvu. Četudi praksa takšnih stališč ne potrjuje, se »non-stop štancanje« zakonov nadaljuje.

Vse številnejšim pa je vse bližja razlaga, da je sila veliko kopičenje predpisov rezultat prevelikega vpliva administracije, oziroma birokracije, ki zaupa le sama sebi.

Velikanski administrativni aparat na vseh ravneh – od federacije do združenega dela – svojo nenadomestljivost vse prepogosto dokazuje ravno s forsiranjem novih in novih predpisov. To je vsekakor eden od razlogov, zakaj se v federaciji le zelo počasi zmanjšuje število administrativnih delavcev. In to kljub številnim sklepom številnih forumov!

Občinska zapiranja tržišča

V Reki in v okolici nekaj časa ni bilo mogoče kupiti lesenih vžgalic osiješke Drave, temveč samo – dražje – parafinske iz reške Parafinke. Da bi pomagalo reški tovarni, ki je v težavah, je trgovsko podjetje Duhan, ki ima tudi sedež v Reki, v vseh svojih kioskih ustavilo prodajo Dravinih vžgalic in poliče napolnilo s parafinkami.

Ni težko uganiti, na čigavo pobudo je to storilo. Vendar so se morale zaradi glasnega negodovanja ljudi v kioskih spet pojaviti lesene vžgalice Drava.

Temu je močno podoben mariborski poskus, da bi rešili Talisovo pivovarno; v trgovinah in lokalih je bilo na voljo skoraj izključno Talisovo pivo, nisi pa mogli dobiti boljšega – laškega. Kljub temu pa je mariborska pivovarna propadla in se je združila s Pivovarno Laško.

Le kaj bo rekla čaršija!

Komisija za vloge in pritožbe CK ZK Srbije je pred dnevi obravnavala zanimivo pritožbo, ki jo je Vidoje Jeremić naslovil že na 13. kongres ZKJ, a le-ta je primer vrnil pristojni srbski komisiji.

Vidoje Jeremić iz Bajine bašte, (mesteca pod Taro v jugozahodni Srbiji) namreč že 12 let (od leta 1975!) ne dela, ker zahteva, da ga vrnejo na staro delovno mesto v podjetje Taratrans – in to ne na kakršnokoli delovno mesto, temveč kar na položaj direktorja! Iz pritožbe sicer ni razvidno, zakaj je svojčas moral zapustiti stolček, medtem ko so mu v Taratransu že nekajkrat ponudili drugo delo. Vidoje Jeremić pa je ostal neomajen: ali direktor ali nič!

Komisija je sklenila, naj v Taratransu še enkrat ponudijo Jeremiću službo; če jo bo tudi tokrat zavrnil, bo primer zaključen.

Pri tem pa velja opozoriti na zanimivo podrobnost: pod pritožbo je podpisana tudi Jeremićeva žena Cveta! Sedaj je stvar razumljivejša: le kaj bo rekla čaršija Bajine bašte o gospe Cveti, če ne bo več gospa direktorjeva? Zato še naprej: ali direktor ali nič!

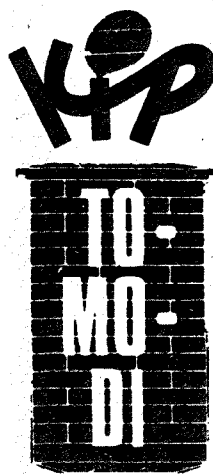
Znani pevec bo tokrat nastopil na sodišču

Občinsko javno tožilstvo v Ohridu je vložilo obtožnico proti znanemu pevcu Zdravku Čoliću in še proti sedmim ljudem, ki so obtoženi prekupevanja z devizami. Zdravka Čolića so skupaj z njegovimi sodelavci aretirali 4. februarja na ohridskem letališču, ko je nelegalno kupoval devize.

Njihov celotni »promet« je dosegel vrednost 27.400 švicarskih frankov, 9.070 zahodnonemških mark, 5.900 ameriških dolarjev, 650 avstralskih dolarjev in 100 nizozemskih guldnov.

Pevec bo tokrat izjemoma zastopal »pel« pred neizbranim občinstvom na ohridskem sodišču. SR Makedonija pa je poceni prišla do lepega kupčka deviz, ki jih krvavo potrebuje sprčo svojih velikih tujih dolgov.

Vaš Sime

Topleje in ceneje

topli montažni diranik
z gibljivo kislooodporno
ognjestalno šamotno cevjo

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

Ljubljana, Opekarska 13

TELEFON: CENTRALA: 212-011 ŠEF KOMERCIALE: 218-347 TELEGRAM: KIP
Ljubljana – Tekoči račun 50101-601-23238; TELEX: 31420 YU-KIP

Islamska atomska bomba

Indijsko podcelino oziroma območje Srednje Azije je te dni vznemirila novica, ki je v preteklosti že večkrat burila duhove. Kot kaže, se je zdaj potrdila. Oče pakistanskega jedrskega programa dr. A. Q. Khan je resda v skrivnostnih okoliščinah naznanil, da njegova država razpolaga z atomsko bombo, kmalu zatem pa je vodilni pakistanski dnevnik Muslim to novico zanikal. Zadeva je dobila širše razsežnosti, ko se je znašla na dnevnem redu pakistanske skupščine, najnovejša številka moskovske Pravde pa je odgovornost za pakistanski jedrski program pripisala Washingtonu. Jedrski klub je, kot kaže, zdaj dobil novega člana, s tem pa se je tudi podvojila možnost jedrskega spopada na indijski podcelini.

Konec lanskega leta je vodilna ameriška osebnost s področja problematike jedrskega orožja v svetu Leonard Spector, iz Ustanove za mednarodni mir v Carnegiju, dejal, da ima Pakistan kar 93 odstotkov zmogljivosti za izdelavo atomske bombe, temu mnenju pa so se pridružili tudi številni ameriški politiki, ki podpirajo ameriško vojaško pomoč tej srednjeazijski državi. Vedeti moramo, da je prav Pakistan s sovjetsko zasedbo Afgani-

stana pridobil na teži ameriškega strateškega zastavljanja sovjetskega prodiranja na območje Srednje Azije in Zaliva. Skladno s tem se je povečala tudi ameriška vojaška pomoč, ki je za Pakistan življenjskega pomena. Zdaj je ta nadaljnja pomoč močno vprašljiva, kajti t.i. Symingtonov amandma jo utegne preprečiti. Bistvo amandmaja nam pove, da ameriške pomoči ne more prejemati nobena država, ki ima opremo in tehnologijo za obogatitev urana. Skladno s tem dopolnilom so Pakistanu v obdobju 1978-1979 enkrat že odrekli finančno pomoč. Prav s sovjetsko zasedbo Afganistana leta 1979 so ZDA sprejele nov predpis, ki določa, da odredbe omenjenega amandmaja za Pakistan niso veljavne. Številni opazovalci zdaj domnevajo, da utegne ameriški kongres sprejeti podoben sklep glede ameriške pomoči Pakistanu za obdobje 1986-1992.

Razprava v pakistanski skupščini morda niti ne bi bila tako vroča, če ameriški veleposlanik v Islamabadu predtem ne bi poudaril, da bi se Pakistan moral kratkoma pridružiti sporazumu o neširjenju jedrskega orožja. Od tega naj bi bila tudi odvisna ameriška dobra volja v obliki nadaljnje

pomoči v višini dobrih 4 milijard dolarjev. Pakistanski državni minister za zunanje zadeve Nurani je v navalu čustvene razburjenosti v skupščini izjavil, da »na svetu ni sile, ki bi njegovo državo obrnila od lastne jedrske politike, in sicer ne glede na težave, s katerimi se srečuje in glede na žrtve.«

Kot kaže, so se člani Reaganove administracije tudi v tem primeru znašli v nekakšnem precepu. Zavedajo se namreč vojaške pomoči, katere velik del je namenjen afganistanskim gverilcem, ki se preko Pakistana bojujejo proti režimskim četam na afganistanskih tleh. Po drugi strani pa se nekateri senatorji, ki načelno sicer podpirajo ameriško vojaško pomoč tej državi, odločno zavzemajo za odvrnitev od pakistanske-islamske bombe. Senator John Glenn je pismo s približno tako vsebino naslovil na predsednika Reagana in tudi zahteval skrčenje ameriške pomoči.

Najverjetneje je zdaj, poleg pakistanskega predsednika Zie ul Haqa, dr. Abdel Qader Khan, oče pakistanske atomske bombe, najbolj varovana osebnost na pakistanskih tleh. Nedavno je za londonski Observer razkril, s kakšno lahko-

to je njegova država od številnih zahodnih držav pridobila temeljno tehnologijo za razvoj atomske bombe. Vendar so s kančkom grenkobe nizozemske oblasti dale vedeti, da je levji delež pri tem imel prav dr. Khan. Ni namreč skrivnost, da je kot mlad metalurški inženir na Nizozemskem sodeloval pri projektih in procesih za oplemenitenje urana. Zatem je, kot v filmskih scenarijih, skrivnostno izginil iz Nizozemske in, kot kaže, je sedanjí jedrski reaktor v Kahuti nizozemskim zelo podoben. Morda ob tem niti presenetilo, da je del finančne pomoči za postavitev projekta prispevala Libija, ki si neuradno že dlje časa prizadeva nabaviti atomsko bombo od trgovcev z orožjem.

Tako imenovani jedrski klub se je zdaj, kot kaže, razširil še za enega člana, hkrati pa se je povečala tudi možnost jedrskega spopada na azijskih tleh. Ne gre namreč prezreti, da sta tradicionalna nasprotnika, Indija in Pakistan, vojskovala že tri vojne in da je Indija svojo prvo jedrsko eksplozijo opravila že leta 1974. Posledice novega spopada bi zato utegnile biti več kot tragične in nikakor ne lokalnega zanačaja.

M. L.

Bo »pax siriana« res prinesel mir v Libanonu?

Sirski predsednik Hafez el Asad je v začetku tedna ob 24-letnici prihoda na oblast sirske stranke BAAS med drugim povedal, da bo Sirija osvobodila Golansko planoto, namreč tisti del sirskega ozemlja, ki ga je Izrael zasedel leta 1967. Hafez el Asad se je med drugim zadržal tudi pri sedanjem poteku dogodkov v Libanonu, zlasti v zahodnem muslimanskem delu Bejruta. Poudaril je, da je približno 7000 sirske vojakov vkorakalo v Zahodni Bejrut. Ustavili bi prelivanje krvi, saj Sirija ne more mirno gledati, kako se Libanon utaplja v bratomorni vojni. Posebno težo imajo njegove besede v tistem delu, ko je poudaril, da rešitve za Libanon nikakor ni izven sirskega in libanonskega meja.

Da bi lažje razumeli sedanjí trenutek, se je treba ozreti nekoliko v preteklost. Več kot enajst let po izbruhu državljanske vojne, štiri leta po prihodu Amina Gemayela na oblast in dve leti in pol po sirske prevladi na libanonskem političnem prizorišču, je libanonski politični sistem dokončno paraliziran, neverjetna gospodarska vitalnost, ki se je razsulo upirala celih 10 let, je pozabljena. Natančni statistiki so zapisali, da se v Libanonu bojuje kar 350 milic, nekatere od teh pa štejejo le po pet vojakov. Nihče v državi, še najmanj pa predsednik Gemayel, ni sposoben nasprotovati tujim vplivom, bodisi da ti prihajajo iz Sirije, Izraela in Irana. Pri tem pa je Sirija v preteklosti že večkrat preprečila hude spopade in ponudila politično rešitev, ki je bila seveda prilagojena njenim interesom. Decembra leta 1985 je kazalo, da bo prav sporazum iz Damaska pomagal končati državljansko vojno.

To se ni zgodilo, kajti v posredovanju med sprtimi liba-

M. L.

nonskimi političnimi in vojaškimi silami so Sirci pri krščanskih Maronitih stavili na napačno karto. Elia Hobejko je le nekaj mesecev kasneje s političnega prizorišča odgnal tekmeec Shamir Gagea, druga dva podpisnika, Nabih Berri za Amal in Valid Džumblatt za Druze, pa seveda nista zadostovala za pomiritev med kristjani in muslimani. Manjkali so kristjani, le-ti bi edini utegnili ponuditi rešitev za državo, ki bije dvanaestletno državljansko vojno prav zaradi nepravilne razdelitve politične oblasti.

Libanonska politična scena je ostala brezhibna, lani jeseni pa se je dodatno zapletla. Arafatovi borci, izgnani iz Tunizije in Jordanije, so se vrnili v Libanon, preko muhe na puški pa so jih pričakali vojski šiitskega Amala in v njih ozadju Sirci. Amalu Arafatovih borcev ni uspelo premagati, vojna za taborišča pa je šiite osamila tudi na drugih območjih, tudi v Zahodnem Bejrutu. Sirski predsednik je presodil, da bo Nabihu Berriju potrebno vojaško pomagati. V tem trenutku ni jasno, kaj utegne prinesiti povečano sirske vmešavanje v libanonske zadeve, kajti, kot kaže preteklost, Sirci kaj več od začasne pomiritve niso dosegli. Libanonski predsednik je še pred štirinajstimi dnevi pojasnjeval svojo vizijo rešitve libanonskega vprašanja, ob vrnitvi iz Pariza pa je bil postavljen pred izvršeno dejstvo. Zahteva, naj Libanonci svoje težave uredijo sami, se je bolj kot kdajkoli izkazala kot puhla fraza. To prav dobro vedo tudi Sirci, ki iz Libanona očitno prav kmalu ne nameravajo oditi. Približno tako je mogoče razumeti tudi najnovejši govor sirskega predsednika Hafeza el Asada.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

Bruselj: Zunanji ministri članic EGS so v Bruslju preučili razvoj odnosov z Jugoslavijo. Podrobnosti še niso znane, sestanek pa so organizirali potem, ko je predsednik ZIS Branko Mikulić v poslanici ministrskim predsednikom ocenil, da skupnost ni dovolj odprta do trgovinskega in tehnološkega sodelovanja z našo državo.

Washington: Ameriški predsednik Ronald Reagan naj bi te dni pripravil tiskovno konferenco, ki naj bi bila prva po lanskem novembru. Izidi najnovejše javnomnenjske raziskave kažejo med drugim, da se večina Američanov boji, da utegne Reagan v Nikaragvo poslati ameriške vojaške enote.

Atene: Ciprski predsednik Kiprijanu bo te dni prispel na

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

Nevarno iskanje

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Iz varnostnih razlogov so bile vse oznake z njunih oblaci skrbno odstranjene z britovijo. Le dva podatka nakazujejo, da sta bila terorista v Turčiji vsaj dan ali dva pred zločinom. To je par v Turčiji izdelanih teniških copat in brisače turške proizvodnje, s katerimi sta pokrila torbo z orožjem. Turški policaji so brez uspeha obšli na stotine trgovin, v katerih prodajajo takšne copate in brisače. Kljub pomanjkljivim informacijam je eden od preiskovalcev izjavil, da so oblasti ugotovile, da sta bila terorista muslimana, verjetno Arabca.

»Prvič, verniki so ju slišali govoriti arabsko«, je dejal zahodni preiskovalec, »drugič, avtopsija je pokazala, da sta bila obrežana, kar je tako pri muslimanih kot pri Judih verski običaj.«

Policija je s težavo sestavila raztrgane delce teroristovih teles in koščke prstov, da je dobila prstne odtise. Vse to je poslala Interpolu. Zahodni izvedenci trdijo, da teroristov niso mogli pozitivno indetificirati.

Pred kratkim je turška policija dobila od Pakistana, ki je s Turčijo v dobrih odnosih, pomembno zaupno sporočilo. Dan pred po-

morom v Carigradu so teroristi skušali v Karačiju ugrabiti ameriško letalo, vendar so jim pakistanski komandosí to preprečili. Ugrabitelji so bili Palestinci, ki se urijo v Libanonu in so povezani z Abu Nidalom, čeprav je eden izmed njih imel libijski potni list in je domnevno libijske narodnosti. Pakistanska policija je med zasliševanjem aretiranim pokazala turške risbe teroristov in eden je enega terorista prepoznal. Dejal je, da gre za Arabca, enega tistih mladeničev, ki se urijo pri Abu Nidalu v Libanonu pod sirskega nadzorstvom. Imena in drugih podatkov sicer ni vedel, prepoznal pa ga je po brazgotini na obrazu.

Orožje, ki so ga našli po napadu v sinagogi, je drugi pomemben podatek, ki naj bi pomagal odkriti, katera država naj bi bila vpletena v pokol. Našli so nad sto izstreljenih nabojev in dve strojnici, za katere trdijo, da sta bili poljske izdelave, in sedem nerazstreljenih granat sovjetske znamke. To pa ni bilo takšno orožje, kot ti-

uradni obisk v Grčijo. S premierjem Papandreujem bosta izmenjala mnenja o pobudah za rešitev ciprskega vprašanja in o sodelovanju med obema državama. V zadnjem času je ostre odmeve v Atenah in Nikoziji povzročilo mnenje nekaterih ameriških predstavnikov o statusu turških okupacijskih čet na otoku.

Kairo: Tamkajšnji tisk namenja precejšnjo pozornost napovedanemu obisku sovjetske gospodarske delegacije. V priprave se je vključil tudi sam predsednik Mubarak, največ pozornosti pa naj bi namenili egiptovskim dolgovom Sovjetski zvezi, ki so zamrzneni že več kot deset let, znašajo pa 4 milijarde dolarjev.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

sto, ki so ga teroristi uporabili v poskusu bombardiranja ameriškega oficirskega kluba lani v Ankari. Tokrat turška policija sumi, da je bila v atentat na sinagogo vpletena Libija.

Libijski pokroviteljstvo terorizma v Turčiji je za Turčijo težak politični problem. Turška obveščevalna služba že dolgo skrbno bdi nad libijskimi diplomati. Tiho pregleduje orožje, ponarejene potne liste in druge lažne dokumente, ki jih Libija z diplomatsko pošto rutinsko pošilja v Turčijo. Po napadu na Tripolis, ki so ga ZDA izvedle kot protitukrep proti libijskemu podpiranju terorizma, je Turčija iz strahu, da bi Libija napadla ameriške ustanove, ta nadzor okrepila. Tri dni po bombnem napadu sta bila aretirana in obtožena poskusa atentata na klub ameriških oficirjev dva Libijca, ki sta postopala po tem klubu v Ankari. Granate, ki so jih našli pri njiju, so bile sovjetske izdelave, prav tako kot granate, najdene v sinagogi. Ameriški ambasador v Turčiji je kmalu po aretaciji zahteval od turških oblasti, da ukrepajo proti libijskemu ambasadorju, vodji libijske misije in šefu konzulata. Turškim oblastem je menda posredoval dokaze za trdi-

tev, da so bili vsi trije vpleteni v spodleteli atentat na klub.

Imel je tudi – tako so sporočili – neovrgljiv dokaz, da je orožje priskrbel Libija, ZDA so zahtevale takojšen izgon vseh treh in prosile turške oblasti, naj zaprejo libijske diplomatske urade. Turčija je iz strahu pred libijsko zamero, ki bi jo povzročil uradni izgon, pregovorila Libijo, naj svoje poslane umakne. Libijski ambasador, Mohamed Abdul Malik, ki je bil izgnan iz ZDA leta 1980 in iz Švice tri leta pozneje, ter njegov odposlanec, sta uradno zapustila Turčijo zaradi »premostitve«.

Novembra se je veleposlanik Malik zaradi domnevne nakupa posesti za nečaka vrnil v Turčijo. Po zahodnih virih je bil sredi decembra še vedno v Ankari. Granate, ki so jih imeli teroristi pred oficirskim klubom, so bile takšne znamke in takšnega modela kot granate, ki so jih našli v sinagogi. Približno mesec dni pred pokolom v Carigradu je turška policija v gozdu Belgrad Forest – Beograjski gozd – v okolici Carigrada odkrila skrivališče granat in strojnice. Orožje, predvsem strojnice, je, podrobno analizirala. Vsaka strojnica je bila razstavljena

na štiri dele. Tam kjer so bile zbrisane serijske številke, so bile ročno vgravirane številke. Vsak sestavni del je bil označen z isto, vsaka strojnica pa je imela svojo številko. To bi po mnenju turške policije omogočilo teroristom, da bi te dele pretihotapili posamič in jih tik pred uporabo sestavili. Tudi strojnici v sinagogi sta imeli zbrisano serijsko številko. Ena strojnica pa je bila na štirih delih označena s številko 11. Obe strojnici sta bili 9 milimetrske model makarov. Analiza z infrardečimi žarki je odkrila pravo serijsko številko in šef turške policije je prepričan, da so bile granate takšne kot granate v Beograjskem gozdu, takšne kot v ameriškem klubu in v sinagogi. Te granate je priskrbel Libija.

Med preiskavo o napadu v sinagogi je turška policija odkrila atentatorja, ki je julija leta 1985 ubil prvega sekretarja jordanske ambasade v Ankari, svetovalca in prijatelja kralja Huseina Ziad Al Satija. Po napadu v sinagogi je zaslišala blizu 3000 Palestincev, ki živijo v Turčiji, in novembra obtožila umora šest palestinskih študentov, ki so priznali, da so člani Abu Nidalove skupine. Predstavnik urada Pale-

stinske osvobodilne organizacije v Ankari Abu Firaz trdi, da je bilo to »priznanje« študentov izsiljeno z mučenjem. Aretacija ga je razjezila, ker zatrjuje, da naj bi študentje delali zanj. Njihova naloga naj bi bila infiltrirati se v Abu Nidalove skupine, ki delujejo v Turčiji. S tem bi Firaz pomagal turški policiji uničiti organizacijo, ki je že večkrat skušala izvesti atentat nanj in na druge uradnike Palestinske osvobodilne organizacije in za Abu Nidala, zapriseženega sovražnika Palestinske osvobodilne organizacije.

»To je dober primer, zakaj je na tem koncu sveta nemogoče ugotoviti, kdo za koga dela«, je izjavil šef vodilnega turškega časopisa. Novembra je bil v Ankari aretirana Adnan Amari, prevajalec na jordanski ambasadi. Priznal je, da je delal za sirske obveščevalne službe in da je sirskega diplomata v Turčiji izdal ukaz za umor diplomata Satija. Po uradni izjavi je Sirija ta atentat naročila Abuju Nidalu.

(se bo nadaljevalo)

Mednarodni natečaj HOPE 87

Ideje mladincev o njihovem zaposlovanju

»Sporni plakat« in izvedba štafete mladosti (zdaj bo vendarle potovala po Sloveniji in ne bivala teden dni v Bohinju) niso edina skrb in zaposlitev slovenskih mladincev v tem času, saj ob njih še vedno ostajajo vse težave, ki jih iz dneva v dan bodejo v oči; od vprašanj preobrazbe vzgoje in izobraževanja do problemov štipendiranja, oblikovanja letošnjega brigadirskega poletja in vsega drugega mladinskega prostovoljnega dela pa seveda do kritičnega problema brezposelnosti, ki v največji meri zadeva prav mlado, komaj izsolano generacijo. Da ne govorimo, kako naše mladince zanimajo naša skupna družbena vprašanja, družbenoekonomski in gospodarski problemi pa ekologija – sicer pa bo to tako pokazal mladinski festival, ki ga slovenski mladinci organizirajo v posameznih regijah v štafetnem tednu pri nas, od 21. do 27. marca.

Ostanimo pri mladinskih idejah o zaposlovanju. Slovenski mladinci, kakor tudi jugoslovanski, so se vključili v mednarodni natečaj »HOPE 87«. Ka je HOPE 87? Pomeni 100-originalnih projektov za zaposlovanje (Hundreds of Original Projects of Employment). Brezposelnost sodi med največje probleme mlade generacije, še posebej za tiste mlade, ki nimajo ustrezne izobrazbe. HOPE pa je možnost, da mladi izrazijo svoje ideje, želje in svojo ustvarjalnost. Republiška konferenca ZSMS je posrednik natečaja, o katerem je posredoval informacijo avstrijski konzulat v Ljubljani. V Avstriji so namenili posebno pozornost

izobraževanju mladih. Njihovi projekti so znani tudi v deželah v razvoju. Tako si Avstrija prizadeva, da bi izdelala tehnično izobraževalne programe tudi za druge dežele in pospešila sodelovanje z njimi. Mladi pa bi na ta način lažje prišli do ustrezne zaposlitve.

Avstrija je gostiteljica Centra združenih narodov za socialni razvoj in humanitarne zadeve, posebnega oddelka generalnega sekretariata Združenih narodov. Na 40. generalnem zasedanju Združenih narodov je dala posebno iniciativo, njen rezultat pa je resolucija generalne skupščine Združenih narodov, ki nosi naslov »Upanje

za mladino«. Njen namen – pospeši naj mladinsko zaposlovanje, boj proti mladinski brezposelnosti in izboljša pogoje izobraževanja.

Mladina vsega sveta, posamezniki ali skupine, bo od 28. aprila do 2. maja letos razstavljala svoje projekte v dunajskem Rotovžu. Med njimi bodo tudi naši. Svet za družbenoekonomske odnose pri zvezni konferenci ZSMS je v jugoslovanskem merilu že evidentiral osem projektov. Slovenci se bomo predstavili s štirimi. Več o njih nam je povedala **Nada Kirn** z republiške konference ZSMS. Prvi projekt je pripravila skupina mladih kmetovalcev iz Prekmurja, ki imajo v svojem dolgoročnejšem načrtu pridelavo bioprehrane, zdrave hrane, ki bo zrasla brez umetnih gnojil in škroplil. Seveda prvo leto to ni še mogoče, ker se mora zemlja očistiti. Tako se bo skupina na Dunaju zaenkrat predstavila le z domačo in ne bio hrano. Bo pa vsega: od domače slivovke, gibanice, mesa iz tunke, do domačih jajc, fižola, gob in izdelkov iz slame. V Avstriji so že dobili zagotovilo za posebno stojnico, ki bo omogočila sejamski

način predstavitve tega projekta. S prevozom izdelkov na Dunaj ne bi smelo biti težav. Mladinci se dogovarjajo z ABC Pomurko za izposojlo hladilnega tovornjaka, ki bi bil sicer v tistem času neuporabljen, saj bo strojni park v Prekmurju med prvomajskimi prazniki miroval.

»Pravzaprav ima ta projekt dvojni pomen,« povzema **Nada Kirn**. »Najprej prikaže specifično pokrajino. Če imamo v Prekmurju največjo brezposelnost, je pa treba ugotoviti, da ima zemlja prednost. Razmisliti je treba o njenih sadovih, o tistih pridelkih, ki imajo na svetovnem trgu prednost. Po drugi strani pa je treba računati tudi na število rok, ki jih zemlja potrebuje, in teh imamo dovolj.

Drugi projekt slovenskih mladincev za zahodni svet ne bo neka noviteta, za nas pa je. To je servis za začasno varstvo na domu, ki že ima določen svoj prostor v Ljubljani, čisto na novo. Člani servisa, med njimi gotovo največ študentov, bodo z občasnim varstvom otrok na domu, takrat, ko bodo potrebni, omogočili starešem njihovo družabno, kulturno

življenje, za katerega so bili doslej večkrat oropani, saj niso imeli nikogar, ki bi mu za nekaj uric, večernih ali podnevi, prepustili v varstvo svojega otroka. Obenem bo ta skupina na Dunaju predstavila projekt »Dajmo otroku možnost«. Pripravili so ga mirovniki z željo, da iz vojnih igrač izdelamo drugačne, otroku in njegovemu osebnostnemu razvoju koristnejše. Ob tem bi bilo mogoče zaposliti težko zaposljive ljudi – pedagoge, psihologe – in jim na ta način dati zaslužek. To pa je že korak k reševanju enega dela brezposelnih.

S tretjim projektom bodo nastopili mladi iz Izole. Gre za napol turistično, napol proizvodno obliko predelave izdelkov, ki naj bi bili pomembni v turistični sezoni: napol umetniške slike, razne figure, zapestnice in podobno. Ne gre za privatno obrtništvo in čisto lahko bi iz tega nastalo majhno podjetje. V tem pa je pri nas problem. Kako to podjetje ustanoviti? Kajti bistvo je, da mladi želijo delati samostojno!

Četrti projekt zadeva mlade, ki se ukvarjajo z računalništvom. Delajo honorarno znotraj Mikrohita, prijavi se po program BARCODE (oznake na živilih v trgovinah). Dejstvo je, da po letu 1988 noben izdelek ne bo mogel iz Jugoslavije brez oznake BARCODE. To pa je že

neposredno aplikativen program za samo produkcijo in bo gotovo zelo privlačen.

Programe so sprejeli na RK ZSMS. Ali jih bodo sprejeli tudi na Dunaju, tega še ne vedo. Kaj projekti pomenijo za nas? S stališča zaposlovanja trenutno res ne bodo veliko spremenili današnje situacije, zato pa so toliko pomembnejši z vidika samoiniciativnosti in kot pokazatelj mladinskih moči. Veliko je mladih, ki imajo ideje, morda že izdelane koncepte, pa ne vedo, kako bi jih izpeljali, kako bi lahko samostojno delali. Lahko povemo še, da takšne samostojne projekte ne delajo le osemnajstletniki, pač pa tudi starejši mladinci, že zaposleni, ki svojih idej niso uspeli uresničiti.

Organizator mednarodnega natečaja HOPE 87 si bo prizadeval najti sponzorja za realizacijo projektov. Eden od ciljev HOPE pa je tudi ustanovitev Mednarodnega instituta za mladinsko zaposlenost s sedežem na Dunaju, ki naj nadaljuje dejavnost HOPE 87.

Še so perspektive, tudi za našo družbo, za naše gospodarstvo, za naš družbenoekonomski položaj. Mladim je treba zaupati, jim prisluhniti, zaposlovati mlade moči, jim omogočiti samostojnost in jim s tem nalagati odgovornost.

Ziva Drole

Med graničarji na jugoslovansko-avstrijski meji

Vojašnice brez ograj

Vsak obisk v vojašnicah JLA je doživetje zase. Obiskovalca s poštenimi nameni sprejmejo z odprtimi rokami, vojaki in starešine pa se trudijo, da bi odšel od njih zadovoljen. Toda še posebej prisrčni in prijateljski pa so sprejemi na karavlah. Pripadniki obmejnih enot jugoslovanske ljudske armade so še posebej gostoljubni in odprti. Številne ure, ki jih preživijo na stražarskih poteh ob državni meji, so v njih vzbudile poseben odnos do človeka-obiskovalca. Na vseh karavlah je tako, zato ne more biti drugače na karavli 20. oktober, ki je dobrih petnajst ali dvajset minut hoda od Libelič pri Dravogradu.

Ob prihodu na to karavlo nas je pozdravil komandir Zoran Djordjević. Z graničarji je na jugoslovansko-avstrijski meji že osemindvajset let, polnih šestindvajset let pa je bil v stari karavli Libelič in tej novi, ki nosi ime 20. oktober.

Ze samo dvorišče in okoličar karavle sta bila očistena snega. Nikjer ni bilo videti starega odpadlega lista, odvrženega cigaretnega ogorka

ti in še vedno odgovarja naj-sodobnejšim zahtevam. Objekt je zasnovan funkcionalno, tako da za njegovo vzdrževanje porabimo malo časa, zato ga lahko namenimo drugim dejavnostim,« je pripovedoval Zoran Djordjević. »Mislim, da nudi vojakom veliko udobja, saj imamo centralno kurjavo in vsak vojak ima možnost, da se po opravljeni dolžnosti tušira ali pa okopa.«

iz poveljstva njihove obmejne enote.

Vljudnostno predstavljanje sta prekinila vojaka Bojan Vidmar in Imer Musa, ki sta se vrnila z obhoda državne meje. Obema starešinama sta povedala, da je položaj takšen, kot vedno, to je mirno. Tudi sicer je na njihovem območju že nekaj let mirno. Zadnjo večjo akcijo so imeli pred leti, ko so razbili skupino tihotapcev kave.

Pogovor z Draganom Cvetanovićem in Zoranom Djordjevićem smo nadaljevali v majhni, a lepo opremljeni in urejeni pisarni.

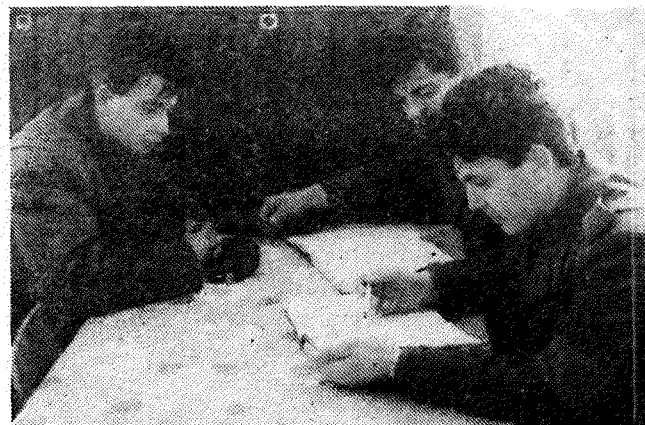
»Karavla 20. oktober je ena najboljših v naši enoti, ki ji poveljuje Zoran Matić. Vsa leta je po naših ocenah med prvimi tremi. Kje je vzrok za to? Komandir je tako izkušen, da je ob pomoči mladinske organizacije uspel izboljšati pravi vojaški kolektiv. Mislim, da so »najmočnejši« ravno v medčloveških odnosih, kar je prav gotovo tudi zasluga komandirja. Ima svoj pristop do vsakega vojaka. Vsakega od njih skuša razumeti in mu pravilno svetovati. Da je pri svojem delu ubral pravo pot, kaže tudi podatek, da je v vseh letih službovanja na meji samo dvakrat kaznoval svoja vojaka. V vsaki generaciji pa je na karavli na različne načine nagrajenih več kot osemdeset odstotkov vojakov. Vsaka generacija obnovi del karavle ali kateri objekt, ki sodi v njen okvir. Pohvaliti jih moram; da imajo zelo tesne stike s krajinami Libelič, še posebej z mladino. Kot vemo, je ta košček naše domovine skozi vso zgodovino trpel in doživel marsikaj hudega. Tudi ime je karavla dobila po dnevu, ko je potekal znani plebiscit. Vsi graničarji so ponosni, da so bili v karavli, ki čuva ozemlje, ki so ga Jugoslaviji priborili s svojo trmo prebivalci Libelič,« je poudaril Dragan Cvetanović.

Dodal je tudi, da bi morali priti na karavlo spomladi, da bi videli lepo urejen sadovnjak in zelenjavni vrt. Pogosto se zgodi, da pridejo na obisk okoliške gospodinje in

se zanimajo, kaj vse delajo, da imajo tako lepo zelenjavo. Vse to kaže, da je njen komandir zelo gospodaren.

Zelo pomemben je na karavli namestnik komandirja, ki je z vojniki večji del dneva kot pa komandir. Na karavli 20. oktober je to nižji vodnik stažist Zoran Mihailović iz Ljubovije. »V bistvu ni moja naloga težka. Vsak vojak-graničar ve, kaj je njegova naloga in jo skuša opraviti po svojih najboljših močeh. Sicer pa je moja naloga, da skrbim, da gredo patrulje pravočasno na teren, jim določam naloge in jih občasno nadziram na terenu. Ko pa se vrnejo, poskrbim, da zdaj, ko je sneg, dobijo tople čaj ali mleko, da se preoblečejo v suhe obleke in dajo mokre uniforme sušiti. Skupaj z vojaškim kolektivom pa urejamo vse sprotne zadeve, če pa je potrebno, se s telefonom posvetujem s komandirjem in skupaj urediva problem, zaplet ali kaj podobnega.«

Tudi on je dejal, da karavla prav gotovo ne bi imela trakčnih razultatov, če ne bi imel komandir toliko poslušnosti za vojake. Zato se tudi vo-

Bojan Vidmar, Zoran Mihailović in Dragan Marković ob pregledovanju nalog za prihodnji dan.

jakom ni težko odločiti, da igrajo »pošteno igro«.

Bojana Vidmarja iz Ljubljane, ki je tudi predsednik mladinske organizacije, smo vprašali, kako se je privadil na takšno življenje. »V začetku je bilo precej težko. Ko hodiš ponoči po stražarskih poteh in ti nekaj metrov pred teboj steče srna ali zajec, je zelo neprijetno. Čez štirinajst dni, tri tedne, pa že

razlikuješ, kdaj počti drevo, diha žival ali podobno. Pozneje ti ta ritem življenja pride v kri in vse delaš avtomatično.

Naloga mladinske organizacije pa je predvsem v reševanju vseh problemov in organiziranju kulturnega in športnega življenja na karavli. Čeprav sem tu že dobrega pol leta, še nismo imeli problema v odnosih med vojniki in to bi želel še naprej. Naj povem, da smo precej časa porabili za urejanje stražarskih steza, našli pa smo tudi čas, da smo našim najbližjim sosedom pomagali pospraviti seno in krompir.«

Dragan Marković iz Grušiča pri Šabcu pa nas je opozoril na izredno tople odnose krajanov do njih. V vsaki hiši so dobrodošel gost. Za vse mlade graničarje je to veliko presenečenje, saj imajo civilisti v notranjosti bolj mačehovski odnos do njih. Ljudje se počutijo bolj varne, ko jih vidijo. K takšnemu odnosu so po njegovem mnenju prispevale tudi prejšnje generacije graničarjev. Naloga njihove generacije pa je, da odnos še poglobijo in razširijo.

Ko človek odhaja iz karavle, se počuti enkratno. Po eni strani so graničarji prijazni in ustrežljivi ljudje, po drugi pa skupaj s prebivalci, delavci carine in organov za notranje zadeve, tvorijo prvi, zelo močan, branik naše domovine.

B. K.

Starešina Dragan Cvetanović, komandir karavle Zoran Djordjević in vojaka Bojan Vidmar ter Imer Musa med pogovorom o stanju na meji.

ali vžigalice. Vsi prostori v karavli so bili čisti in svetli, oprema pa še brez vidnejših poškodb, čeprav je še tista, ki so jo kupili ob prvem opremljanju. Po spalnicah smo hodili bolj potih, saj je nekaj fantov spalo, potem ko so bili ponoči na dolžnostih.

»Sedanja karavla je bila zgrajena pred dvanajstimi le-

Medtem pa se je na dvorišču karavle ustavilo vojaško terensko vozilo in iz njega je stopil starešina. Dežurni na karavli deseter Dragoljub Marković je strumno pozdravil obiskovalca v uniformi in mu poročal o položaju pri njih. Komandir Zoran Djordjević nam je predstavil starešino Dragana Cvetanovića

Skladiščnik-ekonom Najden Tošić in kuhar Nedeljko Klarić sta odgovorna za hrano, s katero so graničarji zelo zadovoljni.

Še z zadnje seje predsedstva Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije:

Podpora stališčem Slovenije

ZZB NOV Jugoslavije bo proslavila 40-letnico obstoja borčevske organizacije na slavnostni seji zveznega odbora ZZB NOVJ 30. septembra letos. Obenem bodo borci obeležili tudi 50-letnico prihoda tovariša Tita na čelo partije.

O aktivnostih ZZB NOV v zadnjih štiridesetih letih in o osebnosti tovariša Tita bo govoril predsednik predsedstva ZZB NOVJ.

Za borčevsko organizacijo Jugoslavije je letošnje leto še posebno pomembno. To leto, v katerem bomo obeleževali 50-letnico prihoda na čelo partije in štiridesetletnico delovanja borčevske organizacije, bo, tako menijo mnogi, prelomno in ima vse možnosti, da postane tudi zgodovinsko leto v razvoju naše revolucije. Zato morajo biti borčevske aktivnosti v tem

jubilejnim letu predvsem usmerjene k reafirmaciji moralnih vrednot našega boja in revolucije. Še bolj energično se moramo vrniti k titovski partiji in njeni revolucionarnosti, ker je to danes edino zagotovilo za izhod iz krize, v kateri se nahajamo.

Zato mora obeleževanje jubilejev imeti delovni značaj. S tem duhom mora biti

prežeto vsako področje našega družbenega in političnega delovanja v ZZB NOV – so dejali borci – od združenj do zveznega odbora, pri čemer mora potekati skozi vse leto. Tako so sklenili na seji predsedstva ZO ZZB NOVJ, ki ji je predsedoval Rudi Kolak, kjer so sprejeli tudi naloge ZZB NOVJ na področju obeleževanja 50-letnice prihoda tovariša Tita na čelo KPJ – ZKJ in 40-letnice ustanovitve ZZB NOVJ.

Po mnenju članov predsedstva morajo biti borčevska organizacija in njeno celotno članstvo usmerjeni v nadaljnji uspešnejši razvoj samoupravljanja, krepitev bratstva in enotnosti

ter jugoslovanskega socialističnega patriotizma, zasnovanega na enakopravnosti narodov in narodnosti.

Prav tako se bo ZZB NOV odločno zavzemala za večjo dejavnost vseh organiziranih socialističnih sil ter za ustrezno ukrepanje za hitrejšo premagovanje sedanega kriznega stanja v družbi.

Borci NOV bodo najbolj dostojno označili te jubileje tako, da se bodo, tako kot med bojem, s svojim osebnim delom in aktivnostjo tudi tokrat izkazali, predvsem v reafirmaciji moralnih vrednot našega boja in revolucije.

Obstajala je dilema, ali

kaže ponovno odpirati razpravo o pobudi glede civilnega služenja vojaškega roka. Člani predsedstva so jo razrešili z enoglasnim mnenjem, da se je treba vsemu, kar je sovražno in kar napada temelje naše družbe, nenehno in kar najbolj energično upirati. Borci sprejemajo stališče predsedstva zvezne konference SZDLJ, da je vsaka nadaljnja razprava o teh zahtevah brezpredmetna, ostaja pa dejstvo, so na seji poudarili, da sovražno dejanje ne zasluži enakopravne razprave, ampak le obsodbo in terjanje odgovornosti njegovih protagonistov. Kajti, je bilo slišati na seji, če bi postavili piko k razpravi z nasprotniki našega socialističnega samoupravnega sistema, bi bila to metoda, sprejemljiva le takrat, ko bi takšno piko na i sprejela tudi ona druga stran.

Namesto tega so napadi na naš NOB, socialistično

revolucijo, sklepe drugega zasedanja Avnoja in na vse tisto, kar je bilo doseženo v povojnem razvoju, vse bolj pogosti in vse ostrejši. Kulminacijo je doseglo v nedavnem pisanju ljubljanske Nove revije, ki v prispevkih za slovenski nacionalni program jasno in odkrito propagira protijugoslovansko stališče.

Zato, je bilo soglasno mnenje predsedstva ZO ZZB NOV, je dolžnost vseh socialistično naravnanih sil, še posebno pa borcev, da nenehno in odločno dvigajo glas proti takšnim in podobnim napadom tako, kakor so pred nedavnim storili tudi slovenski borci. Le-ti so jim tudi na tej seji dali vso podporo v boju proti tistim, ki skušajo oporekati in celo ponarjati izročila revolucije in socialističnega razvoja.

Sejo sta spremljala Ljubinka Vasković in Milan Čukić

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Sava-Jesenice – Sodelovati po zmožnostih

Že sredi februarja so se sestali borci krajevne borčevske organizacije Jesenice-Sava, da bi pregledali svoje lanskolletno delo in se dogovorili o aktivnostih v tem letu. Še bolj kot prejšnja leta so lahko ugotavljali, da se borčevske vrste krčijo, pri tem pa so tudi dodali, da so časi in razmere takšne, da mora vsakdo sodelovati na družbenopolitičnem področju po svojih najboljših močeh.

Borci morda za velike akcije niso več sposobni, lahko pa koristijo s svojimi dobrimi zgledi, z opozarjanjem na napake. Prav nič pa ne pripomorejo, kadar se pridružujejo tistim, ki vsepovsod brez pretehtanja kritizirajo vse... širijo ozračje apatije in prispevajo k občutjem brezizhodnosti. Savski borci so dejali, da se moramo v naši družbi zavedati, da brez nekaterih sprememb ne bo več šlo naprej, če hočemo slediti hitrejšemu notranjemu napredku in razvoju (čeprav je le-ta v marsičem odvisen od zunanjih vplivov). Danes namreč nobena država ne more živeti in načrtovati razvoja sama zase, brez povezovanja in različnih oblik sodelovanja. Naša država je lahko v povezovanju z državami v svetu, zlasti pa z neuvrščenimi – za zgled, vendar pa bo treba nekatere stvari doreči, tudi z ustavnimi spremembami in s spremembo Zakona o združenem delu. Borci so menili, da se nekatere stvari v naši družbi pač niso obnesle in jih zato ne kaže vleči naprej. Ko so govorili tudi o civilnem služenju vojaškega roka, so menili, da tukaj ne kaže slediti pobudam, ki niso za takšno armado, kakršno imamo.

Zelo so se razgovorili, ko so pretresali vprašanje našega gospodarstva in družbenega življenja – O tem, kako si ponekod izplačujejo visoke OD, čeprav si tega niso z delom zaslužili, pa tudi o tem, kako se razporejajo sredstva za osebno in skupno porabi. Še posebej v domači občini so dejali, da je v njej zaposlenih še vse preveč ljudi, ki brez pravega dela posedajo po pisarnah, da jih vse več beži iz proizvodnje na »stolčke« v bankah, sisih, na občino in v zavarovalnice. V tem je tudi, so menili, bistvo naglega upadanja standarda, vrednosti dinarja... Slaba produktivnost, ki ji marsikje botruje slaba tehnologija, pomanjkanje idej in nedisciplina so tudi faktorji poslabšanja stanja.

Vse preveč ljudi srečujemo med delovnim časom po cestah in lokalih... Številne, čeravno manjše investicije, niso dobro preučene, inovacijam in racionalizacijam posvečajo marsikje odločno premalo pozornosti. Zaradi vsega naštetega so borci menili, da bi morali prav v sisih, bankah in podobnih družbenih ustanovah ter organizacijah o tem še posebno spregovoriti.

Ko so pregledali stanje v njihovi borčevski organizaciji, so ugotavljali: da imajo večletnih 124 borcev, vojaških invalidov in njihovih družinskih članov (upravičencev) in tudi še enega borca za severno mejo.

Posamezni člani od trinajstčlanskega odbora imajo tudi zadolžitve na socialno-zdravstvenem področju, na področju tradicij NOB, spomeniškega varstva in kadrovskega vprašanja. Povezujejo se tudi s krajevno konferenco SZDL, s svetom in komitejem za SLO in DS ter sorodnimi komisijami pri krajevni skupnosti.

O delovanju njihove borčevske organizacije so se izrekli pohvalno, manj pa so bili zadovoljni z lastnim povezovanjem v domači krajevni skupnosti, zlasti, ko gre za življenje v njej in odločanje o tem, kaj se bo v njej (in v prid krajanov) počelo.

Da je bila borčevska razprava vsebinska in ne le formalna, pove podatek, da so se lotili tudi občutljive teme o tem, kakaj je med njihovimi borci tako malo komunistov. Ugotavljali so namreč, da je v delo različnih družbenopolitičnih organizacij vključenih 28 njihovih članov in prav toliko jih je tudi članov ZK. To v odstotkih pomeni 22% od vseh borcev. Nizko število članstva v Partiji pa ni le pojav v njihovi krajevni organizaciji, so ugotavljali, ampak je takšno stanje tudi na občinski in v medobčinski ravni. Menili so, da borci, ki so izstopili iz vrst ZK, niso postali nasprotniki Partije in v NOB pridobljenih ciljev in ostajajo še vedno trdni za ohranjanje avnojskih načel. Zato bi bila njihova aktivnost še vedno dobrodošla v samoupravnih telesih.

Komisija za socialno-zdravstvena vprašanja pa je ugotavljala, da je vrsta članov potrebna pomoči, tudi finančne. Lani je pet članov ZB Sava prejelo stalne priznane, enemu je bila dodeljena enkratna pomoč in eni tovariši desetdnevno zdravljenje v zdravilišču. Z žepnino pomagajo tudi njihovim članom v domu starejših občanov, lani so poslali 7 članov v toplice, letos pa jih za tako obliko pomoči predlagajo 8. Dobro so organizirani za obi-

skovanje bolnih tovarišev na domovih in menijo, da imajo dobro urejeno vse, kar gre k pogrebu borcev.

Ugotavljajo, da sodelovanje s šolami ni več tako živahno, kot je bilo, pri tem pa so menili, da bodo morali za kontinuiteto tega dela tudi sami več storiti in iskati stikov s šolniki in mladino.

Lani je bil podpisan družbeni dogovor o varstvu spomenikov v jeseniški občini in med podpisniki je tudi njihova KS, pri čemer pa dlje od podpisa ni prišlo.

Razprava je navrgla ugotovitve, da so krajevne skupnosti v svojih pobudah in aktivnostih potisnjene ob stran. Slišati je bilo tudi negodovanje nad dejstvom, da je prišlo tako daleč, da morajo iskati različna pota socialne pomoči borcem, zlasti je to veljalo ob vprašanju nizkih pokojnin železarjev. Problemov so nanizali še več: od zaskrbljenosti nad dejstvom, da so spomeniki NOB slabo vzdrževani pa do kritik nad slabim delom posameznih organov v KS. Borci se različnih sestankov vse manj udeležujejo, ker ugotavljajo, da se njihova mnenja premalo upoštevata. K temu pa so dodali, da so lanske kritike nad delom v borčevskem dispanzerju le zalegle, saj se je stanje izboljšalo.

Na koncu so sprejeli tudi sklep o zvišanju članarine na 480 din in sklep, da tudi njihova organizacija prispeva 2000 din za postavitev spomenika generalu Maistru.

F. R.

Cerknica – Iz odbora Notranjskega odreda

Tri mesece je minilo od zbora skupnosti borcev NOV Notranjskega odreda in navada je, da borce na kratko obvestimo o našem delu, zlasti pa odločitvah v tem času.

Po zboru, 8. novembra lani, smo skrbno preučili vse misli, mnenja, predloge in pripombe, povedane na njem. Še posebno skrbno pa smo obravnavali odgovore iz priročnega vprašalnika in v njem zapisane misli in želje borcev. Na posebni seji 25. novembra smo tako sklenili:

Še bolj prizadevno in skrbno bomo nadaljevali zbiranje gradiva o odredu, da bi za preučevanje dela in bojev te enote ohranili, kar se še da. V ta namen bomo pisмено zaprosili denarno in vsakršno drugo pomoč samoupravne raziskovalne skupnosti občin, iz katerih so bili borci odreda, in občin, ki so na nekdanjem operativnem območju te enote; izdali bomo (kot prvi prispevek k ohranitvi podatkov o odredu) brošuro Francija Strleta: »Pregled razvoja in poveljniške sestave Notranjskih odredov«, ki je pripravljena za tisk. Izšla naj bi v počastitev petinštiridesetletnice ustanovitve odreda. Denar za to bomo zaprosili v obeh domicilnih občinah, v Cerknici in Postojni pa tudi v delovnih organizacijah na operativnem območju odreda in izven njega, pri vseh tistih, ki cenijo in poznajo prispevek te enote v NOB in so bili z njo kakorkoli v stikih. Ker je več borcev na zboru in v pogovorih po njem ter v vprašalnikih izrazilo željo, naj odbor organizira »zbiralo akcijo« v ta namen tudi med borci samimi, smo posebej skrbno proučili tudi to možnost. Ker vemo, da so mnogi borci bolni, ostareli, onemogli in zaradi enega ali več takih vzrokov odvisni od pomoči drugih, nimajo pa visokih prejemkov, smo sklenili da »akcije«, ki bo borce zavezovala k prispevku, ne bomo organizirali. Da pa bi dali vseeno možnost tistim, ki malo lažje živijo in želijo dati svoj prispevek k temu delu in tudi sicer k zbiranju podatkov za monografijo, sporočamo ob tem tu še število našega tekočega računa in naslov: tek. rač. pri LB Cerknica 50160-678-59096 – Občinski odbor ZZB NOV Cerknica – za NOTRANJSKI ODRED. Na ta račun lahko nakaže denar vsakdo, ki želi dati svoj prispevek in sicer koliko zmore in želi in kadar želi. Seveda se mu že vnaprej za tako izkazano pomoč tudi zahvaljujemo.

Največ borcev je na zboru v vprašalnik zapisalo, da želi proslaviti petinštiridesetletnico ustanovitve odreda v središču območja, ki so ga »krat branili« na Blokah ali v Loški dolini, na tradic. »alen način, skupaj s tamkajšnjimi delovnimi ljudmi – slovesno, tovariško, »po partizansko«, kakor so zapisali. Menili so tudi, da je april še premrzel za proslavo na prostem,

zato jih večina predlaga, naj bi bila ta v juniju ali juliju. Predlagali so tudi, da se dogodek obeleži tudi drugače – v tisku, na radiu in televiziji, s spominskimi zapisi in pogovori z borci, poveljniki, političnimi delavci v odredu itd. Mislijo tudi, da je enota zaslužila trajno zaznambo dogodka – ustanovitve in predlagajo praktičen, širšemu prebivalstvu in kraju koristen način obeležbe: poimenovanje ceste ali koristnega drugega objekta, ustanove...

Tako je odbor sklenil predlagati organizacijo proslave na Blokah 13. ali 20. junija 1987. Predlaga tudi obeležje: ureditev ali vsaj začetek del za ureditev ceste Nova vas – Lužarji (Vel. Lašče) in poimenovanje te ceste po Notranjskem odredu.

Predloge smo posredovali ZB NOV Nova vas-Bloke, ki jih je obravnavalo na sejah 4. 12. 1986 in 29. 1. letos, kjer so bili z velikim razumevanjem in zadovoljstvom sprejeti. Ko se bomo o točnem kraju (na Blokah) in datumu proslave ter vsem drugem, kar sodi zraven, dokončno dogovorili tudi s predstavniki skupščine občine in družbenopolitičnih organizacij, z domicilnim kolektivom Kovinoplastike in drugimi pristojnimi, bomo borce skupnosti pravočasno obvestili na enak način kot sedaj.

Odbor je sprejel sklep, da osebnih vabil ne bo pošiljal. Najprimernejša oblika se nam zdi ta – v »TV-15«, ki je naš časopis prav tako pa bo obvestilo posredovano prek radia in TV.

Ladica Štritof

Maribor – Obsodba negativnih pojavov – varljiv zunanji vtis bogastva

Na februarški programski konferenci krajevne organizacije ZB v KS Jožica Flander v Mariboru je predsednik Mirko Zorč poročal o delu v preteklem letu. Organizacija vključuje 154 borcev, od tega 132 upokojencev, 19 gospodinj in obrtnikov ter tri člane v rednem delovnem razmerju s povprečno starostjo 72 let. V preteklem enoletnem obdobju je umrlo 10 članov. Kljub temu, da se zdravstveno stanje članov slabša in so starostne ter bolezenske tegobe vedno večje, še 38 članov aktivno deluje v DPO, samoupravnih organih KS, SLO in DS.

Odbor si skupaj s komisijo za zdravstveno varstvo nenehno prizadeva za pomoč socialno ogroženim in bolnim. Polovica članstva ima nižjo pokojnino od republiškega povprečja, osem članov pa prejema stalno občinsko priznavalnino. Poseben problem predstavlja tisti del članov, ki ne čuti potrebe po tovariških stikih, so nezainteresirani in zaprti sami vase. Enako velja za sodelovanje z mladino, s katero ne najdemo pravih stikov. Pred meseci smo poskrbeli, da imamo tri stalne predavatelje-razlagalce za ohranjanje tradicij NOB, ki bodo predavali v solah in po potrebi v mladinski organizaciji. Med prvimi smo organizirali izbiranje prostovoljnih prispevkov za postavitev spomenika generalu Maistru, objavili spomine in proteste ter sproti za vse umrle – v TV-15. Vsem članom smo priporočili, naj se naročijo na naše glasilo TV-15.

V nadaljevanju poročila in v razpravi je tekla beseda o negativnih pojavih v gospodarstvu, ki je polno nepravilnosti, nepoštenja, nespoštovanja predpisov in nemorale, kar na zunanji vtis, da smo bogata država, ker vse to lahko prenesemo. Samo primer iz javnih občil: vozniki službenih vozil nas stanejo več kot ves starejšinski kader JLA in tretjina zaposlenih v Jugoslaviji leta in leta ne ustvarja presežne vrednosti, dve petini zmogljivosti pa sodi med ekonomske spačke. Seveda k temu prištevamo izvoz nekvadratnih izdelkov, ki nam jih vračajo ter uvoz neprimerljiv ali za zdravje dvomljivih artiklov, vključno z izjemnimi pokojninami posameznikov, kar borci nedvoumno obsojajo.

Na konferenci je bila prisotna in v razpravi tudi sodelovala predstavnik občinskega odbora ZZB NOV Maribor Tabor narodna herojinja Albinca Hočevar-Mali.

Ivo Štifter

Rezervni vojaški starešine v občini Radlje ob Dravi: V iskanju novih oblik dela

Občinska konferenca ZRVS Radlje ob Dravi je ena manjših organizacij zveze rezervnih starešin v naši republici. V njenih vrstah je včlanjenih 334 članov, od katerih je 222 nižjih oficirjev in sto oficirjev, imajo tudi dvanajst članov brez čina in štiri članice. V organizacijo pa je še vedno včlanjenih dvaindvajset udeležencev NOV. Glede na to, da je 136 radeljskih rezervnih vojaških starešin, članov ZK, ki so organizirani v šestih krajevnih konferencah ZRVS, ima njihova organizacija pomembno družbenopolitično vlogo v občini. V družbenopolitičnih in družbenih organizacijah deluje 145 članov, več kot sto pa jih deluje v delegatskem sistemu. O delu tamkajšnje občinske konference, problemih in posebnostih smo se pogovarjali s predsednikom in sekretarjem OK ZRVS Radlje ob Dravi **Lojzom Gobcem** in **Mirkom Verčkovnikom**.

»Tako kot v drugih občinskih konferencah ZRVS v Sloveniji in vsej Jugoslaviji, tudi pri nas namenjam največ pozornosti vojaško-strokovnemu in idejno-političnemu usposabljanju in izobraževanju članov«, je dejal Lojze Gobec. »Usposabljanja potekajo po krajevnih konferencah, izvaja pa ga predavateljski aktiv, ki obstaja pri občinski konferenci. Precej problemov imamo pri vojaškostrokovnem usposabljanju, ker nimamo dovolj kvalificiranih predavateljev. Zato smo se pred leti bolj tesno povezali z mariborsko vojašnico Franc Rozman Stane, tako da nam njihovi starešine pomagajo pri tem. Če nam le morejo, nam pomagajo tudi starešine iz obmejne enote v Dravogradu. Ko pa dobimo predavatelja od nekje od zunaj, skušamo predavanja združiti za dve krajevni konferenci. Ponavadi so to Vuzenica in Muta, Radlje in Vuhred ter Podvelka, Ribnica in Ožbalt. Praktično delo na terenu pa pripravimo tako, da se isti dan zbere vsa organizacija«.

Vodstvo radeljskih rezervnih starešin pa pri vsakem predavanju predstavi tudi trenutni politično-gospodarski položaj v njihovi občini

Lojze Gobec, predsednik OK ZRVS Radlje ob Dravi, sicer pa ravnatelj osnovne šole v Vuzenici.

»Že sami podatki o udeležbi kažejo, da bi morali pri preverjanju znanja nekaj spremeniti«, je nadaljeval Mirko Verčkovnik. »Lani smo na predavanjih beležili štiriinosemdesetodstotno udeležbo, na testiranjih je bi-

ali pa radioamaterji, brez katerih skorajda ne morejo pripraviti orientacijskih pohodov.

»Posebna kakovost v našem delu pa je, da ne delujemo samo kot organizacija,

Mirko Verčkovnik je sekretar OK ZRVS, »v službi« pa je načelnik oddelka za ljudsko obrambo v skupščini občine.

ampak smo trajno vpeti v vsa dogajanja v občini. Praktično so vsi vodilni ljudje od družbeno-političnih organizacij, občine pa do združene-ga dela naši člani. Zato tudi nimamo nekakšnih ločenih programov, ampak smo ved-

precej pozornosti dvigovanju domovinske zavesti med članstvom, posebno pozornost pa namenjajo krepitvi bratstva in enotnosti narodov in narodnosti Jugoslavije, kot najpomembnejši pridobitvi NOV in socialistične revolucije. Zato ni naključje, da je OK ZRVS Radlje pobratena z občinskima organizacijama ZRVS iz Slavon-skega Broda in Gostivarja. Letos se bodo rezervni starešine iz teh treh občin srečali že osmič in sicer v Radljah.

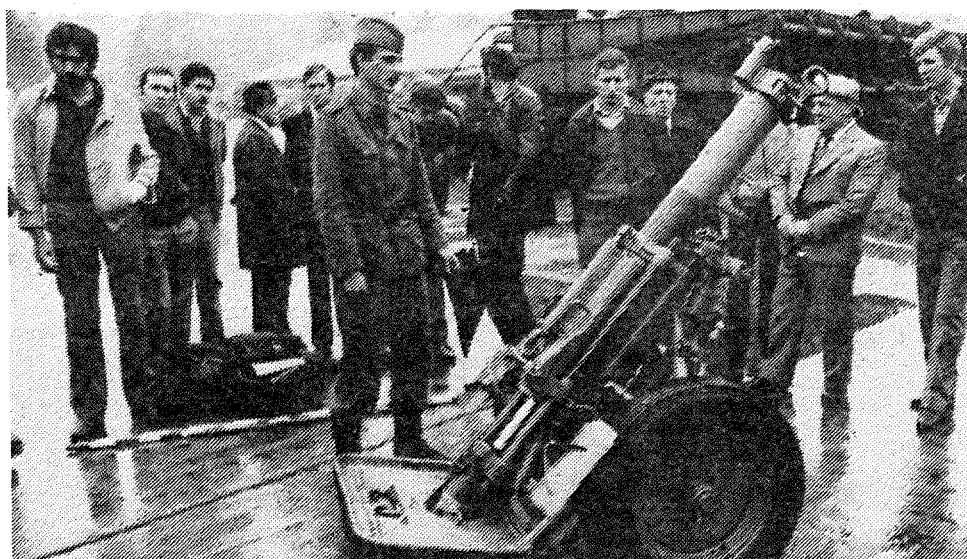
»Čeprav so bila ta srečanja na začetku strogo stanovska, so počasi presegala okvir ZRVS in to sodelovanje se vse bolj širi tudi na področje gospodarstva in kulture. Zelo pa so postale zagrete za to sodelovanje šole in naše občine«, poudarja Mirko Verčkovnik. »V teh letih se je precej spremenila tudi vsebina teh srečanj. Najprej so bila to bolj vljudnostna srečanja, zadnja leta pa so dobila predvsem delovni pomen. Vsaka občina gostiteljica določi temo strokovnega posveta in vsaka organizacija ga obdela iz svojega zornega kota. Ponavadi se posvetov udeležijo tudi predstav-

niki republiških konferenc ZRVS včasih pa tudi zvezne konference ZRVS. Do zdaj se je vedno teh srečanj udeležil Sreten Zarič, ki je bil tudi pobudnik pobratenja občinskih organizacij ZRVS Radlje in Slavonski Brod z gostivarsko organizacijo. Srečanje traja dva dni. Prvi dan je posvet, drugi pa obično eno izmed krajevnih organizacij ZRVS, se pogovorimo o njihovih problemih in si, če je še čas, ogledamo še kakšno delovno organizacijo. Pri nas se za letošnje srečanje že pripravljamo in kmalu bo določena tudi tema za posvet«.

Občinska konferenca ZRVS v Radljah ob Dravi pa je lani vpeljala v svoje delovanje pomembno novost. Vse starešine starejše od petinštirideset let so poslali na zdravniške preglede. Vse je opravil doktor Vidos Herman, ki je sicer tudi sam rezervni vojaški starešina. Njegove ugotovitve so bile osuple, saj osemdeset odstotkov pregledanih rezervnih starešin ni sposobnih za vojaško službo. V luči teh ugotovitev dobijo tudi odstotki udeležbe na usposabljanjih drugačen pomen. Zanimivo pa je, da so ti člani raje hodili na streljanja, kot pa na predavanja. Vojaška zdravniška komisija je tudi že pregledala šest rezervnih vojaških starešin in vsi so nesposobni za vojaško službo. Članstvo je zelo dobro sprejelo to akcijo vodstva občinske konference ZRVS. Predvsem čuti, da vodstvo ne skrbi samo za izvajanje programov, ampak se zanima tudi za svoje člane: kakšne težave imajo, zakaj nekdo ni mogel priti na predavanje ali testiranje.

Še veliko bi lahko zapisali o delovanju zveze rezervnih vojaških starešin v občini Radlje ob Dravi. O njihovem tesnem sodelovanju s teritorialno obrambo v občini, o vključevanju mladih starešin, ki pridejo z odsluženja vojaškega roka v njihove vrste, o sodelovanju z delovnimi organizacijami in še marsičem. Toda že vse to naštetu dokazuje, da je prišla plaketa zvezne konference ZRVS Jugoslavije ob lanskem dnevu JLA v prave roke.

B. K.

Med redne oblike dela OK ZRVS Radlje sodijo tudi tehnični zbori. Ker jih za njih organizirajo v vojašnici Franc Rozman Stane v Mariboru, jih pripravljajo vsake dve leti. Za prevoz potrebujejo vsaj šest avtobusov, to pa je za majhno organizacijo velikanski strošek. Tudi pri tem jim s svojimi avtobusi pomagajo delovne organizacije.

lo šestdeset odstotkov članov, najboljša udeležba pa je bila pri streljanju, ki se ga je udeležilo dvaindvajset odstotkov članstva«.

Radeljski rezervni vojaški starešine pa so nepogrešljivi pri obrambnem usposabljanju

Z zimskega urjenja pripadnikov enot teritorialne obrambe

Mraz in zima nista ovira

V teh dneh so enote teritorialne obrambe številnih občinskih štabov za teritorialno obrambo izkoristile res prave zimske razmere za urjenje. Na vajah in urjenjih so bile predvsem posebne skupine za izvidniške, diverzantske in podobne naloge. Eno takšnih smo pred dnevi spremljali pod pobočji Mokra. Izvidniška enota Mestnega štaba teritorialne obrambe Ljubljane se je spoprijela z ostro zimo, ki je tokrat kazala zobe še celo v marcu. Tokrat so bili na zimskem urjenju prvič, prvič pa tudi z novo smučarsko opremo.

Že začetni del urjenja je prinesel marsikaj novega in zanimivega. Teoretično so obdelali zanimivo temo o ABK obrambi v zimskih razmerah. Na tem področju nimamo veliko literature, pogoj pa so precej oteženi zaradi nizkih temperatur in snega. Bojni strupi se obdržijo bistveno dlje kot v normalnih pogojih, poleg tega pa kontaminirajo tudi vrhni sloj snega. Predavanje o tem jim je pripravil pripadnik teritorialne obrambe, sicer magister kemije.

Omenili smo že, da so ljubljanski teritorialci prvič pre-

izkusili novo smučarsko opremo. Zelo so pohvalili Elanove smuči in nove vezi, več težav pa so imeli s (v gležnju) premehkimi čevlji. Prav zaradi tega so se odpravili tudi na pobočja Starega vrha in si v dveh dneh pridobili pravi občutek za terensko smučanje. Po dveh dneh vadbe na snegu pod vodstvom smučarskih učiteljev pa so nekateri postali že pravi mojstri in vse smučarske prvine povsem obvladali.

V veliko pomoč jim je bil tudi video. Snemali so namreč potek urjenja posameznih postopkov in obravnave posameznih tem, vse to pa so

si potem ogledali na ekranu. Postopke, kot je na primer hoja s smučmi po ozki poti in v breg, so na videu lahko gledali v upočasnjem posnetku. Tehnika hoje na smučeh jim je bila tako predstavljena na najboljši možni način.

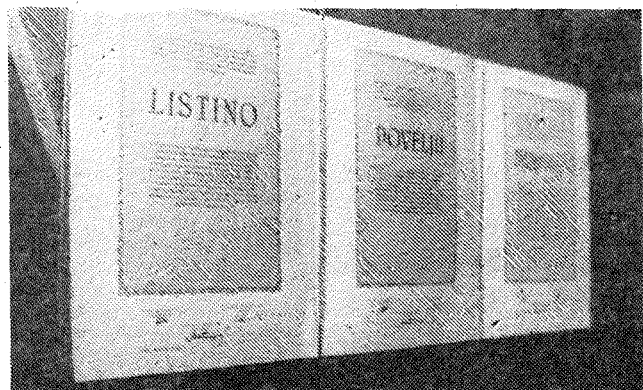
Ob zaključku usposabljanja so izvidniki – teritorialci pod smrekami in v globelih mokrskih gozdov zgradili tudi bivake in v njih prespali zelo hladno noč. Temperatura se je namreč spustila skoraj do minus 20 stopinj Celzija. Predvsem je bilo to skoraj za vse prva noč v takšnem prebivališču in takšnem

mrazu. Seveda pa so bili za takšno bivanje dokaj dobro opremljeni, imeli so blazine za podkladanje in spalne vreče. Pri gradnji bivakov je bil izvidnikom v veliko pomoč udeleženec ene od himalajskih odprav, alpinist z veliko izkušnjami in veliko prespanimi nočmi na prostem pri izjemno nizkih temperaturah.

Teritorialci so nekajdnevno urjenje zaključili s streljanjem na redni številki 3 z avtomatsko puško. Drugače pa so ves čas, razen noči v bivakih, bivali v Centru za obrambno usposabljanje ljubljanskih občin, ki ponuja res odlične pogoje za tovrstno in druga usposabljanja in urjenja, saj je odlično opremljen, okolica pa tudi nudi vrsto možnosti.

Urjenje pa je imelo še eno dobro lastnost. Priprava starešinskega kadra, ki je vodil urjenje, je bila namreč nad vse dobra. Starešine so se pripravljali na vadiščih že nekaj dni poprej, natančno so se spoznali tako s terenom kot z vsebinami usposabljanja in urjenja. Tudi njim pa je bila v veliko pomoč video tehnika, s katero jim pomaga eden od članov Mestnega štaba za teritorialno obrambo. Torej, v celoti vzeto, sodobno urjenje s sodobnimi sredstvi, ki dokazuje, da so novosti pri usposabljanju nujne in pa, predvsem, koristne.

B. Knific

Listina o pobratanju občinskih konferenc ZRVS Slavon-ski Brod, Gostivar in Radlje ob Dravi. To sodelovanje se zadnja leta širi tudi na druga področja.

in tudi v krajevni skupnosti, iz katere so rezervni starešine. Poseben problem pa je preverjanje znanja članov. Dosedanje izkušnje v Radljah so pokazale, da testiranje odbija člane. Glede na to, da je socialna in izobraževalna struktura članov zelo pestra, bodo morali tudi na ravni republike poiskati nove in sodobnejše oblike preverjanja znanja. Že sami so nekajkrat spremenili testiranje v skupinsko delo in udeležba je bila dobra, saj je to hkrati tudi ena od oblik izobraževanja.

nju delovnih ljudi in občanov ter še posebej mladine. To sodelovanje je še posebej tesno z mladino na šoli srednjega usmerjenega izobraževanja, pa tudi na osnovnih šolah. Tako je v delo z mladimi vključenih sto mentorjev, ki so lani organizirali vrsto dejavnosti, na katerih je sodelovalo več kot tisoč petsto mladih. Seveda pa te oblike dela ne bi bile tako uspešne, če ne bi v njih sodelovali tudi vojaki iz karavel, ki so na območju njihove občine. Tesno sodelujejo tudi z organizacijami, kot so taborniki

V zaščitni enoti NOV in POS

Jože Sever, predsednik občinske borčevske organizacije Maribor Pesnica, je bil med vojno v zaščitni enoti vojnopolitičnega vodstva NOV in POS. Spremljal je, zdaj tega, drugič drugega, ali pa hkrati več naših vidnejših organizatorjev narodnoosvobodilnega boja. Stanuje v Zg. Kungoti 17/h pri Mariboru.

Jože Sever

Rodil se je v Veliki Ligojni pri Vrhniki. Njegov kraj so že v letu 1942 požgali Italijani. Decembra 1942 je stopil v Zasavski bataljon. Postal je pomočnik, nato pa mitraljezec. V enoti so ustanovili minerski vod, katerega pripadnik je postal tudi Jože Sever. Njihova največja, vsaj v začetku, je bila akcija na progi Zidani most-Ljubljana, med železniškimi postajama Renke-Sava. Takrat sta zgrmela v Savo dva vagona, pa tudi del nemškega vojaškega transporta je bil za dalj časa onemogočen. Potem so še med drugim podirali telefonske in električne drogeve.

Franc Poglajen, ki je takrat poveljeval zasavskemu bataljonu, ga je poklical na zaupen pogovor. Spraševal ga je, če je pripravljen, da bi

spremljal pomembnega funkcionarja na Koroško. Jože, vedno pripravljen za vse, se je javil prostovoljno. Res ni vedel, za koga gre.

Nekje nad Ribnico na Pohorju so se ustavili. Pončič se jim je pridružila še ena patrulja. Zjutraj ga je prav ta funkcionar na samem začel spraševati, kje je doma, kaj je po poklicu in podobno. Potem mu je dejal, da bo Jože šel z njim pajaz v Zasavje, ker dobro pozna pot. Ostali pa lahko gredo naprej. Jože je bil seveda nemalo presenečen, ko so mu pozneje nekateri povedali, da je to Stane, komandant štajerskih partizanov.

Vračali so se s Pohorja. Spotoma so obiskali taborišče, pravzaprav zadnje bojišče Prvega pohorskega bataljona. Z njimi so bili med drugimi Franc Zalaznik-Leon in Tone Ulrih-Kristl. Naprej, na Graško goro, jih je vodil Karo, ki je bil doma iz Mislinjske ali Šaleške doline. Franc Rozman-Stane je tukaj v bunkerju obiskal ranjenega Dušana Kvedra-Tomaža. Potem so se podali prek Mozirskih planin in Savinjske doline na Moravško. Tam se je takrat zadrževal Zasavski bataljon. Pričakovali so, da bosta iz Dolenjske prišli dve brigadi. Obenot ni bilo.

Krenili so na Dobrovlje. Tamkaj sta se sestala štaba zasavskega bataljona in četrtne operativne zone s političnim vodstvom za Štajersko. Med drugimi sta bila navzoča Dušan Kraigher-Jug in Lojza Šlander.

Julija 1943 je komandant Franc Rozman-Stane oblikoval patruljo desetih izkušenih borcev za spremljanje in zaščito najvišjih funkcionarjev vojnopolitičnega vodstva

NOV in POS. Jožeta Severja je določil, da bo njen komandir. S to patruljo je v tem času spremljal ustanovitelja te enote, poleg njega pa še Borisa Kraigherja-Janeza, Borisa Kidriča-Petra, Edvarda Kardelja-Krištofa, majorja Jansona, šefa angleške vojne misije pri glavnem štabu NOV in POS in kapetana Aleksandra, njegovega pomočnika. Takrat so partizanske enote napadle belogardiščno postojanko v Žužemberku. Pohod v kraj je trajal štiri dni. Jože se spominja, kako je po tej zmagi bil na neki planoti na Ajdovcu veliki zbor enot.

Govoril jim je Franc Roz-

man, Boris Kidrič, Edvard Kardelj in šef angleške vojne misije.

V začetku septembra 1943 je Jože s patruljo spremljal Borisa Kraigherja kot komisarja glavnega štaba NOV in POS v štab VII. korpusa. Enota se je takrat zadrževala v vasi Golo nad Igom pri Ljubljani. Tod so se zbirale še posamezne brigade in se pripravljale za napad na Grčarice na plavogardiščno postojanko. Ob tem je zopet srečal Franca Rozmana. Ističasno so tudi zvedeli za italijansko okupacijo. Takrat je vodil Borisa Kraigherja še v posamezne brigade in divizije, v Novo mesto, Trebnje,

Metliko, Črnomelj in še kam. Spremljal ga je tudi na zbor slovenskih odposlancev v Kočevje.

Oktober 1943 je Jože z desetimi borci odšel z Borisom Kraigherjem na Primorsko v štab 9. korpusa. Takrat je tudi prvokrat v Zg. Tribušah na sestanku videl Franceta Bevka, književnika. Borisa Kraigherja je na Primorsko spremljal tudi aprila 1944. Istega leta v decembru ga je spremljal iz Črnomlja še na Štajersko. Nekega popoldneva, decembra 1943, ko so taborili na Pribišju, je namestnik političnega komisarja Glavnega štaba NOV in POS Viktor Avbelj-Rudi poklical Marjana Dolenc-Ivota, Antona Brica-Silo, Antona Dobrničja in Jožeta Sever-

ja. Povedal jim je, da so postali člani Partije.

Meseca marca 1945 je z Borisom Kraigherjem zopet odšel na Primorsko. Jože je z njim ostal tudi v Trstu do jeseni 1946. Skupaj z njim je prišel v Ljubljano.

Poleg tega je Jože julija 1944 in avgusta istega leta na Primorsko in Gorenjsko spremljal tudi tovariša Miho Marinka.

Jože Sever se žal vseh tistih, ki so takrat pri tem sodelovali ali pa bili spremljevalci, ne spominja. Bil bi zelo hvaležen, če se bo kdo oglašil na ta sestavek. Pripravljajo namreč Monografijo o zaščitni enoti vojnopolitičnega vodstva NOV in POS.

Drago Miklavc

Ivanka Mestnik

Spomini mladega mitraljezca

(nadaljevanje)

Končno je zadnji domobranec opravil svoj obred. Za kolono sem se premaknil s svojim čuvajem. Šli smo proti Ratitovcu. Bodlo me je, težko sem hodil, a mi je domobranec »pomagal« z brčami, suvanjem, kletvami.

Na vsem lepem smo ob nasprotnem robu gozda zagledali precej dolgo kolono partizanov. Beli so brž zavzeli položaje in začeli streljati, tudi moj čuvar. Preblisnilo me je: to je trenutek, ko jim lahko uidem. Neopazno sem premeril strmino pod sabo in ocenil možnosti. Tudi, če me na begu ubijejo, sem si rekel. Ko je »moj« domobranec menjaval strelivo, sem izrazil priložnost. Bliskovito sem se pognal med smrečje. Ko so se zavedli, sem bil že tako daleč, da me njihove krogle niso mogle več doseči. Slišal sem vpitje in preklinjanje. Lov name se je začel. Kot brez uma sem tekkel po

nasadu nizkih smrečic in dalje na čistino. Bila pa je prevelika, da bi jo bil lahko prečkal, zato sem zavil v levo in spet v gozd. Bili so mi takorekoč za petami. Kam, me je prešinilo... Na smreko! Kako naglo sem bil na njenem vrhu! Kmečki otroci smo znali plezati, tudi sam sem bil na marsikaterem vrhu, a s tako hitrostjo na nobenem. Ne bolečin ne bosih nog nisem čutil. Sedel sem na dve veji, objel deblo, lovil sapo, upanje v meni pa je raslo. Moji zasledovalci so priekali pod smreko in hoteli dalje čez travnik, prek kate-rega je tekkel potok. Naglo sem se spustil na tla in se skril za košato grmičje, ki je raslo ob strugi potoka. Do vratu sem se potopil v vodo, le glava je gledala ven, toda skrivalo jo je grmovje. Čez četrto ure so se beli vrnili. Čisto blizu so preskakovali potok. Niso me odkrili. Počasi se je vse umirilo. Tišina. Skobacal sem se iz vode, za

nekaj časa obležal v travi, nato pa smuknil nazaj v gozd, od koder sem maloprej zbežal.

Zmračilo se je. V potoku sem si izmil kri, se odžejal ter jo prek smrekovega nasada mahnil proti Ahacu. Od Turjaka sem je bilo slišati streljanje. Pod vnožjem Ahaca sem naletel na samotno domačijo. Napeto sem strmel v njena okna. Zdelo se mi je, da je varno. Potrkal sem. Nobenega odziva. Potrkal sem močneje. Nič. Stopil sem k hišnim vratom. Niso se vdala. Oglašil pa se je moški glas:

»Kdo je?«
»Odprite!«
»Kdo pa je?«
»Prosim, odprite!«

»Ne, če ne poveš, kdo si,« je bil odločen moški glas. Vseeno pa sem zaslísal kora-ke, ki so se približali vratom. Čez čas se je kljuka zganila in vežna vrata so se prav na rahlo razprla.

»Kdo pa si?« se je začudil možak.

»Saj vidite,« sem rekel.

»Nič ne vidim. Povej!«

»Partizan sem,« sem povedal.

Možak se je ustrašil: »Kaj pa delaš tukaj? Vojske kar mrgoli tod okoli.« Na cesti so tanki. Nič novega mi ni povedal, a me je s svojimi besedami vseeno prestrašil. Ozrl sem se. On pa me je vprašal: »Si lačen?« Prikimal sem.

»Žgance imamo, pa kos kruha ti lahko damo,« je rekel.

»Dajte,« sem rekel in oprezoval na vse strani. Skušam malo odriniti vrata in stopiti v hišo.

»Čakaj, bo žena prinesla ven«, me je zadrževal, videl pa sem, da mu je malce nerodno. Razumel sem ga. Bilo ga je strah. Sovražniki so se znašli nad vsakomur, ki je partizanom karkoli pomagal. Zenska mi je prinesla v skledi zabeljene žgance in kos kruha. Umaknil sem se kakih petdeset metrov od hiše, slastno pojedel, kar sta mi dala, ter vrnil pošodo na hišni prag.

(nadaljevanje in konec v naslednji številki)

Franjo Marošek

Prijatelj iz Štirinajste

(predzadnje nadaljevanje)

Tako so počasi prišli v Dobrno. Ujetnika so odpeljali skozi vas na žandarmerijsko postajo, ki je bila nižje, na južni strani Dobrne, v znani Gollovi vili. Zijala in radovedneži se tokrat na Dobrni niso zbrali, da bi ju »pričakali«, kot se je to dogodilo skupini ujetih partizanov pred nekaj dnevi, ko so jih na Dobrni ozmerjali in vse popljuvali. Zapri so ju v že pripravljen zapor pri postaji.

Čez nekaj časa je v zapor prišel taisti policist, za katerega se je govorilo, da je tajnik nemškega Gemeindeamta na Dobrni in je bil tolmač že ob zajetju. Prišel je z beležnico in pričel z zasliševanjem. Vsake-mu posebej je postavljaj vprašanja v slovenskem jeziku in vse zapisal tako, kakor sta ujetnika povedala. Zanimali so ga rojstni podatki, od kod sta, kaj sta počela v partizanih itd. Marko je dejal, da je v partizane prišel po razsulu italijanske vojske, ko so ga mobilizirali in da je bil tam navaden borec. Branko, ves droban in mlad, pa je povedal, da je bil »posilni« pri komandantu. Razložiti je moral, kaj je pravzaprav ta. Vse, kar sta povedala, je zasliševalec tako tudi zapisal. Bil je korekten, brez običajnega nemškega vpitja, zmerjanja ali groženj. Na odnos tega nemškega policista na Dobrni do ujetih partizanov Marko nima pri-pomb.

Mimogrede moramo povedati, kako spremenjen in popolnoma drugačen odnos so ti nemški policisti na Dobrni pokazali nekaj mesecev kasneje do ujetega ranjenega partizana. 30. julija 1944 je paratizanska brigada Ljuba Šerčerja, iz katere sta bila naša februarjska ujetnika, napadla policijsko postojanko na Dobrni. Glavna smer napada je bila prav proti tej žandarmerijski postaji na Dobrni, čeprav je bilo celotno zdravišče spremenjeno v nemško vojaško bolnišnico. Gollovo vilo, v kateri so bili nemški policisti, v njej pa so spali tudi nekateri domači-

ni, ki so bili takrat na »urlaubu«, so paratizani z minami močno načeli. Postojanke pa niso zavzeli, ker so se policisti in vsi, ki so bili v njej, močno branili. Na pomoč pa jim je prišla še enota redne nemške vojske iz Zdraviliškega doma, ki se je ta večer iznena-da in nepričakovano pripeljala iz Celja, da partizani niso vedeli zanjo.

Serčerjevci so se morali umakniti. Ob tem napadu pa je bil težko ranjen borec Serčerjeve brigade Peter Nemec. Borci so ga odnesli od kmeta pod Starim gradom. Baje ga je tam pregledal brigadni zdravnik in ugotovil, da ne bo dolgo živel. Ustreljen je bil skozi trebuh, da so čreva visela iz njega in mu ni bilo pomoči. Ni imelo smisla, da mu s prenašanjem povzročajo še hujše muke. Odločili so se, da ga pustijo pri tem kmetu, kjer naj mirno umre, prepričani, da se ne bo več prebudil. Zgodi pa se, da človek ne more umreti!

Dobrnski nemški policisti so zvedeli zanj in prišli po umirajočega ranjenca. Kmet ga je moral naložiti na vprežni lojtrski voz in s kravami odpeljati na Dobrno. Tam so ga vrgli v prešo Zdravilišča. To je bila odprta uta, bila je malo nižje od Zdraviliške uprave. V njej so ga zasliševali, mučili in na koncu ubili. O tem zverinskem dejanju nemških policistov na Dobrni priča spominska plošča na preurejenem poslopju nekdanje preše, ki jo je odkrila Krajevna organizacija ZZB NOV Dobrna.

Vrnimo se sedaj k Marku in Branku, ki čakata v zaporu dobrnske policije na neznano usodo. Pozno popoldne še istega dne, ko sta bila zajeta, se je ustavil pred zaporom osební avto. Policista sta prišla po njiju in ju nekako zbasala na zadnji sedež. Poleg šoferja spredaj se je vsedel še en policist, ki je naperil pištolo nazaj na ujetnika in tako so se odpeljali v Celje.

Na železniški postaji v Celju so čakali na vlak za Maribor. Skupaj s policistoma so odšli v prostore, namenjene za nemško vojsko. Na postaji je bilo polno vojakov raznih

Zbiranje glavnine Štirinajste na Basališču

rodov, ki so ujetnika radovedno ogledovali. Posebno jim je bil zanimiv mlad dečko, mali Branko, ki je imel v desko povito nogo. Zvedavo so ga ogledovali in vpraševali, kaj si je naredil in kaj je on, tako mlad, počenjal v partizanih. Branko pa jim je pogumno in brez zadrege odgovarjal, kar so ga vprašali. Povedal je, da je bil posilni »pucflek« pri komandantu, čemur so se nemški vojaki smejali in se čudili. Vprašali so, kaj imajo tudi »banditi« take službe. Moral jim je pripovedovati, kaj dela »pucflek«: čisti škornje, prinaša komandantu hrano, mu nosi nahrbtnik in podobno. Vse to je Branko povedal tako samoumevno, da so se vojaki zresnili in v takem premišljevanju je vsem hitro minil čas čakanja.

Vlak za Maribor je končno prisopihal na postajo. Zapri so ju v kupe s spremstvom in odpe, ali so se v Maribor. Odvedli so ju v mariborske zapore.

Branka so kmalu odpeljali v ambulanto zaporov in Marko ga ni več videl. Pozneje je slišal, da je Nemce njegova zgodba o »Pucfleku« tako prevzela, da so ga po temelji-

tem zaslišanju in ko se mu je noga že za silo pozdravila, poslali na neko policijsko postajo v Avstrijo za »pucfleka«. Od tam pa je prebrisan Branko pobegnil in jo primahal na Pohorje, kamor je februarja že itak bil namenjen s Serčerjevo brigado. Vojno je preživel in se izšolal, postal je diplomirani inženir.

Kmalu so v zapor, v isto celico, kjer je bil Marko, privedli še enega Serčerjevca. Precej je bil zdelan in obupan, Marko ga je dobro poznal. To ga je prestrašilo. V zaporu je bilo pomembno predvsem tudi to, da se zaporniki ne poznajo med seboj, da jih ne bi navzkrižno zasliševali, ker ne vedo, kaj je kdo o komu povedal. Tega, da se ne poznajo, so se strogo držali. Marko je k novincu prisedel in sporazumela sta se o tem.

Ko so v mariborskih zaporih vse natanko zaslišali in od vsakega zvedeli, kdo in od kod je, še posebno pa to, kaj je počel v partizanih, so jih razposlali v taborišča po Nemčiji.

(Nadaljevanje in konec v naslednji številki)

»Sumijo me, da nisem bil v Dachau«,

se pritožuje Janko Ažman iz Nomenja, sin znanega bohinjskega revolucionarja Jožeta Ažmana

Jože Ažman, Janez Zupan in Alojz Pintar, vsi iz Nomenja, in Tomaž Godec iz Bohinjske Bistrice so bili prvi partizani v Bohinju, stari člani komunistične partije. Zupan in Ažman sta si uredila taborišče v Strani nad Nomenjem in občasno prihajala domov in k sorodnikom po hrano in perilo. Toda izdajalec ju je kmalu izsledil in prijavil gestapu. Ob policijskem napadu na Strano (tako se imenuje gozd nad Nomenjem, na gorjuški strani) osmega avgusta 1941 je Ažman padel, ranjenega Janeza Zupana pa so ujeli in po hudem učenju v Begunjah čez dvajset dni ustrelili kot talca v Spodnjih Gorjah pri Bledu.

Pred leti so v Bohinjski Bistrici na veliki slovesnosti odprli Kulturni dom Jožeta Ažmana. Otvoritve so se udeležili tovariši Tito in mnogi vodilni stari člani partije.

Takoj po zaдушitvi upora v Bohinju decembra 1941. leta so nemški policisti v Nomenju zažgali pet hiš, med njimi Ažmanovo in Zupanovo. Pred Ažmanovo hišo so ustrelili Sednekarjeva brata s Koprivnika, trupli potegnili v vežo, polili s petrolejem in zažgali. V teh hudih urah sta bili Ažmanova mati Frnačiška in njena hčerka Rozka skriti na Anškotovemko ozolcu pri mrazu 25 stopinj, sinova Janko in Mirko pa še vedno med uporniki.

Po zločinu se je policija umaknila, propaganda pa je zavrtela lajno: Fantje in možje, bili ste zapeljani, vrnite se domov k družinam, nič se vam ne bo zgodilo. Pa so se postopoma začeli vračati. Čez sedem dni sta bila med njimi tudi sinova Jožeta Ažmana Janko in Mirko.

Nekaj dni je kazalo, da bodo Nemci držali obljubo. Toda oni so le čakali, da se iz gozdov vrnejo tudi najbolj trmast. V množičnimi aretacijami so začeli dvajset dni po uporu, petega, štiriindvajsetega in šestindvajsetega januarja in enajstega februarja, ko so iz Nomenja odpeljali 22 mož in fantov. Omenjenega februarjskega dne so aretirali tudi brata Janka in Mirka Ažmana.

»Z bratom sva spala v zgornji sobi Tišlarjeve hiše v Nomenju, ker je bil pač dom uničen. Gestapovci so naju aretirali ponoči. Materi, ki je zelo jokala, so obljubili, da se bova kmalu vrnila,« mi je v Nomenju pripovedoval Janko Ažman.

»Odpeljali so naju v vaško šolo, kjer sva opazila, da ni sva sama. Z avtomobili so nas odpeljali v Begunje in zaprli v bunkerje. Prvič so me zaslišali čez tri dni. Spraševali so me o očetu: če je bil res vodilni komunist v Bohi-

nju, kdo je prihajal k nam, hoteli so imena očetovih prijateljev. Sledila so vprašanja, kdo je organiziral upor, naj povem imena udeležencev, kje sva bila tisto noč z bratom. Naj govorim resnico, sicer mi bodo za uvod začeli puliti nohte; pri tem so pokazali na klešče na mizi.

Z bratom se nisva več videla. 31. marca 1942. leta so v Dragi ustrelili 30 na smrt obsojenih zapornikov, med njimi je bilo pet fantov iz Nomenja. Naš takrat ustreljeni Mirko je bil star šele dvajset let.

Marca 1942. leta so me s prvim transportom odpeljali v Dachau, kjer sem bil do spomladi 1944. leta. V taborišču sem najprej delal pri zidarih, ki so zidali novo stavbo za tovarno, v kateri so potem izdelovali vojaške obleke in perilo. S Tončkom Kelihom z Javornika sva vsak v svojem pločevinastem koritu na ramenu nosila malo zidarjem. Dokler smo delali v pritličju, je še nekam šlo, mučno pa je bilo nositi breme v nerodni posodi v prvo in drugo nadstropje.

V začetku 1944. leta so me s še nekaterimi jetniki premestili v taboriščno podružnico v München. Vsak od nas je dobil lepenko, na kateri je pisalo, da se več kot 1 km ne smemo oddaljiti od barake, v kateri smo bivali.

V Münchnu sem bil smetar. Rado Kelih (v Dachauu so bili trije bratje Kelih) z Javornika je vodil konja z vozom, jaz pa sem pobiral smeti in jih metal na voz. Čez nekaj mesecev so Kelihu dodeli drugega jetnika, mene pa k meščanu Mosarju, ki ni bil zapornik, temveč je kot civilist opravljal to delo. On je vozil traktor z lesenim zabojem, jaz pa sem pobiral

odpadke po cestah in vse, kar je bilo zdrobljenega na cestah po bombardiranjih.

Zakonca Mosar sta bila protinacista, toda najbolj sta se bala lastnega 15-letnega sina, ki je bil kot član Hitlerjugenda zagrižen za Hitlerja. Mosar je z upravo dachauske podružnice uredil, da so me v baraki temeljito očistili uši in mi dali povsem novo perilo in obleko. Uspelo mu je dobiti privoljenje, da sem se preselil k njemu v stanovanje.

V Münchnu me je večkrat obiskala sestra Rozka; z njo sta nekajkrat pripotovali Bernotova Malči iz Bohinjske Bistrice in Mara Kelih z Javornika, ki je prihajala na obisk k bratrancem. Kot je znano, so črnorokci v noči na prvi april leta 1944 doma v kuhinji na Javorniku umorili Kelihovo.

Domotožje po bohinjskih gozdovih

Ob vsakem obisku mi je sestra pripovedovala, kako se v domačem kraju širi osvobodilno gibanje, o bataljonih, odredih in brigadah partizanske vojske, o mladinskih in skojevskih organizacijah. Silno zagnana aktivistka je bila. Njenega navdušenja za osvobodilni boj ni bilo ne konca ne kraja. V takih trenutkih me je stisnilo domotožje; nekega dne tako močno, da sem se odločil za beg. Brez dokumetov sem se usedel na vlak in se skril v sanitarije. V Salzburgu so me odkrili in zaprli. Štiriindvajset dni so me vsak dan tepli, nato pa poslali v taborišče Mozak blizu Münchna, podružnico Dachaua. V tem taborišču smo bili samo kaznjenci. Razporejeni smo bili v tako imenovane »nebeške odrede«, ker smo morali od-

kopavati neeksplozirane bombe. Delali smo po skupini in nekoč je taka bomba blizu nas eksplodirala in vse usmrtila.

Po treh mesecih so me vrnili v barako, v kateri sem bil že prej. Spet sem bil smetar. Ob nekem bombardiranju sem bil ranjen v glavo. V bolnici so mi obvezali rano in mi predpisali bolniško. V civilni obleki, ki mi jo je poslala sestra, sem hodil po mestu.

Ponovno bežim...

Dokler zavezniška letala niso tako množično bombardirala nemška mesta, so taboriščne uprave strogo vodile evidenco o jetnikih. Na vsakega begunca so uprizarili velik lov. Pozneje je bilo med bombardiranjih pobitih toliko meščanov, orožnikov, policistov, zapornikov in internirancev, da niso več vedeli, kdo je res ubit in kdo je pobegnil. To me je opogumilo in ponovno sem odšel na pot. Do Salzburga sem pripotoval kot avtostopar. V dostojni civilni obleki vozniškom nisem bil sumljiv ali pa so le-ti ob koncu vojne že pogledali skozi prste. Vsem sem pojasnil, da sem zaposlen v Münchnu, zaradi rane na glavi pa grem domov na bolniško. To potrdilo pa sem imel v žepu.

Na železniški postaji v Salzburgu sem na vagonu tovrnega vlaka opazil listek, da gre ta pošiljka na Jesenice. Neopazno sem zlezal na odprti vagon, naložen s koksom, in si ob stranici vagona izgrebel ležišče tako, da me nihče od potnikov in železničarjev ni mogel opaziti.

V Beljaku sem previdno zapustil vagon, ker sem se bal vožnje skozi železniški predor Področca - Jesenice. Ta je dolg več kilometrov in lahko bi se zadušil v njem! Na srečo in veselje sem na železniški postaji naletel na sovaščana Antona Pretnarja, po domače Bajerskovega iz Nomenja, ki je bil tudi zaposlen pri železnici. On mi je posodil železničarsko kapo in bluzo. Ustil sem se in usedel na potniški vlak ter se odpeljal na Jesenice, kjer sem takoj odšel k zdravniku dr. Viktorju Martiču. Sestra Rozka mi je namreč povedala, da daje zdravila za partizane. Prevezal mi je glavo in svetoval, naj ostanem nekaj dni pri njem na zdravljenju. Kot ilegalec, se razume.

Po vrnitvi v Nomenj je sestra Rozka o tem obvestila okroglega sekretarja Aleša Jelenca. Z njegovo privolitvijo sem zaradi rane in izčrpanosti ostal doma na zdravljenju. Mati, ki je tedaj morala nomenjskim orožnikom priti perilo, je enemu od njih povedala, da sem prišel domov na bolniško. Pokazala mu je tovrstno potrdilo iz Münchna in napotek dr. Martiča za nadaljnje zdravljenje. Tako sem bil legaliziran.

Ko se je rana pozdravila, mi je dr. Martič predpisal bolniško zaradi »boleznih na ledvicah«. In tako sem dočkal konec vojne, ko sem se priključil KNOJ.

Nekaj let po vojni pa so začeli nekateri ljudje susla-

ti, če sem sploh bil v Dachauu. V obraz mi to sicer nihče ne očita, toda zahrbtno se govori: Jankota so videli v Münchnu na delu na cesti. Ob njem ni bilo stražarja. Je sploh bil* v taborišču Dachau?

Takim s sestro Rozko odgovarjajo:

Pred vojno so nas preganjali orožniki, v šoli je kaplan Burja hujskal otroke proti nam, da smo brezverci in iz satanske komunistične družine. Med vojno je najin oče padel kot prvi partizan v Bohinju; brat Mirko je bil ustreljen v Dragi, domačijo so nam požgali, od vseh požganih hiš pa je bila po vojni naša obnovljena zadnja. Nismo se silili naprej, pa čeprav je bila naša Rozka na prvih volitvah po vojni izvoljena za predsednico KLO za vasi Nomenj, Log, Lepence, Bitnje, Podkorita in Soteska.

Nekaj let po vojni pa smo postali spet nekaterim trn v peti in spuščajo na nas strupene strelice...

Tudi piscu teh vrstic je nekaj ženska v Bohinjski Bistrici rekla, da Janko Ažman verjetno sploh ni bil v Dachauu, oziroma ni bil vseskozi. In če je bil prost, zakaj se ni vrnil domov ter odšel k partizanom? Vprašal sem jo, če je prebrala zbornik o taborišču Dachau, skrbno delo več avtorjev. Odkimala je; menda sploh ni slišala za to knjigo.

Navajam nekaj podatkov iz tega zbornika: Glede na to, kje so bili jetniki zaposleni, so bile v Dachauu tri vrste delovnih skupin:

1. notranje delovne skupine, ki so imele na skrbi vzdrževanje taborišča za žično ograjo;
2. delovne skupine, ki so delale zunaj ograje in bile za-

poslane z delom v raznih delavnicah, v tovarnah in na plantaži, vendar v bližini taborišča;

3. zunanje delovne skupine, ki so delala predvsem v oboroževalni industriji, pa tudi za privatna podjetja. Ščasoma so te prerasle v prave podružnice matičnega taborišča.

Podružnice so bile križem po Bavarski, Württembergu, Koroškem, Štajerskem, Vorarlbergu, Salzburškem, Tirolskem in na področju Badna. Samo v Münchnu je bilo 50 delovnih skupin »dahavcev« s skupno 9630 jetniki, ki so opravljali različna dela.

Ob koncu vojne je imelo koncentracijsko taborišče Dachau 143 podružnic in raznih delovnih skupin. V vseh je bilo zaposleno 37.964 jetnikov.

Iz zgodovine nacizma pa nam je znano, da so se od leta 1942 pa do konca vojne vse bolj zaostrovala nasprotja med ministrstvi za industrijo in delo ter ministrstvom za notranje zadeve, osebno z državnim voditeljem SS Heinrichom Himmlerjem. Spori so bili tako hudi, da je nekajkrat Hitler osebno posredoval. Himmlerju so očitali, da uničuje ljudi, medtem ko jih industrija, posebno vojna ter razna druga podjetja nujno potrebujejo. Vojska kar naprej mobilizira, nadomestitev nove delovne moči pa ni, je pa v taboriščih. Toda izčrpani ljudje ne morejo delati. Zato so v Dachauu jetniki od 1943. leta pa naprej lahko dobivali pakete s hrano. Taboriščnim upravam so prepovedali brez vrzoka pobijati in mučiti jetnike. Seveda so nekateri komandanti taborišč, pa tudi stražarji, delali po svoje.

Sele po vojni je Janko Ažman zvedel, da je med vojno njegov stric Jože Marenek vložil prošnjo za njegovo izpušitev iz taborišča. Bil je trgovec v Bohinjski Bistrici, pa je tam podkupil župana, da je pod prošnjo zapisal pozitivno priporočilo. Morda je tudi to vplivalo, da se je on poleti 1944 lahko preselil iz barake k Mosarjevi družini.

Menim, da Janko ni edina žrtev zahrbtnega sumničarja, zato »nejevernim« svetujem, naj se zgledajo v najbližji knjižnici in si sposodi-jo ter potem tudi preberejo zbornik o taborišču Dachau in druge knjige o nacističnih taboriščih.

Jože Vidic

Ljubljana se ni dala ugnati

Matični odbor OF v Rupnikovi pokrajinski upravi

Po kapitulaciji Italije so Ljubljano zasedle nemške vojaške enote. Ljubljanski župan, general Leon Rupnik, se je pet dni po prihodu novih okupatorjev sestal z vrhovnim komisarjem novoustanovljene operacijske cone »Jadransko Primorje« dr. Friderichom Reinerjem. Zatem so ga imenovali za šefa pokrajinske uprave za Ljubljansko pokrajino, ki je obsegala isto ozemlje kot v času italijanske okupacije: Dolenjsko in Notranjsko z Ljubljano.

Kakšna je bila Rupnikova vloga? Pri svojem delu je bil podrejen vrhovni nemški upravi, ki mu je določila celo dva svetovalca, dr. Doujaka in generala Ervina Rösenerja, kar ni bilo običajno za druge upravne enote. Rupnik je zbral okoli sebe zagrizene protikomuniste, Slovence, in jih postavil na vsa pomembnejša mesta v upravi. Pri oblikovanju svojega kabineta pa mu to ni uspelo.

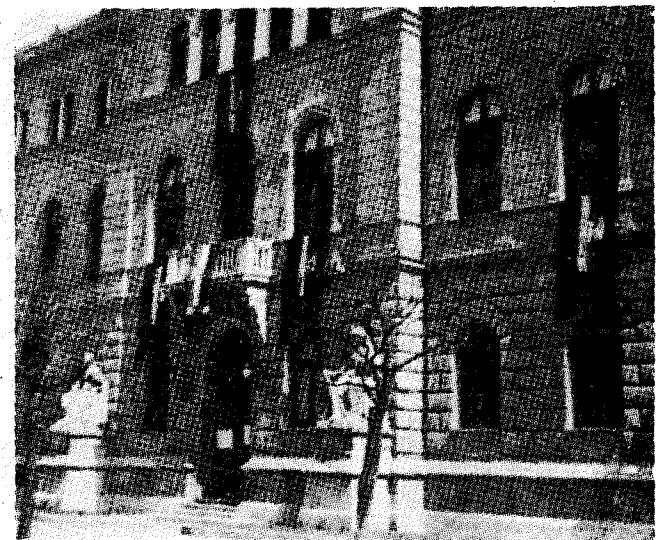
Tam so se prepletali različni interesi. Janko Kregar, šef informativnega urada, je vohunil za Gestapo, dr. Bano za četnike, kopije Rupnikovih dopisov pa je dobivala tudi obveščevalna služba OF preko administratorke v kabinetu Marice Malahovske. Marico so odkrili v začetku 1945 in 5. maja istega leta ubili pri Turjaku, skupaj z najvidnejšimi ljubljanskimi aktivisti OF. Rupnik je bil eden izmed vodij protikomunistične akcije, v kateri so bili poleg vodstva pokrajinske uprave vključeni še domobranci, politična policija, propaganda in obveščevalna služba. Vsi ti dejavniki so bili v okupatorjevi službi, delovali za njegove koristi in bili za to plačani. V dneh po kapitulaciji Italije je Rupnik kot ljubljanski župan s pomočjo svojega zeta Suvajdžiča zbral oboroženo skupino iz razbitih ostankov belogardističnih »vaških straž« in četnikov. Le-ta je zasedla

prehode ob žici in tako preprečevala nadaljnji množični odhod Ljubljancov v partizane. Iz tega moštva je nemški okupator 23. septembra 1943 ustanovil Slovenske Landwehr - Slovensko domobranstvo, ki je po Rupnikovih besedah predstavljalo »oboroženo silo protikomunistične akcije proti oboroženim formacijam komunizma«. V letu 1943 je domobranci plačevala pokrajinska uprava, kasneje pa je financiranje prešlo neposredno na nemške okupacijske oblasti in vojsko. Dr. Rainer je izdal v decembru 1943 uredbu o zaprsegi vseh pomožnih policijskih enot, med katere so uvrščali tudi domobranci. Rösener je spomladi 1944 predložil Rupniku, kot inšpektorju domobranstva, besedilo za prispege. Ta ga je spremenil s tem, da je pri besedah »protikomunistični banditov« pristavil »in njihovim zaveznikom«, kar je pomenilo boj

proti Angležem in Amerikancem. S tem je povsem povezal domobranstvo z usodo Nemčije in takratnim režimom nacionalsocializma. Poleg domobrancev je pokrajinska uprava financirala tudi četnike takojimeno vanega »Dolenjskega odreda«, ki ga je vodil partizanski odpadnik Janez Marn-Črtomir.

Rupnik je kot šef pokrajinske uprave imenoval za šefa policije dr. Lovra Hacinu, ki je kot podaljšana roka Gestapa zagrešil najtežje zločine.

Zaradi omenjenih dejavnikov je bila dejavnost OF na pokrajinski upravi izredno težka. Časopisa »Slovenec« in »Slovenski dom« sta vztrajno pozivala k »čiščenju« v upravi. V noči iz 25. na 26. maj 1944 so slovenski policijski agentje aretirali inž. Ivana Kotluška, uradnika hidrotehničnega odseka tehničnega oddelka pokrajinske uprave in ga še isto noč do smrti pretepli. Ubitega so prepevali v mrtvaško klet, ne da bi o tem obvestili ženo z dvema otrokoma. Ta je naslednji dan nesla na policijo hrano in odejo, pa so jo čisto zavrtili, da bo itak kmalu

šel. Šele tretji dan po aretaciji, ko je nesrečna žena s pomočjo znancev in prijateljev skušala oddati pošiljko za moža, je izvedela, da je mož mrtev.

Do junija 1944 je vodila organizacijo OF na pokrajinski upravi Tonka Hafner, do odhoda v partizane. Potem je Ivan Erceg dobil povezavo s kurjačem Ludvikom Jeršinom in mu dal nalogo, naj poveže člane OF in majhne aktivne. Hkrati sta se dogovo-

rila za tisk OF, ki naj bi ga Jeršin dobival med uradnimi urami z geslom »Prinášam zgornje usnje za čevlje.« To geslo sta izbrala, ker je Jeršin omenil, da je po poklicu čevljar. Jeršin je Ercega povezal tudi z Rudolfom Smerdujem iz ekonomata. Zbirali so denarne prispevke, vse do Ercegeve aretacije januarja 1945. Potem je bila aretirana večina članov OF na pokrajinski upravi.

Lojz Tršan

Silvo Grgič-Simen

Umikamo se izpod Zafare

(nadaljevanje)

Cetrti dan smo že pod zafarskim obzidjem in bunkerji. Današnji torek, 27. julija 1943, bomo prav gotovo še dolgo preklinjali, saj za nas ni prav nič vesel, kljub vsemu o propadu italijanskega fašizma, ki so danes ponovno potrjene.

Dogaja se tisto, kar nismo pričakovali: zgodaj popoldne je in mi jo sicer med zadnjimi ubiramo kar hitro po livadah iz položajev okoli Zafare proti varnim gozdom okoli Mačkinega hriba. Lahi nam pošiljajo poslednje »pozdrave« s posameznimi mitralješkimi rafali iz zafarskih zvonikov in bolj redki mi minami iz težkih minometov.

Stari mački iz Cankarjeve pa sicer bolj potihno menimo: grdo je bežati, a koristno!

Serčerjeva tudi s pomočjo Gubčevega bataljona ni mogla zadržati proboja močnih italijanskih sil. Torej se je zgodilo tisto, kar smo včeraj slutili, da se lahko, vendar tedaj nismo hoteli verjeti.

Izpod Zafare in iz Žužemberka se sicer moramo umikati. Vemo pa, da je bil celoten napad na Žužemberk in Zafaro nekaj izjemnega v vsej dotedanji NOB: glede na število brigad, ki so bile vključene vanj oziroma v obrambo vseh smeri morebitnih vdorov sovražnikovih interventnih skupin, glede na dolžino trajanja, glede na moč in oborožitev sovražne posadke (o tem več v naslednjem poglavju), števila in moči interventnih sil, števila sovražnikov, v manjši meri tudi naših izgub.

Različne ocene o moči žužemberške posadke

O moči žužemberške italijansko-belogardistične posadke ob napadu Cankarjeve in Gubčeve brigade konec julija 1943 so vse dosedaj veljale zelo različne ocene. Na voljo namreč ni podrobnih podatkov iz italijanskih ali belogardističnih virov, obveščevalni podatki, ki jih navajajo partizanski viri, pa niso bili upoštevani.

Zaradi tega se v raznih monografijah naših enot dosedaj navajajo sporni podatki o številu posadke v Žužemberku, ki jih je potrebno podrobneje analizirati.

Po dosedanjih virih, ki vsi citirajo Ladota Ambrožiča-Novljana (Saj je prav avtor monografij: Cankarjeva, Gubčeva brigada in 15. divizija), pa tudi Velimirja Kraševca-Igorja (NOV na Slovenskem 1941-45 in Zapadno dolenski odred), naj bi ob napadu Cankarjeve in Gubčeve bilo v Žužemberku od 290 do največ 370 mož sovražne posadke.

Vendar so o številčnosti posadke tudi drugi podatki, ki omenjene demantirajo, ker navajajo večje oziroma precej večje števila o italijansko-belogardistični žužemberški posadki.

Tako na primer v poročilu odseka za propagando in statistiko Glavnega štaba NOV in POS z dne 28. avgusta 1943 omenjajo: »... napad na sovražno postojanko v Žužemberku, ki je štela 500 dobro oboroženih mož.« To število je ponovljeno v poročilu Vrhovnemu štabu 2. 10. 1943

in ga navaja tudi Milan Guček v »Serčerjevi brigadi«. Le nekaj manjše število posadke v Žužemberku, navedeno v knjigi »Belogardizem« F. Sajeta: »Belogardistična četa v Žužemberku je 15. julija 1943 štela 110 mož, ki so imeli 118 pušk in 3 lahke mitraljeze. Hkrati je bilo v močno utrjenem trgu skoraj 300 italijanskih vojakov in oddelek karabinerjev.« Če citiramo iz prejšnjega odstavka seštejemo, to je 110 belogardistov, 300 italijanskih vojakov (in črnih srajc) in 30 karabinerjev (da jih je bilo toliko, izvemo iz knjige Zapadnodolenski odred Velimirja Kraševca-Igorja), dobimo seštevek 440 mož. Že to število je za 70 mož posadke večje od tistega, ki ga Ladota Ambrožič-Novljan navaja kot največje možno število žužemberške posadke (370 mož).

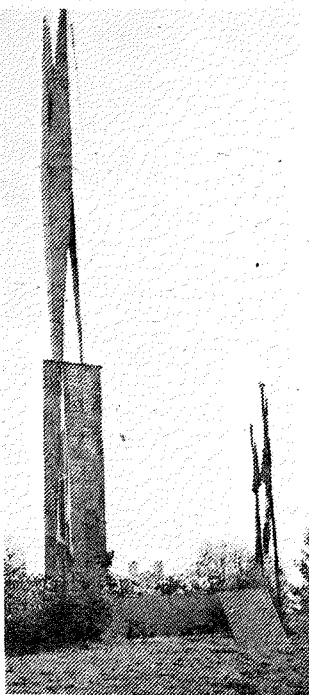
Nenazadnje bi kazalo omeniti tudi število italijansko-belogardistične posadke, ki je v spominski reportaži Janca Vipotnika »Za Žužemberk« iz knjige »Spomini na partizansko leto« (iz 1946 leta). Pred zborom obeh napadajočih brigad, Cankarjeve in Gubčeve, pred samim napadom naj bi poveljnik Dolenske operativne zone Ladota Ambrožič-Novljan v svojem govoru med drugim dejal: »... V Žužemberku, ki je močno utrjen, biva trenutno 800 fašistov«. Menim, da je bilo pri tem mišljena na celotna posadka, ki je bila v precejšnji meri sestavljena iz fašistov: naših belih in italijanskih črnih.

Če zadnji podatek niti ne upoštevamo pri nadaljnji obravnavi spornega števila žužemberške posadke, ker gre za podatke iz govora drugega in zapisan šele tri leta pozneje, seveda ne moremo tako ravnati z obema prvo

navedenima. Pri tem mislim na tisti iz poročila GŠ NOV in POS z dne 28. 8. 1943 (500 mož) in onega iz knjige »Belogardizem« (440 mož). To je namreč potrebno že zaradi tega, ker je eden napisan le mesec po izvedenem napadu, drugi pa se sklicuje na stanje le devet dni pred napadom.

Še poprej je potrebno razčistiti nekatera vprašanja o sestavi žužemberške posadke, oziroma jih bolj osvetliti.

Nedvomno je jasno, da so bili v posadki: deli 98. legije črnih srajc, karabinerji, četa

Spomenik padlim in žrtvam fašističnega terorja na Cviblju nad Žužemberkom.

belogardistov (Italijani so jih imenovali MVAC, t. j. prostovoljna protikomunistična milica), oddelek minometalcev, oddelek mitraljezcev in redni italijanski vojaki.

Iz poročila komandanta garnizije v Žužemberku lahko ugotovimo, da so njegovo

posadko poleg že omenjenih sestavljali tudi: vaški stražarji, slovenski orožniki in partizanski dezertjerji, katerim so Italijani tudi dali v roke orožje, da so streljali po svojih nekdanjih soborcih.

Torej je bilo v garniziji kar devet raznih vrst in barv vojske. To je tudi eden od razlogov, da je število te posadke tako težko ugotovljivo. Vendar se je v vseh dosedanjih ocenah o številu žužemberške garnizije premalo upoštevalo nekaj podatkov, ki so vsem bili tako rekoč pred nosom: v vsakem primeru je najblažje rečeno čudno, da bi žužemberško posadko, kot se je to doslej ugotavljalo, sestavljali predvsem oddelki 98. legije črnih srajc, ki je imela svoj sedež v Trebnjem in četa belogardistov.

Iz pregleda mrtvih in ranjenih v poročilu poveljnika posadke v Žužemberku, lahko ugotovimo povsem nekaj drugega: le dva od skupaj 49 priznanih mrtvih in ranjenih mož, sta bila iz vrst črnih srajc in še to ranjena, kar predstavlja le 4% od skupnega števila mrtvih in ranjenih mož žužemberške posadke. Seveda je mogoče, da so se črnosrajčniki tako dobro zaklanjali vse štiri dni in tri noči našega napada na trg in Zafaro (oziroma, da so znali porivati na najbolj izpostavljene položaje le redne vojaške, karabinerje in belogardiste; to pa se lahko le delno upošteva). Preveč trda je predla celotni postojanki, da bi se lahko njen pomemben del vedel tako strahopetno. To že zaradi drugih delov posadke ne bi bilo mogoče, vsaj ne v večjem obsegu. Tudi je mogoče, da je imel poveljnik tak ukaz, da je namerno prikril prave podatke o strukturi izgub glede na vrste oziroma pripadnost posameznim enotam. Tudi tako

si lahko razlagamo dejstvo, da je v njegovem poročilu napisano, da je večina mrtvih in ranjenih oziroma kar 61% bila samo iz vrst kraljevih karabinerjev in redne vojske, ostalih 35% pa so bili belogardisti, vaški stražarji in orožniki.

Vse to je sicer mogoče, vendar je prav gotovo, da temu ni tako. Dejansko gre za to, da je kljub vsem dosedanjim nasprotnim ugotovitvam pomemben del žužemberške posadke sestavljala:

– četa ali tudi nekaj več od nje iz sestave redne vojske, skupaj z vodom težkih minometov in vodom mitraljezov, skupaj okoli 200 do 250 mož. Verjetno so bili iz sestave 1. bataljona 23. polka divizije »Isonzo«, ki je sicer že spomladi sestavljal del posadke v Žužemberku in sosednjih krajih;

– okoli voda karabinerjev (to je 20 do 30 mož);

– enote, patrolje vaških stražarjev, ki so se zatekle iz sosednjih vasi v njim varnejši Žužemberk (okoli 15 do 25 stražarjev);

– orožniška postaja (okoli 3 do 5 orožnikov);

– vsaj 5 do največ 10 partizanskih dezertjerjev; in končno

– še ena četa, to je okoli 100 do 150 pripadnikov 98. legije črnih srajc.

Skupaj naj bi bilo torej v žužemberški posadki najmanj 453 do največ 580 mož, kar vsekakor bolj ustreza razpoložljivim podatkom, še posebej tistim o uradno priznanih italijanskih izgubah (o katerih bom še nekaj več omenil kasneje) in tudi že poprej omenjenim virom, ki dosedaj niso bili upoštevani, to je tistim iz knjige »Belogardizem« F. Sajeta (440 mož) oziroma iz poročil Glavnega štaba (500 mož).

(se bo nadaljevalo)

Dvakratni požig Artviž

Ta sestavek sta napisala ob 43. obletnici prvega celodnevnega strahovitega boja partizanov z Nemci na Artvižah v Brkinih. Z njim pa želiva slovenski javnosti prikazati ne le obseg in srditost bojev 7. oktobra 1943 (saj sta o tem že opisala M. Guček v monografiji Serčerjeve brigade, izšli v Lj. 1973 in Rudi Mavrin v Primorskem dnevniku), temveč tudi doslej še premalo prikazano strahovito trpljenje in velike žrtve Artvižcev v boju za svobodo; vanj so se v letih 1941–1945 postopno vključevali in v njem vztrajali do osvoboditve ter s tem prenašali na svojih plečih posledice mnogih spopadov in bojev med Nemci in partizani v vasi in njeni okolici. Boji na Artvižah so se ponavljali. Izmed vseh pa je bil, poleg omenjenega, za vaščane najbolj boleč in mladane tragičen štiriurni boj med borci Istrskega odreda in Nemci 21. julija 1944, ko so nacistični zločinci iz 2. čete 1. bataljona 137. polka s sodelovanjem esesovcev pod poveljstvom poročnika Jansena na Artvižah pobili 5 ujetih rodiskih mladincev, partizanskih sodelavcev in dva vaščana, oropali in požgali 9 preostalih vaških domačij ter grozili vaščanom s splošnim pokolom.

Artviže pred II. svetovno vojno

Artviže so bile in so še najvišje ležeče brkinske naselje. (Vas je na nadmorski višini 790 m, cerkva Sv. Socerba pa na 817 m). Zato je bilo naselje pred drugo svetovno vojno težje dostopno z motornimi vozili. Zaradi tega se je zanje uveljavil rek: »Hodi višje, hodi nižje, bog te vari na Artviže«. Hudomušneži pa so dodali še »in Hrpeljske grize«.

Najpomembnejša, vendar dokaj strma pot je povezovala Artvižce proti Materiji in od tam po cesti Reka–Trst z okoli 30 km oddaljenim Trstom. Po številu prebivalcev (130 v začetku vojne) in 23 domačijami so sodile Artviže

med manjša brkinska naselja. Vaščani so se preživljali s poljedelstvom, živinorejo, drvarjenjem in oglarjenjem. Svoje pridelke in izdelke so vozili prodajat na tržaški trg. Živinorejske proizvode (mleko, sir, maslo, poleti pa tudi gobe, borovnice ter sadje) so ženske pogosto s truda polnim pešačenjem prenašale v košarah (plenirjih) na glavah tudi po 4 ali 5 ur daleč – z vasi do kozinske železniške postaje. V Trstu so Artvižci kupovali za življenje na vasi potrebna orodja, obutev, oblečila in druge potrebščine.

Pred prvo svetovno vojno je Trst s pridom sprejemal in izkoriščal tudi presežke vaške delovne sile. Zato v delu Brkinov, ki je bil nagnjen k

Trstu, skoraj ni bilo domačije, ki ne bi imela v mestu sorodnikov. Po italijanski okupaciji 1918. leta pa so se v Tržaško gospodarstvo vse bolj vključevali priseljenci iz Južne Italije. Brkini, Kraševci, istrski in drugi Slovenci pa so zaradi šovinistične politike italijanskih oblasti in pristašev fašistične stranke postajali vse manj zaželeni.

NOB na Artvižah

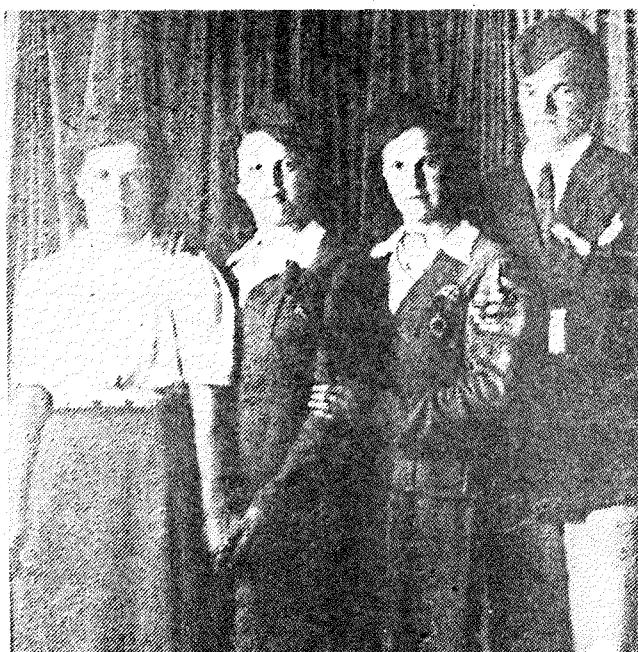
Artvižci so bili zavedni Slovenci in so se podobno kot v sosednjih brkinskih in kraških vaseh – že zgodaj (od konca 1941 do začetka 1943. leta) začeli odzivati klicu OF oz. njenih organizatorjev NOB. Vendar NOG zaradi okupatorskega terorja in drugih težav ni doseglo do začetka 1943. leta tolikšne širine in moči, da bi omogočilo pomembnejše vojaške in politične akcije. Kapitulacija Italije pa je odprla le tem širše možnosti. Zato sta od tedaj množično sodelovanje prebivalstva in dominantna lega vasi na obronkih Trsta in morja, neposredno za strateško pomembnimi železniškimi in cestnimi zvezami med Severno Italijo, Ljubljansko kotlino in Kvarnerjem olajševali partizanskim enotam v Brkinih njihovo operativno in obveščevalno dejavnost.

Kako je doživljala kapitulacijo Italije in dogodke, ki so tej sledili, vaščanka Gizela Ivančič – Škerjanc, nam sama po spominu in zapisih takole pripoveduje:

Že dan po italijanski kapitulaciji, 9. septembra 1943, so se pripeljali na kamionu z razvito zastavo nekateri vodilni člani okrožnega komiteja KPS, okrožnega odbora OF Brkini – Slov. Istra in rajonskega odbora OF Materija: Marija Segulin – Mira, Ivanka Nedog – Vlada, Danilo, Albin Godina – Vojo (nekaj dni pozneje pa tudi Fr. Segulin – Boro) idr. Tedaj so vaški aktivisti sklicali vaščane v zbor, ki je bil pri Francu Škerjancu v gostilni. Pri tem pa razvili geslo

YSI V BOJ ZA SVOBODO

Zborovanje ni bilo le manifestacija naših bojnih moči in odločenosti, da vztrajamo v boju do zmage, temveč smo na njem tudi sklenili, da se vsi 17 in 18-letni mladinci in mladinke vključimo v partizanske enote. Naslednji dan pa smo odšli k cesti Reka–Trst, da skupaj s partizanskimi kurirji in aktivisti (partizanskih enot tedaj v Brkinih in Slov. Istri ni bilo) razorožujemo bežeče pripadnike italijanske kraljeve vojske in s pridobljenim orožjem branimo vstop nacističnim sovražnikom na partizansko osvobodeno ozemlje. In res smo tedaj mladinke nekaj dni kuhale in nosile hrano partizanskim stražam in zasedam. Prale smo tudi perilo, birale bolničarsko opremo, zdravila, obleko, obutev in podobno. Potem so nas aktivisti in partizanski poveljniki, razen nekaterih, ki so se vključili v parti-

Tri artviška dekleta (od leve proti desni): Ivanka Zadnik (Petrovčeva), Francka Sluga (Fajdigova), Albina Železnik (Škrbčeva) in Alojz Železnik (Škrbčev). Posnetek je iz leta 1944.

zanske operativne enote, večino poslali nazaj domov in nam naročili, naj se vključimo v delo na terenu, kjer naj skrbimo za okrevanje ranjenec, zbiramo in hranimo obleko, hrano, opremo in zdravila za partizanske enote. Organizirajmo naj sestanke, ustanovimo organizacije ZSM, skojevske aktivne in odbore OF.

Približno deset dni po naši vrnitvi domov (25. sept. 1943 – op. MZ) je prispela na Artviže neka tržaška partizanska enota (2. bat. 1. Tržaške NO brigade, op. MZ). Teden pozneje – okoli 30. septem-

bra 1943, pa sta prispela z Notranjske v Brkine (na Kozjane, Tatre in Misliče) dva bataljona 2. SNOUB Ljubo Serčer. Njen štab je poslal na Artviže nepopoln 3. bataljon, da bi preprečil nemškimi enotam vdiranje na partizansko osvobodeno ozemlje Brkinov: hkrati ga je zadolžil, da napada Nemce na cestnih in železniških zvezah med Divačo in Pivko ter Kozino, pa tudi med Ilirsko Bistrico in Pivko.

Gizela Ivančič – Škerjanc in Maks Zadnik (se bo nadaljevalo)

Iz dopisniške mape Draga Paplerja

Predstavijo se Brezje pri Trziču

Krajevna skupnost Brezje pri Trziču leži ob cesti pod Dobro med Trzičem in Begunjami, je sorazmerno majhna, med trinajstimi v trziški občini. Obsega vasi: Brezje, Visočje, Hudi graben in Hušico ter ima okrog devdeset hišnih številk z okrog 350 prebivalci. Krajevni praznik praznujejo v spomin na množičen odhod krajanov v partizane, 10. junija 1944. leta. V krajevni skupnosti imajo dve spominski obeležji iz NOB. 26. septembra 1971. leta je na domu družbenih organizacij Brezje KO Zveze borcev NOB Brezje odkril spominsko ploščo devetm padlim borcev iz te vasi, 31. maja 1981 pa je na Kalanovi hiši v Hudem grabnu št. 8 ZZZ NOV Trzič odkrila spominsko ploščo nekdanji kurirski postaji G-16. Ta je delovala nad Brezjami od jeseni 1943 do osvoboditve, povezana pa je bila z G-12 na drugi strani Save, G-14 v Dragi, G-34 pri Pavšelnu na Grahovčah in G-35 pri Završniku pod Podljudeljem.

Z udarniškim delom veliko naredili

V preteklih letih so krajanji s skupnimi naporji in s pomočjo širše družbene skupnosti, veliko pa tudi z udarniškim delom zgradili dom družbenopolitičnih organizacij, opremili gasilsko društvo z novim gasilskim avtomobilom in vodno črpalko, uredili zbiralnico mleka, zgradili novo cesto v spodnji del vasi v smeri proti Kovorju oz. Lešam, uredili nižinske pašnike, adaptirali koč in hlev na Bistriški plani-

ni... »Krajanji se po službi ukvarjajo tudi s kmetovanjem, predvsem z živinorejo, saj čistih kmetov praktično ni. Ker krajevna skupnost leži na lepem, sončnem delu pod vznožjem gore Dobro, sta tu zrasli še vikend naselji za Vazom in v Motanah. Velik interes se je pokazal tudi za stanovanjsko gradnjo v naselju na »Slemenju«, kjer se že gradi poldrugo desetino novih hiš. Delno smo urejali kanalizacijo in vzdrževali makadamske ceste, asfaltiranje le-teh pa zaradi pomanjkanja sredstev ni prišlo na vrsto. Trgovino smo morali preseliti iz zasebne hiše v dom DPO, v prostor, ki je bil prej določen za druge nameštene. Rešitev tega in zagotovitve boljše preskrbe bo še prihodnja naloga,« pove Ivan Kokalj, predsednik sveta Krajevne skupnosti Brezje pri Trziču. Obenem pa za prihodnje načrte našteje problem avtobusnih postajališč, asfaltiranje cest, izgradnjo telefonskega omrežja, ki so se ga lotili.

Mladinska organizacija se v dejavnost vključuje le občasno pri raznih prireditvah, proslavah ali delovnih akcijah. Mladi so stalno aktivni pri gasilskem društvu, ki je bilo pogosto pobudnik za pretekle uspešne akcije. Kulturno-umetniško društvo, ki je pred leti zamrlo, v zadnjem obdobju pripravljalo nov program dela, ki obeta, da bo zaživelo. V družbenopolitičnem delu je aktivna KK SZDL, kateri predseduje Alojz Meglič. S krajevnimi družbenopolitičnimi organizacijami in društvi sodelujejo pri skupnih interesih,

nalogah in razreševanju problemov, dejavnost in cilje pa usklajujejo v delegacijah. Dobro je sodelovanje s sosednjimi krajevnimi skupnostmi Leše, Bistrica in Kovor. Predlani so ustanovili tudi svoje športno društvo, ki je že priredilo športna tekmovanja na snegu in na igrišču. Urejeno je bilo tudi otroško igrišče in balinišče.

Gasilci-pobudniki akcij pri razvoju kraja

Lani je breško gasilsko društvo praznovalo petintridesetletni jubilej ustanovitve, ko jih je vodila želja, da se z lastnimi silami in čim hitreje uprejo požarni ali drugi elementarni nezgodi ter tako sebi in bližnjemu hitro in uspešno pomagajo v nesreči. »Prvi odbor za ustanovitev gasilske organizacije smo na predlog takratnega predsednika OF Janeza Valjavca izvolili na proslavi 10. letnice OF, 27. aprila 1951 pri Markovcu. Prvi predsednik je bil Anton Frelih in člani Vinko Kokalj st., Milan Valjavec in že pokojni Miha Zupan in Vinko Frantar. V prvih dneh je v članstvo pristopilo 25 aktivnih in 24 podpornih članov, ki smo delovali v sklopu Gasilskega društva Leše, ker pa smo imeli zadostno število članov, nam je Okrajni ljudski odbor Kranj potrdil ustanovitev samostojnega društva Sv. Neža, katerega smo v letu 1954 v skladu s poimenovanjem kraja registrirali z imenom naselja Brezje pri Trziču,« pove ustanovni član in dolgoletni funkcionar v društvu Milan Valjavec. Od prvih ustanovnih članov je članstvo naraslo na 57 aktivnih in 120 podpornih članov. Društvo stalno skrbi za strokovno usposabljanje član-

stva in ima pet operativnih desetih: člansko moško in žensko, mladinsko ter pionirsko moško in žensko desetino. Večjih požarnih ali elementarnih nesreč niso imeli, sodelovali pa so pri reševanju v Palovičah, v Kovorju in v Trziču pri drsenju zemeljskega plazu ter gozdnih požarih. Leta 1953 so kupili prvo motorno brizgalno, leta 1956 so dali v uporabo prvi požarni bazen v vasi s prostornino 36 m³, leta 1961 je bil dan v uporabo nov sušilni stolp, leta 1966 pa drugi požarni bazen v zgornjem delu vasi s prostornino 36 m³. Na pobudo gasilskega društva se je na Brezjah leta 1969 pričel graditi dom družbenih organizacij, ki je bil izročen v uporabo leta 1971. Pri gradnji je bilo opravljeno 9.000 prostovoljnih ur dela, društvo pa je dalo isto leto v uporabo novo motorno brizgalno. Dom že 16 let služi namenu in je postal središče vsega družbenega in kulturnega življenja v kraju. Lani pa so k njemu prizidali še prizidek, kjer so dobili dodatne prostore še za klubske prostore in garaže. Gasilci so leta 1973 kupili avto, leta 1974 električno sireno, leta 1979 pa so dali v uporabo zapornico v Hudem grabnu, kjer v primeru potrebe zaježijo zadostno količino vode. Leta 1980 so nabavili novo kombi vozilo in dali v uporabo vodni bazen na Visočah s prostornino 70 m³, ob jubileju lani pa sta bili gotovi garaži, ki sta omilili prostorsko stisko, ki je nastala s tem, ko so gasilci odstopili prostor za trgovino. Leta 1985 so breški basilci podpisali pobratenje z gasilskim društvom Borča-Beograd, sodelujejo pa ob sosednjih društvih tudi z društvi iz zamejstva v sosednji Koroški.

D. P.

Iz življenja in dela ruških upokojencev Za prizadevnost gre pohvala vsem

Predstavili bi vam radi Društvo upokojencev Ruše. Ustanovili so ga že leta 1946 in so tako lani praznovali svojo štirideseto obletnico obstoja. Njegov prvi predsednik je bil Franjo Nekrep. Društvo je v občini številčno najmočnejše in šteje 853 članov. Pogrešajo predvsem upokojene izobražence, ki jih je tukaj precej in bi s svojim znanjem in večletnimi izkušnjami lahko v dejavnosti društva veliko koristili.

Društvene dejavnosti vodi petnajstčlanski izvršni odbor, nosilci in izvrševalci poglavitnih društvenih nalog pa so predsednik Franc Kosi, tajnica Mira Sernec, blagajnik Alojz Mavrič, ekonom Stane Poglajen in vodje sekcij.

Imajo prostoren in lepo urejen dom, v katerem je točilnica, društvena pisarna, kuhinja in klubski prostori. Tu pripravljajo za člane in njihove svojce, pa tudi za druge, razne prireditve.

Vitrina v društveni pisarni

področjih tudi delegatsko zastopani.

Med ruškimi upokojenci je precej borcev in aktivistov NOV, zato so aktivni tudi v borčevski organizaciji. Med drugim so sprejeli v varstvo spominsko obeležje na Žampovi domačiji nad Rušami, ki so jo Nemci spomladi leta 1945 zažgali, hčerko Mileno in sorodnika Jožo Sernca pa pred hišo ustrelili. Enaka smrt je bila namenjena očetu, sinu Francu in hčerki Anici, vendar so le-ti uspeli pobegniti v bližnji gozd, pri čemer je bila Anica hudo ranjena. Žampovo (Sernčevo) mamo, ki je bila sestra narodnega heroja Alfonza Šarha, pa so skupaj s hčerko Danico že leta 1942 internirali v Auschwitz, od koder se nista več vrnila. Vsako leto za 4. ali 22. julij pripravijo pohod na domačije, kjer se oddolžijo spomenu na žrtve vojne iz te partizanske pohorske kmetije.

Ob tednu starejših občanov obiščejo svoje osemde-

Tudi pevci se z zbranim petjem pred spominsko ploščo ob vsakem obisku Žampove domačije, poklonijo spomenu na tiste težke dni zadnje vojne.

Po Titovi poti čez Karavanke

Samo v zadnjem letu so partizanski kurirji Gorenjske organizirali ali sodelovali na sedemnajstih večjih srečanjih, pohodih in tekmovanjih, na katerih je bilo nad 1300 udeležencev.

To in še mnogo več je povedal predsednik Odbora kurirjev VDV Gorenjske Janez Kavčič-Orlov na letošnji letni skupščini, ki združuje nad 300 svojih članov od Bohinja do Kamnika in Domžal. Osrednja pozornost je bila in ostaja tudi v letošnjem programu namenjena povezavi in sodelovanju z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami po občinah – zlasti z ZZB, SZDL, s šolami, taborniki, pionirskimi odredi, mladinskimi organizacijami in krajevnimi skupnostmi.

Zadnja leta sta se še zlasti razmahnila dve obliki akcij v povezavi s tradicijami partizanskih kurirjev. To je smuk karavanskih kurirjev, ki ga že dolga leta organizirajo jeseniški kurirji. Vse večja

vsakoletna udeležba je že spravila organizatorje v tehnične zagate. Udeležence morajo razporejati v različne skupine. Letos jih je že tekmovalo nad 350. Kar pa je še posebej zanimivo, za to partizansko-kurirsko smučarsko prireditev se zanimajo tudi onstran Karavank. Na letošnje tekmovanje je prišla delegacija z italijanske strani, za udeležbo pa se zanimajo tudi iz Železne kaple in okolice.

Druga oblika takega oživljanja spominov na partizanske-kurirske čase je pohod po partizanskih poteh, ki so ga iniciativni kurirji v Mojstrani zasnovali pred štirimi leti. Ob aktivnem sodelovanju tamkajšnjega Planinskega društva, gorske reševalne službe, delovne organizacije Lipa Bled, šol in drugih, organizirajo pohode od nekdanje v doseganje karavle. Najdaljša pot je dolga približno 40 km oziroma traja 9 normalnih ur hoje za najvzdržli-

vejšo pohodnike. Udeležencev, zlasti mladine, je vsako leto več. Lani, to je vselej v koncu septembra, jih je že bilo nad 600, kar je presenetilo celo optimistične organizatorje.

Prav ta uspeh, to nagnenje mladih je vzpodbudilo tudi osrednji odbor Gorenjske, da bi pripravili skupaj množični pohod tudi po poteh in nekdanjih javkah partizanskih kurirjev Gorenjske. Pohodniki bi šli ob obeležja do obeležja, ki jih je na tem območju urejenih kar 40, z ustreznimi brošurami – vodiči, z žigi in drugim v rokah.

V duhu pohodov pa je na skupščini prijetno presenetil delegat iz Trziča z novico, da letos pripravljajo poseben, množičen pohod čez Karavanke, in sicer po poti, ki jo je svoj čas ilegalno prehodil tovariš Tito. V okviru svojega občinskega praznika 5. avgusta želijo tam počastiti

letošnje jubilejno obletnico tovariša Tita za njegov prevzem vodstva KP.

Na aktivnost partizanskih kurirjev pa je tesno vezana tudi Kurirčkova pošta. Letos bo tudi ta odšla iz Bohinja v soboto, 21. marca, in se preko Škofje Loke, Idrije in Tolmina vrnila na Gorenjsko v Kranj 22. aprila. Toda, kot je bilo povedano, kurirji bodo vzpodbujali pionirje tako, da bi se njihova aktivnost ne omejevala zgolj na tiste dneve in ure štafete, marveč naj bi ves mesec organizirali razne prireditve, tekmovanja in pohode.

Poleg drugih letošnjih zahtevnejših akcij bodo gorenjski kurirji skušali letos zbrati slikovno in pisno gradivo za izdelavo spominskega albuma vseh obeležij na tem območju, kot so to že napravili na Primorskem.

Letošnje, tradicionalno vsakoletno srečanje pa so prevzeli kurirji Domžal, predvideno pa je, za soboto, 23. maja.

K. Makuc

Dvanajsti zimski vzpon na Porezen

22. marca se bodo vsem ljubiteljem gora ponovno ponujale dobra uhojene poti iz štirih smeri na 1632 metrov visoki Porezen. Čeprav je tudi letos gora odeta v zajetno snežno odejo, organizatorji – cerkljanski borci, tmakajšnje planinsko društvo in borci Gorenjskega vojnega področja – obljublajo varen vzpon.

Na pohodu bodo torej znova oživele spomini na tragične dogodke na Poreznu v zadnji sovražnikovi ofenzivi proti enotam 9. korpusa NOVJ 24. marca 1945. leta. Trde zimske razmere na gori gotovo ne morejo odvrniti ljubiteljev gora, borcev Gorenjskega vojnega področja, Kosovelove brigade, Garibaldinskih enot, inženirskega bataljona 31. divizije in

mnogih drugih, da ne bi prišli na kraj, kjer so partizanske enote pred dvainštiridesetimi leti doživele hud udarec, ki ne more utoniti v pozabo.

Kot vsa leta doslej, bo tudi to nedeljo ob 11. uri ob spomeniku na vrhu spominska slovesnost enaindvajsetim žrtvam Kosovelove brigade in drugih enot 9. korpusa. Kadeti miličniške šole iz Tacna pa bodo izstrelili častne salve in tako poslali odmeve težkih spominov po sosednjih grapah.

Doslej so na pohodu že zabeležili preko 50 tisoč vpisov in pričakovati je, da se bo 22. marca ta številka povzpela še za nekaj tisoč udeležencev. Temu v prid govori veliko zanimanje za vzpon na goro iz Slovenije, zamejstva

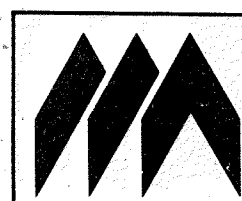
in iz leta v leto bolj tudi iz ostalih jugoslovanskih republik. Vsi, ki se bodo letos pohoda udeležili drugič, bodo dobili bronasto, za štiri vzpone srebrno in za šest zlato spominsko značko. Posebne plakete pa bodo prejeli vsi, ki bodo na Poreznu že deseti.

Organizatorji, ki bodo s pomočjo številnih ekip Gorenjske reševalne službe, gasilskih desetih in planinskih vodnikov ter zdravstveno službo poskrbeli za varno

pot, opozarjajo, da bo vzpon možen le v nedeljo, kadarkoli prej ali pozneje pa zgolj na lastno odgovornost. Ker je novi dom Andreja Žvana – Borisa na vrhu pod snegom, bivanje v njem ni možno. Hkrati pa priporočajo dostop iz vseh štirih uhojenih smeri – iz Cerkna, Jesenice, Železnikov in Podbrda.

Pokroviteljica letošnjega pohoda je Zavarovalna skupnost Triglav, ki tudi sicer vsako leto poskrbi za zavarovanje vseh udeležencev.

S. D.

ALPLES
INDUSTRIJA POHIŠTVA
TOZD PROMET BLAGA IN
STORITEV
ŽELEZNIKI n. sol. c.

Ivan Bučak

Kaj je in kaj ni zgodovina?

Že dlje časa prebiramo pripombe različnih piscev spominov, nekaterih že kar pisateljev. Navadno se odzivajo na različna pisanja svojih tovarišev, ki se le-tega lotevajo bolj ali manj odgovorno. Tiste, ki opisujejo »zgodovinske zadeve NOV« bolj površno, nič poglobljeno, seveda napadajo.

Pogovarjal sem se z različnimi nekdanjimi borci NOV, ki pomnijo nekatere dogodke, vendar se jim ne zdi pametno, da bi jih objavljali. Vedo, da jih bodo napadli »zgodovinarji«, posebno še, če se jim je vmes vrnilo kakšno subjektivno doživetje ali pa nekaj, za kar so menili, da je »tako«, pa se po mnenju drugih izkaže za malo »drugače«. Taki, jaz bi jim najraje rekel »zaviralci« objavljajta del o NOV, škodujejo pravemu zgodovinopisju. Pri podajanju prave »resnice« tudi oni kaj pogrešijo ali subjektivno razlagajo in zmeda je tu.

Ne bom omenjal prispevkov, ki so me zaradi sumljivih navedb zelo zbadali, saj se obtožujejo celo že priznani pisci in pisatelji. Menim, da je s takim ravnanjem treba prenehati. Da, naj le bo kritika, vendar konstruktivna, ne pa taka, da ljudem, posebno borcem, ki kaj napišejo, jemlje voljo do sodelovanja!

Menda je vsakomur jasno, da to, kar pišemo, pa naj bo to pisec ali pisatelj, ni čista zgodovina, temveč le posamezen prispevek k zgodovini NOB. Zgodovino bodo pisali zgodovinarji in najbrž bolj realno in pravično takrat, ko bo izključen vsak subjektivizem in ko nas več ne bo med živimi.

Najbrž zato ni treba zahajati v skrajnosti. Potrebno je dopustiti, da vsak napiše svoj prispevek k zgodovini NOB, če to želi – tudi v našem časopisu. Naj »zgodovina sama oceni«, kaj je res in kaj naj ostane med nami.

MIRAN BERETIČ

Nezaslišano!

Prvega decembra 1942 smo borci I. in III. bataljona Tomšičeve brigade začeli graditi brunarice za zimovališče na jasi, imenovani Abčev vrt, blizu vasi Brezova reber na Dolenskem.

2. decembra dopoldne me je poiskal politkomisar I. bataljona Stane Bajuk-Milko, doma iz Drašiča v Beli krajini. Takrat sem bil politdelegat voda v 2. četi prvega bataljona.

Povedal mi je, da bo po kosilu proslava, posvečena nekdanjemu državnemu prazniku in da moram na tej proslavi recitirati Prešernovo Zdravljico. Nalogo sem sprejel, vendar sem komisarju povedal, da ne znam prav dobro vseh kitic. Milko je brez besed iz svoje torbice, prenapolnjene z raznimi papirji ali z »literaturo«, kot smo bili takrat rekli, potegnil malo knjižico Prešernovih poezij.

»Tu jo imaš in glej, da se boš Zdravljico brezhibno naučil na pamet; potem pa mi jo vrni!«

Na proslavi je Milko vzneseno govoril o našem boju, o svobodni Sloveniji v bratski Jugoslaviji, ki da bo vse nekaj drugega od stare kraljevske in čaršijske Jugoslavije.

Za njim sem nastopil in brezhibno zdeklamiral Zdravljico. Imel sem občutek, da sem za veliko večino partizanov še kar dobro opravil nalogo. Milko pa ni bil zadovoljen, ker sem po njegovi oceni recitiral preveč šolsko in vse premalo z dušo, ki jo zahteva Zdravljica.

Dober mesec kasneje je Stane Bajuk-Milko, ki je stalno nosil s seboj Prešernove poezije, junaško padel v boju pri Biču. Bil je neomajno zvest in predan politkomisar I. bataljona Prve slovenske proletarske udarne brigade »Toneta Tomšiča« in vseskozi pošten slovenski izobraženec.

Danes – po dobrih štiriinštiridesetih letih – pa mi gredo osiveli lasje dobesedno

pokonci, ko berem, da je zvezni odbor za pripravo letošnjega praznovanja dneva mladosti razpravljaj kar sedem ur o Prešernu in jeziku! Berem: »Večina razpravljalcev je zahtevala neki jugoslovanski ambient in tudi jezik; po vrsti je šlo članom zveznega odbora v nos besedilo Prešernove Zdravljice, (ki so ga dobili v slabem in neustreznem prevodu), češ da ta pesem ni primerna za začetek štafete in da bi jo morali zamenjati z neko drugo, ki bi bila bolj jugoslovanska. Menili, so da bi javnost lahko narobe razumela omenjanje Boga v pesmih. Predsednik ZSMJ Hashim Rexhepi je šel pri predlogu sklepov celo tako daleč, da je terjaj, naj planinci in govorniki govorijo v »jugoslovanskem jeziku«, češ da bo on govoril v srbohrvaščini, čeprav je njegov materin jezik albanski.«

Zato javno vprašujem: le od kod imajo tile zvezni mladinski funkcionarji, ki jih beograjski SVET posmehljivo imenuje »general brez vojske«, moralno pravico, da se spodtikajo ob slovenščino in Prešerna, ki sta za slovenski narod svetinji! Da je Slovenski narodnoosvobodilni svet (SNOS) že med NOB proglasil dan Prešernove smrti za slovenski kulturni praznik, najbrže še niso nikoli slišali.

Predsednika Zveze socialistične mladine Jugoslavije pa **javno pozivam**, da mi navede člene veljavne Ustave SFRJ iz leta 1974, ki govorijo o »jugoslovanskem jeziku«! Pričakujem, da bo odgovor ravnako jase in nedvoumen, kot je zastavljeno vprašanje.

Glede vsega navedenega menim, da je pravilna zahteva, da se zvezni odbor za pripravo letošnjega praznovanja dneva mladosti in predsednik ZSMJ Hashim Rexhepi **javno opravičijo** slovenskemu narodu!

V nasprotnem primeru pa jim izrekam javno nedobrodružico ob njihovih eventualnih obiskih v Sloveniji!

JOŽE OBLAK

Kje je naša Bosančica?

V prvi številki TV-15 (8. januar 1987) sem na 9. strani zasledila članek tovariša Toneta Kiklja Bosanski otroci v Sloveniji.

Že dalj časa me muči vprašanje, kaj neki je z našo Bosančico Petro in ali je še živa. Sedaj bi imela okrog 50 let, takrat pa, ko je prišla k nam, je bilo to dekletce, staro 8 ali 9 let. Spominjam se, da jo je moja mati Eva Veber, stanujoča na Koroški cesti 95, pripeljala domov nekje v jeseni leta 1945. Deklica je bila obojestranska sirota, imela pa je strica, ki je nekaj mesecev po njenem prihodu prišel ponjo k nam, v Maribor.

Petra je bila skrajno preplašen otrok in prav gotovo je doživela dosti hudega, saj je ponoči večkrat kričala in postelja je bila vselej mokra. Mama jo je peljala k zdravniku, ki pa je dejal, da je deklica zdrava in da je vsa težava psihičnega izvora. Naša Petra pa je s časom le postala bolj umirjena in zgovorna. Rada je pomagala mami ter ji prinesla iz trgovine zdaj kruh, zdaj mleko. Spominjam se prihoda Petrinega strica, ki je Petro na vsak način hotel takoj odpeljati domov. Mama pa Bosančice ni hotela dati, posebno ker je Petra želela ostati pri nas. Ne vem, na kakšen način je kljub vsemu morala Petra od nas, ko je stric drugič prišel po njo, vem le to, da sta obe jokali in da se je otrok mame oklenil ter da jo je stric moral s silo odtrgati od nje. Takrat sem bila poročena z Petrom Markičem in prav zaradi svojega imena je bila Petra tudi meni in možu zelo ljuba in draga.

Prosim, svetujte mi, kam naj se obrnem in ali je sploh možno dobiti kakšno sled za našo Petro, ko pa ne vem o njej nič drugega, kakor to, kar sem napisala.

Pa še nekaj. Na strani za mladino v TV-15 šte. 3 (22. januar 1987) pa sem zasledila čisto na koncu sestavek pionirke Petre Kolar iz OS Stranice, ki nosi naslov »Hvala vam, odrasli!«

S kakšno hvaležnostjo se spominja aktivistov DPM in njihovega dela ob praznovanju Dedka Mraza ter skromnega darila, ki

ga je dobila iz rok Dedka Mraza! Kadar preberem kaj takega, dobim kar več volje za delov DPM. Aktivisti DPM v KS Slavko Šlander Maribor smo kakor vsako leto, tudi letos pripravili prihod Dedka Mraza in obdaritev. Pripravljeno je bilo 100 paketov ter 10 knjig s sadjem in napolitankami. Od tega je Dedek Mraz razdelil 89 paketov. Otroci so se nagneli v kletno sobico na Goriški 6 in zopet se je izkazalo, da je bil prostor premajhen in so nekateri morali ostati zunaj. Dedek Mraz je hitro vzpostavil stik s cicibani in pionirji, posebno, ker je imel v spremstvu Kekca s harmoniko, zajčka in miški. Vse je pelo in deklamacije ter pevske točke so se kar vrstile. Dedek Mraz pa je moral še naprej in prehitro je vse lepo minilo. Pogled na prižgane svečke, posebno pa iskrice v otroških očeh, ki so izražale veselje in srečo, so nas, aktiviste DPM, bogato poplačale za ves trud, če pa zasledimo še takšen članek, kot ga je napisala Petra, smo še bolj veseli.

DANICA KOVAČIČ

Kako je potekalo miniranje

V TV-15 je bil v šesti številki, februarja 1987 na 9. strani objavljen članek z naslovom »Miniranje proge pri Kresnicah«, katerega je napisal Emil Železnikar. Ker pa so podatki neresnični, menim, da v tem članku dajem točne podatke o omenjeni akciji.

Akcija se je dogajala 5. januarja 1945 (ne pa 24. decembra 1944). Kot minirec pri Beškem bataljonu sem bil zadolžen za to akcijo. Vlak je vozil od porušenega solkanškega mostu do porušenega mostu v Ajbi (ne pa do Lucije, kakor omenja Železnikar).

V akciji smo sodelovali: kot minirec Ivo Sirk iz Kojsega št. 4, na tračnici pa mi je pomagal postavljati mine Berto Sirk iz Višnjavika, Alfonz Gabrijelčič in Ložic je bil na straži proti Kanalu, komisar Srečko pa proti Anhovem. Do kraja Kresnic oziroma do proge nas je pripeljal neki tovariš, katerega ime ne vem.

Vlak je zavozil na mino, približno ob polnoči (ne pa ob 6. uri, kot opisuje Železnikar). Nato smo šli v Jesenovo pri sv. Jakubu, kjer smo popili nekaj črnega vina (ne pa se gostili z vinom in mesom) ter šli počivati pred neko bajto v listje, nakar se je začela eksplozija. Vlak je vozil iz Kanala proti Anhovem, pred sabo pa je imel tri prazne vagona (ne pa štiri, naložene s kamenjem) in prav zaradi tega, ker nisem imel detonatorске vrvice, da bi postavil sprožilec pred vagon, sem moral obremenilni sprožilec namestiti tako, da se je pod težo lokomotive sprožil.

Zanima me, kje je Železnikar dobil te podatke, ker v članku tako strokovno opisuje to akcijo, v njej pa sploh ni sodeloval. Tudi avtor knjige »Pod Matjurjem« opisuje to akcijo spet drugače: v njej je minirec z drugim priimkom kot pri Železnikarju.

Kdo je v resnici to akcijo izvedel naj se končno razčisti. Predlagam, da se tovariš Ošnjak oglasi pri meni na Kojškem, tovariš Železnikar pa pri Bertu Sirkju v Višnjaviku. Le tako bomo lahko dognali, kdo je bil tisti junak, ki je miniral z mano.

IVO SIRK

Tudi vi napišite svoje mnenje o mirovnikih!

V soboto, 7. februarja 1987, sem v Delu bral članek Ali potrebujemo mirovno gibanje? Čudim se, da je mirovno gibanje pri nas postalo tako pomembno, da ga je začela obravnavati komisija za mednarodno sodelovanje CK ZKS. Razpravljali so, ali je pri nas mirovno gibanje potrebno ali ne. Odločnega stališča niso zavzeli. V mirovnem gibanju vidim nastajanje neke sekte, ki si želi oblasti. Vsem, kar sem prebral o mirovnikih pri nas, sem ugotovil, da mirovni ki ne ločijo napadalnih vojska od miroljubnih. Radi bi razorožili našo vojsko, zami-

šljajo si civilno vojsko. Občutek imam, kot da so poslani od napadalnih držav, da bi vnašali zmedo. Če bi bili resnični mirovni ki, bi morali razoroževati napadalne vojske, krepiti pa vojske, ki branijo mir. Zaletavajo se tam, kjer vedo, da ne bodo izgubili glave in sicer v miroljubne države. Če bodo priznani kot mirovno gibanje Jugoslavije, bodo nastopali v imenu Jugoslavije pri narodih, ki se borijo za osvoboditev in s tem slabili (s svojimi nezdavnimi idejami) v imenu Jugoslavije njihovo osvobodilno gibanje ter naš mednarodni položaj in ugled. Zaupajmo naši miroljubni politiki. Jugoslovanski politiki so zelo veliko naredili za mir na svetu in za osvoboditev zatiranih narodov. Nisem seznanjen s tem, da bi se pred letom 1941 osvobajali zatirani narodi, nasprotno, nastajale so le kolonije. Med drugo svetovno vojno so se samo jugoslovanski narodi sami osvobodili. Po letu 1945 so se začeli osvobajati tudi drugi zatirani narodi. Iz vsega, kar sem prebral o osvobodilnih gibanjih zatiranih narodov, sem ugotovil, da je osvoboditev uspeša samo tam, kjer je bilo ljudstvo enotno in kjer je vedelo, da se bori za lastno osvoboditev. To pa je že temelj naše NOB. Zato še enkrat kličem: »Zaupajmo našim politikom, namišljeni mirovni ki naj se razidejo!«

Predlagam, da naj ZZB da predlog komisije za mednarodno sodelovanje CK ZKS o razpustitvi mirovnega gibanja pri nas, ta predlog pa naj se objavi v TV-15.

Tovariši borci, želim, da bi tudi vi napisali svoje mnenje o naših mirovnikih v TV-15! Tako bi prispevali svoj delež k lažji odločitvi.

Tovarišu Jožetu Pahorju-Severju se za pravilno mnenje o mirovnikih in za lep članek (objavljen v TV-15) lepo zahvalim.

JANEZ KROSEL,
Ljubljana

Tovariš komisar Sime,

pred nekaj tedni si v TV-15 komentiral zgodbo o kopici čevljev »gospe Markos« iz Skopja. Medtem se je končal tudi sodni proces, v katerem so tisti grešniki prejeli zaslužen kazen (sicer ne ravno prehudo in ne po zaslugi – toda vseeno).

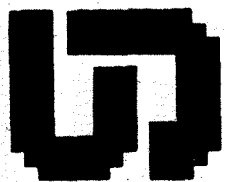
V članku v Večernih novostih 1. marca pa preberemo, da je sedaj tudi OK ZKM Center – Skopje sprožil akcijo za ugotovitev odgovornosti ostalih (številnih) akterjev v tej zadevi. Upam, da imaš v Ljubljani še koga, ki zna cirilico, da ti prevede ta članek. Je kar zanimiv. Razvidno je, da se v Makedoniji nekaj premika in sicer v pozitivnem smislu.

In tudi v Sloveniji se v zadnjem času nekaj vrti – za sedaj bolj nazaj. Zdi se mi, da spet postaja aktualna nekda (za nekatere zelo popularna »Lili Marlen«, seveda v nekoliko novi izvedbi, z novimi pevci in novimi dirigenti.

Rad bi ti napisal še nekaj o plagiatu nemškega plakata »übermenscha« iz l. 1936, ki ga je vodstvo slovenske mladinske elite (ne slovenske mladine) predložilo za plakat Titove štafete v letu 1987. Zanimivo je in še bolj neverjetno, da je tako neposredno izzivanje mogoče sedaj – 42 let po zmagi nad fašizmom, ki jo je dosegel slovenski narod v sklopu antihitlerjevske koalicije. Tako delovanje in nerazumljiva toleranca nam Slovencem ni v čast, ampak nam je v veliko sramoto, ne glede na to – kdo in zakaj stoji iza tega. Vse bolj postaja aktualno tudi vprašanje zakonske in politične odgovornosti za tako početje.

Nekateri »kulturträgerji« nam sicer govorijo, da mi, navadni in »zarukani« državljani, ne razumemo modernega jezika izražanja naše kulturne elite. Toda, ti samozvani voditelji slovenskega naroda se motijo – mi zelo dobro razumemo jezik izdaje in antikomunizma in vemo, kam nas vodi. Zato je še vedno in vse bolj aktualno staro geslo: »Smrt fašizmu – svoboda narodu.«

JOŽE ZUKOVCA

UNIVERZALE DOMŽALE

INDUSTRIJA OBLAČIL n. sol. o. Kidričeva 4
Telefon: centrala 721-611 ■ direktor 721-420 ■ komerciala 721-028 ■ Telegram: UNIVERZALE DOMŽALE ■ Telex: 31604 YU UNIDOM

HP KOLINSKA

PREHRAMBENA INDUSTRIJA, n. sol. o.

TOZD TOVARNA ZA PROIZVODNJO OTROŠKE HRANE
IN PREDELAVA KROMPIRJA, o. sub. o.
MIRNA NA DOLENJSKEM

KOMUNALNO IN OBRITNO PODJETJE BREŽICE

Brežice, Cesta prvih borcev 9
Poštni predal: 61

Telefon: (068) 61-119 h. c. ■ 61-897 direktor ■ 61-508 cestna služba ■ 61-896 vodovodna služba ■ 61-014 pokopališka služba ■ 69-134 pogrebna služba po 14. uri ■ 62-303 baza cestne službe ■ Ziro račun: 51620-601-10883

Da bo naša pesem še živela

Naša partizanska in revolucionarna borbeno pesem je bila zvesta spremljevalka našega narodnoosvobodilnega boja. Pomagala nam je živeti in preživeti vse čase hudih preizkušenj, bodrila nas je in nam dajala moči in poleta. Peli smo jo potihem ob tabornem ognju, peli na ves glas, kadar smo se veselili, tiho smo jo mrmrali v taboriščih in zaporih in peli tudi takrat, kadar nam je žalost stiskala grlo ob slovesu od mrtvih tovarišev. To je bila naša pesem, vsi smo jo znali in veliko nam je pomenila.

Zdaj so od takrat minila že desetletja. Vznese mlado, ni več in drug za drugim se počasi poslavljamo. Vendar pa je naša pesem še vedno z nami, čeprav je ne slišimo več prav pogosto, največkrat le ob praznikih in ob naših srečanjih. Žal smo premalo storili, da bi jo sprejeli za svojo tudi mladi.

Kadar se kje zberemo in zapojemo, so naši glasovi še vedno jasni in krepki, čeprav smo si nadeli že precej let. In če se nam tu in tam pridruži tudi mladi, ta pesem lepo zveni, ker jo pojemo s srcem. Tako pojo tudi naši zbori, ki

v spomin na veliki čas nosijo ime – partizanski.

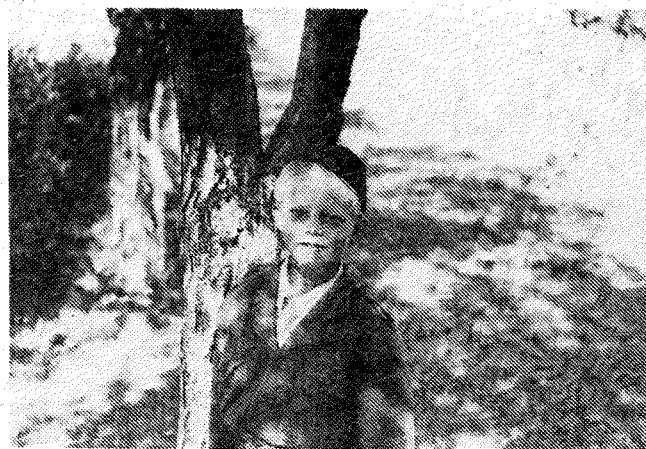
Partizanski pevski zbor iz Ljubljane vabi v svoje vrste vse, ki radi poje in to še zmorete. Vas, tovarše borce, vaše sinove, prijatelje in znanke. Pridite med nas in pojte z nami. Ne samo naše stare partizanske pesmi, tudi narodne in umetne, naše in drugih narodov, ki jih pojemo na številnih nastopih in celovečernih koncertih. Pa tudi na pevskih tekmovanjih merimo svoje pevske sposobnosti in znanje. Merimo se z uspehom in smo zbor, ki ga je vredno poslušati in v njem sodelovati.

Naš zbor še vedno družijo tradicionalno toplo partizansko tovarištvo in mu ne manjka delovnega zagona. Na vajah se dobivamo vsak ponedeljek in vsako sredo od 18. do 20. ure v naših lepo urejenih prostorih na Krekovem trgu 2/II. nadstropju. Tam so na voljo tudi vse potrebne informacije, lahko pa tudi po telefonu na št. 317-597.

Pridite, tovariši, med nas zato, da bo naša pesem živela danes in tudi še jutri, kot živ spomin na partizanske čase.

-vš.

Dr. Bakarić se predstavi kot fotograf

V Domu JLA na Vrhniki so pripravili prijetno presenečenje – razstavo fotografij pokojnega dr. Vladimira Bakarića, ki se je s fotografsko umetnostjo ukvarjal od svojih gimnazijskih let pa vse do smrti. Fotografije je izdeloval sam; šlo je torej za hobi, ki pa je prerasel v »poklic«, o katerega vrednosti in pomenu zgovorno pričajo štiri tisoč ohranjenih foto-

sov, izbor, ki je svojo prvo predstavitev doživel lani spomladi v Zagrebu, bil nato razstavljen še na Visu in v Sarajevu ter zdaj na Vrhniki, in izjemno lep in reprezentativen katalog, ki so ga izdali ob finančni podpori nekaterih tovarn. O hotenjih in dosežkih Bakarićevega fotografskega ustvarjanja pričajo posnetki sami.

-r

Razstava na Loškem gradu

Vabilu k sodelovanju na sedmi pregledni razstavi ljubiteljske likovne ustvarjalnosti v občini Škofja Loka se je tokrat odzvalo petnajst avtorjev, članov likovnih skupin, ki delujejo v Škofji Loki, Železnikih in Zireh.

Ta petnajsterica res predstavlja manj kot polovico vseh doslej znanih in v seznam pri občinski zvezi kulturnih organizacij vpisanih ljubiteljskih likovnih ustvarjalcev, vendar je odziv vseeno številčnejši kot lani, ko je razstavljalo le dvanajst avtorjev.

Nekako protiutež manjšemu odzivu pa predstavlja malodane presenetljiva ugotovitev, da so za razstavo predložena kakovostnejša in umetniško prečiščenejša dela.

Med slikarskimi tehnikami so zastopane skoraj vse, na razstavi pa že nekaj let pogrešamo kiparske izdelke. Razstavo si lahko ogledate v galeriji Loškega gradu.

Andrej Pavlovec

Dan žena v Ilirski Bistrici

Takole so plesali učenci OŠ Dragotina Ketteja iz Ilirske Bistrice svojim mamam, babicam, sestram ob letošnjem prazniku žena. Pred polno dvorano Doma armade so peli in igrali tudi gojenci Glasbene šole Ilirska Bistrica, nastopajoče pa je občinstvo nagradilo z vnetim ploskanjem. Članice bistrškega aktiva žena pa so proslavile svoj praznik tudi z razstavo svojih ročnih del v Domu armade, ki ima za take prireditve vselej odprta vrata.

Besedilo in slika: Petar Nikolić

Proslava v Gorjah

Osmomartčevsko soboto so družbenopolitične organizacije in moški pevski zbor KUD »Svoboda« priredila za vse žene in dekleta proslavo v domu TVD Partizana v Gorjah. Poleg domačega pevskega zbora iz Gorij so gostovali še moški pevski zbor iz Bohinjske Bistrice (oba pod vodstvom Edija Završnika), učenci osnovne šole bratov Zvan iz Gorij z recitacijami in folklorna skupina iz Vnanje gorice.

Ta proslava je bila namenjena pravzaprav ženam in dekletom, pa se je pritihovalo v dvorano TVD Partizana tudi nekaj moških.

Vsi pa so potrdili, da so ob nastopajočih preživeli lep večer.

Jože Ambrožič

Ob Snojevi drami »Gabrijel in Mihael«

Iz Kranja, natančneje iz krajevne organizacije ZZB NOV Vodovodni stolp so nam poslali v objavo zapis, ki ga je ob novi drami Jožeta Snoja, uprizorjeni v Kranju in predstavljeni (ter nagradjeni) v okviru letošnjega Tedna slovenske drame, na redni seji borčevske organizacije, prebrala Marica Robič. »Člani odbora«, je rečeno v spremnem dopisu, »smo enoglasno zahtevali, da se to besedilo objavi v TV-15.«

Na otvoritveni predstavi TSD v Kranju sem si ogledala predstavitev drame Jožeta Snoja »Gabrijel in Mihael« in podelitev Grumove nagrade. Sram me je bilo motiti igralce, ki so vložili veliko truda v predstavo in skušali dati vse od sebe. Ob polovici predstave bi namreč bila rada vstala in demonstrativno zapustila predstavo. Poudarjam: smilili so se mi igralci. Tisti, ki so dramsko besedilo ocenjevali, so se vendar morali zavedati, da bi se omenjeni drami bolj podal naslov »Rehabilitacija bele garde« kot pa »Gabrijel in Mihael«.

Med partizani in aktivisti NOB nas je bilo veliko mladih med 16. in 20. letom, ki nismo vedeli, kaj je marksizem in komunizem. Trdno smo pa vedeli eno: da se je treba spoprijeti s sovražnikom, ki nas hoče uničiti, naš jezik in našo kulturo. Samo slepci so se lepili na sovraž-

no propagando. Mar ni bilo na tisoče slovenskih ljudi zvestih pristašev OF? Mene in še marsikoga drugega žali Snojevo filozofiranje in istovetenje partizanov in belogardistov. Kako slaboumno zveni tisti njegov stavek, ko sestra-simpatizerka belih reče bratu partizanu: »Vi ste začeli prvi ubijati!« Prvi smo začeli ubijati, da, ampak koga? Ubijati smo začeli okupatorje, ki so nas hoteli iztrgati. Zalostno, kako slabo pozna tovariš Snoj našo zgodovino. Mar res še nikoli ni slišal o Rupnikovem bataljonu, o Urhu in drugih krajih? Priporočam, da se tovariš Snoj vsaj malo poglubi v zgodovinska dejstva in šele potem piše dela s tako tematiko.

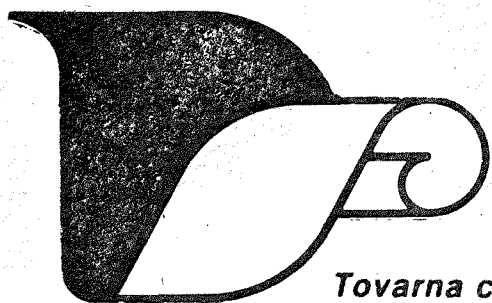
In končno: kako mu je mogla komisija za to delo podeliti nagrado? Veliko ljudi je istega mnenja, kot sem jaz. Ne čudimo se torej, da je v gledališču iz leta v leto manj gledalcev. Po tej predstavi bom tudi sama in z mano še veliko drugih redkih gost gledališča.

Partljičevega Mojega antisocialističnega kulaka smo pozdravili, pa čeprav je v njem veliko bodic. Toda te bodice so resnične, so odsev življenja, kakršno je v tistih letih bilo – so resnica. Človek pa ne prenese laži, povzrojenih stvari in pljuvanja na vrednote našega NOB.

Marica Robič

Popravek

V reportaži Ivice Bozovičar »Bili so partizanski učitelji«, objavljeni v prejšnji številki, se nam je v uvodnem odstavku izmuznila neljuba zamenjava priimkov: v Ljubljani na Taboru so nedavno tega odkrili spominsko ploščo Vinku Kristanu – in ne Vinku Kastelicu. Opravičujemo se. Uredništvo

Tovarna celuloze in papirja Djuro Salaj n. sol. o.

68270 Krško telefon 068 71-010 brzovaj Rotocel Krško telex: 35725

SOZD Slovenijapapir

proizvodni program

- magnefitna celuloza iglavcev in listavcev – beljena, nebeljena
- rotacijski in srednje fini papirji – 48-80 g
- voluminozni papirji – 50-80 g
- ilustracijski papirji – 48-80 g
- satinirani papirji
- embalažni papirji – 90-350 g
- valovita lepenka – troslojna in petoslojna
- predelava lepenke
- spiralna embalaža
- ovojni papirji in vrečke s flexotiskom
- izdelava krep papirja in cigaretnehih filtrov
- tiskarski proizvodi v knjigotiskarski ali ofset tehniki

Premišljanje o vojni in miru

Naša domovina je lepa. Mi imamo svobodo, mir, lepo življenje, kar pa se ne more reči za vse države na svetu.

Vsak dan poslušamo vesti, ki nam poročajo in prikažejo resnično podobo tega sveta. V njem so samo udobnost in mir, v njem so tudi krute vojne, ki pobijajo nedolžne civiliste.

Kaj naj rečemo, da bodo vsi lačni Afričani siti? Vsem ne moremo pomagati, lahko pa si po najboljših močeh prizadevamo, da bi vsaj malo omilili njihovo lakoto in revščino. V Rejkyaviku je bi-

lo srečanje »na vrhu«. Sestala sta se predsednik ZDA Ronald Reagan in sovjetski predstavnik Mihail Gorbačov. Pogovarjala sta se o ukinitvi jedrskega orožja in o umiku raket srednjega dosega iz Evrope.

To srečanje je bilo brezplodno. Sovjetska zveza se še sedaj zavzema, da bi podaljšali moratorij o jedrskih poskusih, vendar se ZDA s tem ne strinjajo. Po tem sta se znova srečala ameriški minister Shultz in sovjetski predstavnik. Pogajanja so bila tudi tokrat neuspešna.

Na dan je prišla tudi ameriška afera z orožjem. Ta afera je omajala zaupanje v Ronaldu Reaganu.

Zaenkrat lahko le še premišljamo in se bojimo posledic možne atomske vojne. Premišljamo in sanjamo lahko tudi o tem, da bi države namenile lačnim vsaj eno četrtno denarja, ki ga uporabljajo za vojne namene in obožitve. Če bi se to zgodilo in če bi atomsko energijo namenili miroljubnemu raziskovanju veselja, bi ves svet zaživel v izobilju. To si lahko le želimo in upamo, da ne bo prišlo do vojne.

ROMAN TURKL, 8. b
O. Š. Kerencičevih Pesnica

Odločila sem se

Premišljanje o poklicni odločitvi

Pred nami, osmošolci, stoji težka odločitev. Vsak učenec osmega razreda se je ali se bo odločil za poklic, ki ga bo opravljal v življenju.

V petek, 6. marca, smo imeli informativni dan. Z avtobusom smo se odpeljali v mesto, v katerem mislimo nadaljevati svoje šolanje. Odpeljala sem se v Novo Gorico. V šoli so nas razvrstili v skupine. Z eno od skupin sem stopila v učilnico, ki je bila namenjena seznanjanju o poslovnno-finančni dejavnosti ekonomskega tehnika. Tovariš ravnatelj, eden od učiteljev in trije dijaki so nam začeli razlagati o poteku šolanja za ta poklic. Razred ni bil ravno zanimiv in v njem se nas je stiskalo več

kot sto. Vneto smo poslušali predavanje in se ob »strašnih« stavkih spogledovali. Najbolj nas je prestrašil ravnatelj stavek, da bodo v to šolo za poklic ekonomskega tehnika sprejeli šestdeset učencev. Omenil je, da bodo pred sprejemom tudi sprejemni izpiti.

Preden se odločimo za katerikoli poklic, si moramo zastaviti vrsto vprašanj. Ali nas to učenje in delo resnično veseli? Ali smo sposobni za ta poklic? Ali nam bo do sedanje znanje omogočilo učenje v zelenem vzgojno-izobraževalnem programu? In še je vprašanje. Pri odločitvah so nam pomagali svetovalci. Predstavili so nam poklic, za

katerega menijo, da smo ga sposobni opravljati. Tovariš ravnatelj nam je rekel, da sprejemni izpiti niso še dokončna odločitev, ali bomo sprejeti v šolo ali ne. Kljub temu pa se nekateri učenci pogovarjajo, da bi se raje vpisali v šolo, kjer je manj vpisanih učencev.

Se imamo čas, da premislimo in se pravilno odločimo. Kljub strahu, ki me je prevzel na informativnem dnevu, sem se odločila, da poskusim s sprejemnimi izpiti, saj se ne mislim zaradi tega odločiti za poklic, ki me ne veseli.

S to odločitvijo si postavljamo svojo življenjsko pot, ki ne bo vedno postлана le z rožicami, ampak bo tudi trnjeva.

JERICA ČERNIGOJ, 8. c
OŠ Boris Kidrič
Ajdovščina

Poklicno nas usmerjajo

Osmošolci se že moramo odločiti, kam nas bodo zanesle naše želje in poti.

Pri poklicnem usmerjanju smo se domenili, da bomo navezali stike z nekdanjimi učenci, ki nam bodo lahko najbolj resnično opisali svoje počutje v šolah, ki jih obiskujejo.

Pred nekaj tedni nas je obiskala Alja Štarkl, ki nam je predstavila možnosti šolanja in usmeritev v Brežicah. Nekaj učencev misli napredovati v šolah v Brežicah, zato so jim prišle zbrane misli zelo prav.

Veliko več kot v Brežicah pa jih bo nadaljevalo šolanje v Krškem. Obiskal nas je Evald Rožman, dijak 2. letnika. Slikovito nam je prikazal svoja občutja iz šole.

Čisto drugače se odločim za šolo, če že kaj veš o njej, zato si takih srečanj še bolj želimo.

NATAŠA ŠTARKL, 8. r.
nov. krožek, OŠ Artiče

Pogovor po pedagoški praksi...

Prosim, Mateja, če se kar sama predstaviš!

»Sem dijakinja 3. letnika pedagoške gimnazije v Brežicah in nekdanja učenka artistske šole. Želim postati učiteljica. Ta želja me spremlja že od malih nog.«

Zakaj si se odločila za pedagoško smer?

»Najprej me je veselil poklic vzgojiteljice. Ker pa je bilo precej zmešnjave pri vpisu in premalo prostih mest, sem se odločila za to smer, ker bom tudi pri tem lahko delala z otroki. Delo z otroki me veseli in je končno vseeno, če bodo veliki ali majhni.«

Za kaj se boš odločila po gimnaziji?

»Najbolj me veseli predmetni pouk. Zanima me slovenski jezik. Vem, da me čaka še štiri leta napornega dela in študija. Trudila se bom, da bom dosegla ta poklic, saj so mi vsi prigovarjali, da ta šola ni zame. Nihče mi ni dal kake velike spodbude. Samo grajali so me in ravno zato hočem dokazati, da so bili v zmoti.«

Kakšne spremembe si opazila v šoli, ki si jo nekoč sama obiskovala?

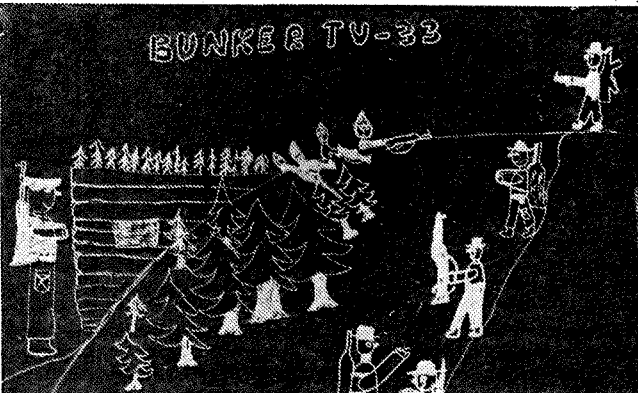
»Spremembe so opazne. Zdaj se pogovarjam z učitelji kot s sodelavci, prej sem se jih pa bala.«

Bi se vedno odločila tako, kot si se?

Prav gotovo. Če imam nekaj resnično rad, se je težko temu odpovedati. Tako se tudi jaz ne bi mogla odpovedati delu z otroki.«

Prijeten je bil klepet z dijakinjo, ki je dva tedna preživela v svoji nekdanji šoli kot praktikantka pedagoške gimnazije. Navzoča je bila uram vzgojnih predmetov na nižji stopnji in se seznanila z življenjem in delom v osnovni šoli, kolikor je pač to mogoče v dveh tednih. Je polna lepih misli in želja v zvezi s pedagoškim poklicem. Zazelela sem ji veliko lepih uspehov in osebnega zadovoljstva med otroki.

NATAŠA ŠTARKL, 8. r.
OŠ Ariče

Takole si LOVRO KOVŠE iz 2. razreda osnovne šole v Stranica predstavljata bunker TV-33

Dopisniki se ne damo

Vsako sredo imamo dopisniški krožek. Jaz ga nekaj časa nisem obiskoval. Zbiramo se v drugem razredu. Tja pridivjamo s kuliji, nalivnimi peresi, zvezke pa razdeli tovarišica Nada. Kaj bomo pisali, je vedno največje vprašanje. Pa začne tovarišica brati z lista: O mamicah, o črnih točkah v kraju, o kulturnem dnevu... vedno se najde kaj za vsakega. Tovarišica hodi med klopki, kot bi vozila slalom, ima palico in koga rahlo spomni, da ne dela. Vesela je tedaj, če napišemo veliko sestavkov. Poleg pisanja pa dopisniki pripravljamo zabavne večere, n. pr. letos smo imeli turistični večer. Povabili smo veliko ljudi, mame so napekle kruhov, prest, krofov... za vse in vsi smo se veselili. Izdajamo glasilo TV-33. Letos smo izdali šele enega, pa bomo kmalu spet še enega. Med počitnicami dopisniki obiskujemo razne zaselke in se pogovarjamo z ljudmi, borci. Če kdaj v časopisu ni našega sestavka, ne smete misliti, da nič ne delamo. Pa še kako. Pripravljamo sestavke za razne natečaje in drugo. Veselo je pri tem krožku.

DAMJAN KOVAČ
in NIVES ADAMIČ, 4. r.
Stranice

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJA

Četrto stoletje Kurirčkove pošte

Da, četrto stoletje, dragi mladi prijatelji. Četrto stoletje vsako pomlad nosite kurirčkove torbice in z njimi obujate spomin na partizanske kurirje, na tovarštvo in bratstvo, porojeno v najtežjih pogojih naše revolucije. Dokazujete, da imate radi svojo domovino, da se zavedate njenih težko izbojovanih začetkov, da želite tudi s kurirčkovo pošto ohranjati vrednote naše družbe, jih razvijati in bogatiti za življenje v današnjih pogojih.

Lepa zamisel, tale kurirčkova torbica. Gotovo vas zanimajo njeni začetki, ki segajo tja v maj 1963, ko je prvič odšla na pot. Partizanski kurirji so radi odstopili svoje torbice pionirjem. Tam, kjer so bila nekoč varno spravljena sporočila za to ali ono partizansko enoto ali štab, so odslej romala po Sloveniji pisma s čestitkami, pozdravi in obljubami pionirjev njihovemu največjemu prijatelju, tovarišu Titu. Prvi pobudniki Kurirčkove pošte so bili takratni odgovorni urednik Kurirčka Milko Štolfa, Ivan Vinkler, ki je bil več let predsednik republiškega odbora Kurirčkove pošte, organizirati in oblikovati pa sta jo pomagali še Zveza združenj borcev NOV in komisija za delo s pionirji pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije. Vsako leto je Kurirčkova pošta končala svojo pot ob dnevu mladosti v Beogradu, kjer je tovariš Tito podpisal dnevnike in sprejel čestitko slovenskih pionirjev za rojstni dan. tako je bilo do leta 1980. Pionirji so za vedno izgubili svojega prijatelja, ki jih je imel rad. Kurirčkova pošta pa nadaljuje svojo pot. Po letu 1980 so jo vsako leto sklenili zbori pionirjev Jugoslavije, sporočilo pionirjev pa je bilo namenjeno RK SZDL Slovenije.

Letos bo Kurirčkova pošta krenila v pomlad s prvim pomladnim dnevom, 21. marcem, in skupaj s štafeto mladosti. Začetki njene poti so vezani na dejavnosti ob štafeti mladosti: v Bohinjski Bistrici (pri Ažmanu, kjer se je Tito zadrževal leta 1937), v občini Ravne na Koroškem, v Novi Gorici, Brežicah in Mariboru. Osemnajstega aprila bo prispela celo na Čebine, kjer bo osrednja proslava 50-letnice ustanovitve KP Slovenije. Njene zadnje letošnje korake pa bomo lahko spremljali na osrednji prireditvi pohoda ob žici okupirane Ljubljane 9. maja.

Torbice so že pripravljene in čakajo na vas, pionirji-kurirji, da jih oprtate na svoja ramena. Spet boste hodili po skrivnih partizanskih stopinjah, skozi gozdove, čez travnike, skozi mesta in vasi, mimo spomenikov NOB, srečevali se boste z borci, nekdanjimi partizanskimi kurirji, ki vam bodo radi povedli vse, kar vas bo zanimalo. Bodite budni, previdni, da ne padete v »zasedo«, ustvarjalni pri svoji zamisli kurirčkove pošte, čuvajte skrivno geslo, da ne pride torbica v napačne roke in seveda – sporočajte nam, kar se bo dogajalo na vaših kurirskih poteh!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJA

Srečanje z zdravnico dr. Pavlo

V Idriji smo imeli čudovit muzejski večer. Nekaj učencev in učiteljev naše šole je prisluhnilo predavanju dr. Pavle Jerina-Lah. Tema predavanja je bila Prenos ranjencev v bolnišnico Pavla. Ob predavanju nam je zdravnica kazala tudi slike.

Takoj sem spoznala, da to ni bila niti najmanj takšna bolnišnica, kot je današnji Klinični center. Bila je raztresena po obširnem prostoru v Trnovskem gozdu. Obsegala je kakih trideset barak. Sama zdravnica pa je poudarila, da so se vedno selili, če je bila blizu kakega ofenziva. V začetku njenega delovanja niso imeli niti operacijske sobe, za ranjence je veljalo: »Obrnite se k steni in se pokrijte z deko.« Tudi druge težave so imeli, saj takrat ni bilo nobenih antibiotikov in anestetikov. Le obvez je bilo vedno dovolj.

Bolnišnica Pavla je bila razdeljena v skupine: A, Učkov, Tinetova in Delta. Seveda so k bolnišnici spadale še nepogrešljive javke v vseh okoliških krajih. Zdravnica Pavla se jih še sedaj spominja z veliko hvaležnostjo. Bolnišnica je imela sobe za ranjence, za invalide, buncerje, operacijsko sobo, komisarjevo pisarno, kuhinjo, pralnico in elektrarno.

Prenos ranjencev v bolnišnico je bil zelo težaven. Poleti so jih vozili na starem vozu z volovsko vprego, včasih na konju, pa tudi nosili so jih. Pozimi pa so morali uporabljati razne zvižaje, da niso puščali za seboj sledov. Včasih so sejalji sneg ali pa sredi steze v sneg posadili smreko. Videli smo tudi zemljevide, na katerih je bilo narisano vse polno možnih poti. Zdravnica nam je povedala podatke, koliko ranjencev so iz posameznih krajev, kjer so potekali boji, pripeljali v bolnišnico in v kolikšnem času. Na primer: 1. septembra 1944. Črni vrh. Trideset ranjencev pripeljali v 1 do 3 dneh. Iz Gradnikove, Prešernove, Vojkove in Kosovelove brigade. Posebej nam je prikazala glavne oficirje, ki so jih sprejeli kar več kot 70. Nekaj so jih poslali tudi v bolnišnico Franjo.

Na koncu nam je zdravnica Pavla še povedala, koliko drugih bolnišnic je bilo v Sloveniji: poleg SVPB Pavla in SVPB Franja še SVPB Briško-beneška, SCVPB Rog, SVPB »S«, SVPB »R«, pet barak na Kozjanskem, na Pohorju, nekaj manjših pa je bilo tudi v okolici Kamnika in na Štajerskem.

Bolnišnica Pavla je v času

svojega delovanja spejela 1005 ranjencev.

Zdravnica Pavla je odgovorila še na nekaj podrobnih vprašanj. Poudarila je, da jo vedno jezi, če nekdo, ki nekaj napiše o bolnišnici Pavli, nariše spodaj eno kočino in napiše, da je bila to bolnišnica. V resnici pa je bila SVPB Pavla tako obsežna, velika kot bolnišnica Franja, in se je ne da narisati na eno sliko.

Mislim, da mi je to predavanje dalo še bogatejše znanje o eni izmed SVPB in prevzelo me je spoznanje, koliko poguma, trpljenja, tovarštva in junaštva je bilo med ranjenci, borci, bolničarji, okoliškimi domačini; posebej pa občudujem zdravnico Pavlo z vso njeno energijo, da je še sedaj tako ustvarjalna. Nikoli ne bom pozabila njenih prijaznih, a tudi odločnih besed in tudi ne njenega junaštva med NOB na našem idrijskem območju.

Po SVPB Pavli nosi ime tudi idrijski zdravstveni dom, da bi ohranjal tradicije te tako pomembne partizanske bolnišnice in njene zdravnice Pavle.

TANJA FELC, 6. r.
OŠ Janja Premrla-Vojka
Črni vrh nad Idrijo

Priložnost za delo

Ob običajnem razpisu za vojake po pogodbi, ki naj bi prišli službovati v enote JLA, je pred dnevi izšel tudi plakat, ki vabi mlade fante, naj se odločijo za takšen način zaposlitve.

Velik napis Priložnost za delo pove veliko, še posebej za tiste, ki ne morejo dobiti delovnega mesta. V večini vojašnic so v ta namen pripravili informativna predavanja, na katerih so podrobno odgovorili na številna vprašanja vojakov, ki se zanimajo za to vrsto zaposlitve.

P. N.

emona posavje

TRGOVINA IN GOSTINSTVO n. sol. o.
68250 Brežice, Cesta prvih borcev 35
Telefon (068) 61-240

SPLOŠNO LIVARSTVO DOBOVA

SR SLOVENIJA
ŽELEZNIŠKA POSTAJA DOBOVA

Telefon št. 068 67-022
Tekoči račun pri NB Brežice št. 51620-601-10500

Odbor skupnosti borcev 30. divizije organizira izlet v Beograd z obiskom »Hiše cvetja«, Avale in drugih znamenitosti Beograda, ki bo v četrtek, 14. maja 1987 (za borce in borke s člani družine.)

Program:

Sreda, 13. maja: ob 21.00 zbor udeležencev v Ljubljani, Dom JLA in ob 22.25 odhod z brzcem in turističnimi ležalniki iz Ljubljane.

Četrtek, 14. maja: ob 7.09 prihod v Beograd, prestop v posebni avtobus. Obisk »Hiše cvetja« s položitvijo venca, nato ogled muzeja »25. maj«. Z avtobusom ogled Banjice, grobišča ustreljenih v Jajincih in spomenika neznanim junaku na Avali, kjer bo kosilo v planinskem domu. Po hitrem ogledu znamenitosti Beograda bo ob 17.00 uri tovariško srečanje v Domu JLA z borci in borkami iz vseh enot (divizij, brigad, odredov) 9. korpusa, ki sedaj živijo v Beogradu in okolici. Podelitev značk in priznanj borcem teh enot, po skupni večerji pa ob 21.35 odhod iz Beograda z brzcem in ležalniki kot v prihod.

Petek, 15. maja: ob 6.20 prihod v Ljubljano.

Cena izleta: vlak in ležalniki v obe smeri, posebni avtobus, kosilo, večerja, vstopnice in organizacija izleta stanejo 15.500 din za posameznika (v kolikor se med tem časom ne bi podražil prevoz.)

Prijave: Številčne do 31. marca, poimenske z vplačilom 15.500 din pa najpozneje do 30. aprila 1987. Informacije in

Zdravje borcev peša

Zdravstveno vprašanje borcev je v krajevni organizaciji Pesnica pri Mariboru osrednje vprašanje. Poprečna starost borcev je namreč 71 let, vsak peti je nepokreten. Lani je umrlo kar pet članov. Danes je v tej organizaciji še 42 borcev. Med njimi je tudi 23 naročnikov na borčevski teden TV-15.

Ob takem stanju se pesniški borci zavzemajo, da bi morali, še bolj kot doslej, pri teh prizadevanjih poleg upravnih organov, ki so pristojni za vprašanja borcev, sodelovati še drugi, zlasti

SZDL, RK in krajevna skupnost. Tako naj bi razvijali ali pa okrepili patronažno službo, nego na domu in sosedsko pomoč.

Izdelali naj bi tudi izčrpno analizo o zdravstvenem stanju borcev. Nič kaj ugodni finančni položaj posameznih borcev so skozi vse leto reševali z mesečnimi priznavačinami. Petim so pomagali z regresom, da so lahko šli na oddih, dva so poslali v zdravilišče. Nekateri so sprejel enkratne, drugi pa stalne občinske priznavalnine.

Drago Miklavc

Izdelki vojaka Silva

Življenje pri vojakihi mine hitreje, če si ga posameznik krajša z delom, je ob nedavnem obisku izjavil Silvo Cerar, star dvaindvajset let, iz vasi Spodnji Tustanj pri Moravčah, ki je že odslužil trinajstmesečni vojaški rok v Pulju. Zaposlil se je v tovarni Induplati Jarše, kjer je delal že pred odhodom v JLA.

Silvov dom krasijo mini-aturni izdelki, narejeni iz več tisočih vžgalic. Človeška domišljija zares ne pozna meja. Med domišljijo spada tudi ta mladi vojak Silvo Cerar. Pri vojakihi je izkoristil vsak prosti čas ter se poglobil v svoje zahtevno delo. Njegov prvi izdelek je bila knjiga, v kateri je shranjeval slike in pisma, zatem je napravil sidro, v katero je dal vojaško sliko, ki ga spominja na služenje vojaškega roka. Izdelal je tudi Eifflov stolp in nazadnje sliko-portret tovariša Tita v

velikosti 50-60 cm. Za vsak izdelek si je Silvo moral narediti načrt na ploščo. Za vse delo je Silvo potreboval 120 dni, povprečno je delal na dan 5 ur, porabil pa je 220 zavitkov s 11000 vžgalicami. Tudi doma bo Silvo nadaljeval z izdelovanjem takih izdelkov, posvetil pa se bo tudi gojenju papirja

Jože Novak

Pugled - po 45 letih

Proslava v soboto, 21. marca ob 13.30 na Velikem Lipoglavu pri Ljubljani

V spomin na zmagovito bitko II. in III. štajerskega bataljona z Italijani na Pugledu organizirajo mladi iz občine Ljubljana Moste-Polje ter planinci PD Pugled pohoda po poteh II. grupe odredov: prvi se bo začel v soboto ob 7. uri v Jevnici (prek Tinjega grma, Volavlj, Besnice, Javorij, Reke na Pugled in do Velikega Lipoglava), drugi pa ob 9. uri istega dne z Urha prek Orel, Repč in Pugleda prav tako na Veliki Lipoglav. Drugi udeleženci proslave se bodo na Veliki Lipoglav podali iz Podlipoglava po dolini Reke. Mostova čez Ljubljano na Fužinah in v Vevčah sta odprta samo za pešce.

Odbor skupnosti borcev NOV II. grupe odredov

prijave pri domicilnih odborih enot pri ZZB občin (za Gregorčičevo brigado v Tolminu, za Bazoviško in Ajdovščino in za Kosovelovo v Sežani), ostale prijave in informacije pa pri Odboru 30. divizije v Ljubljani (Bavec Franjo Franjo-Branko, Puterlejeva 51, telefon 445-765 ali Jože Malič, tel. 445-905).

Vsi pravočasno prijavljeni udeleženci bodo dobili pismena obvestila o podrobnosti izleta.

Organizatorji

VABLJIV RAB

Društvo invalidov občine Ljubljana Šiška prireja za svoje člane, nekdane borce NOV in svoje padlih in druge občane mesta Ljubljana, zanimiv štiridnevni izlet na Rab. Pot jih bo vodila mimo Vrhneke in Rupe, kjer bo daljši postanek, mimo Opatije, Reke, Senja in Jablanice do hotela International na Rabu. Poleg kulturnih in naravnih znamenitosti Raba bodo udeleženci izleta obiskali takratno zloglasno taborišče. Ker je cena izleta dokaj zmerena 18.500, vanjo so šteti trije polni pensioni, prevoz, pristojbina za trajekt in organizacijo izleta, je povpraševanje preseglo zmogljivosti avtobusa. Društvo invalidov zato razmišlja, da bi tovrstni izlet še ponovili. Izletniki bodo krenili na pot 9. v Ljubljano pa se bodo vrnili 12. aprila.

J. Č.

V ilirskobistriški kasarni Proleterske brigade so inženirci iz enote Gojka Vujnoviča svečano proslavili 7. marec. Na ta dan so se pred štirinširidesetimi leti ustanovile prve inženirske enote. O nastanku, bojnih nalogah in povojnem razvoju teh enot je govoril starešina Milutin Netrebašić (na sliki). Na tej svečanosti so bili poleg inženircev navzoči tudi predstavniki družbenopolitičnih in delovnih organizacij sežanske in ilirskobistriške občine. Slavljenec je v imenu meščanov Ilirske Bistrice pozdravil Janez Kirn, predsednik tamkajšnje skupščine občine. Po svečanosti v kasarni so priredili tovariško srečanje.

(Besedilo in slika: P. Nikolić)

TRIGLAV-SIMBOL SVOBODE

Številnim borcem in borkam bo še dolgo ostal v prijetnem spominu lanskoletni prvi spominski pohod na Triglav. Odbor skupnosti borcev 31. divizije in Prešernove brigade sta na svoji zadnji redni seji sklenila, da bo pohod na Triglav tudi letos, in sicer 24. in 25. julija. Organizacijsko bo pohod nekoliko drugačen, posvečen pa bo obletnici vstaje slovenskega naroda, prihoda tovariša Tita na čelo KPJ in Čebinskega kongresa. Vse podrobnosti o letošnjem pohodu bomo objavili v vašem in našem tvarišu TV-15.

Jože Čurin

NA POREZEN

Družbenopolitične organizacije Cerkna, Planinsko društvo Cerkno, brigada Srečka Kosovela, Gorenjsko vojno področje in Inženirski bataljon 31. divizije organizirajo dvanajsti zimski pohod na Porezen, v nedeljo, 22. marca 1987. Na pohod vabimo vse borce in svoje imenovani enot, svojce padlih borcev v tem boju, planince, tabornike, mladino, pripadnike teritorialnih enot, vojske, milico in ostale prebivalce Gorenjske, Primorske in Slovenije.

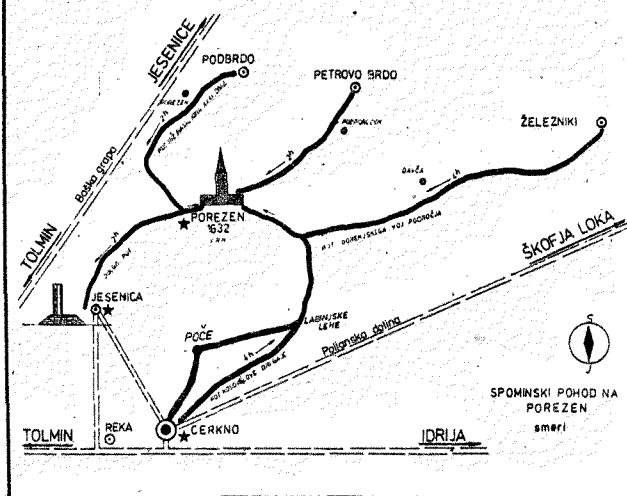
Pri spomeniku-grobnici na vrhu Porezna bo ob 11. uri komemoracija, prižig žare, polaganje vencev v spomin na boj in preboj ter žrtve, padle na Poreznu in okolici 24. in 25. marca 1945.

Pohod na Porezen bo mogoč iz naslednjih smeri: iz Cerkna po poti Kosovelove brigade, iz Železnikov preko Davče po poti Gorenjskega vojnega področja, iz Podbrda po poti Inženirskega bataljona 31. divizije, iz Jesenice po Dolgi poti, iz Petrovega brda - označena pot.

Pri pohodu upoštevajte nasvete planincev in gorske reševalne službe. Organizator priporoča, da se vsi pohodniki napotijo samo po napovedanih poteh, ker bodo le-te s previdno hojo in primerno zimsko opremo varne. Po ostalih poteh bo hoja prepovedana, ker ne bodo zavarovane.

Iz Cerkna bo organiziran odhod ob 7. uri s spremstvom vodičev in osebja prve pomoči. Tisti, ki ste na pohodu že bili, ne pozabite na izkaznice pohoda. Vse udeležence prosimo, da se ob vpisu na vrhu obnašajo čim bolj disciplinirano. Koča na Poreznu je tudi letos pod snegom in bivanja v njej nik. Hrana iz nahrbtnika, topel čaj pa bo na razpolago.

Organizacijski odbor Pohoda

Obvestili

Ob 44-letnici legendarnega boja v Jelenovem Zlebu, prazniku občine Ribnice in ob 45-letnici ustanovitve Cankarjeve brigade bo osnovna šola v Dolenji vasi poimenovana po 5. SNOUB Ivan Cankar. Slavnost bo v četrtek, 26. marca ob 10. uri v osnovni šoli Dolenja vas pri Ribniku, v šoli bo tudi razstava BOJNA POT CANKARJEVE BRIGADE.

Skupnost borcev 5. SNOUB Ivan Cankar

Skupnost borcev 17. Gregorčičeve brigade poziva vse borce, ki so v njenih vrstah sodelovali na znamenitem pohodu 30. divizije v Beneško Slovenijo v času od 1. do 20. februarja 1944, da pošljejo svoje naslove na OO ZZB Tolmin. Prosimo, da to napravijo tudi svoji padli in umrli.

Poleg imena in priimka navedite tudi bataljon in četo, ki ji je borec pripadal ter takratni čin in funkcijo. Podatke potrebujemo, ker nameravamo udeležencem pohoda v tem letu podeliti spominske značke.

Odbor skupnosti Gregorčičeve brigade

tv-15 naš TOVARIŠ

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Casopisni svet TV-15 naš tovariš: MIRA SVETINA (predsednica); člani: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAKŠKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERSIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: LOUZE ERBEŽNIK, RK ŽRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SRS, MAJKA LEVIČNIK, SPIZ SRS. Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino; BOJAN KUNČARIČ - notranja politika; MILENKO STRAŠEK - reportaža; BOJANA ZOKALJ-JESIĆ - naša organizacija; Lektorica-redaktorica: MIRANDA MRČELA; Tehnični urednik: DRAGO SETNICA; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: BOJAN ZVONAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročniški oddelček: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 4.400 din, posamezna številka v prosti prodaji 100 din - Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov - Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35